

HVA ER VOLD?

«When I throw stones, it's a peaceful thing»

En studie av voldsdiskurser på okkuperte Vestbredden

Masteravhandling i Kriminologi
Institutt for kriminologi og rettssosiologi
Det juridiske fakultet
Universitetet i Oslo

Kaja Santelmann

Høst 2011

Sammendrag

Tittel: Hva er vold? «When I throw stones, it's a peaceful thing»
En studie av voldsdiskurser på okkuperte Vestbredden
Navn: Kaja Santelmann
Veileder: Katja Franko Aas
Sted: Institutt for kriminologi og rettssosiologi, UiO, 2011

Denne avhandlingen handler om begrepet vold. Ikke nødvendigvis hva som fører til vold eller hvorfor vold utøves, men først og fremst om ulike forståelser av vold, hvordan disse forståelsene dannes og hva disse forståelsene videre har for konsekvenser. Som utgangspunkt har jeg tatt for meg tre palestinske landsbyer på okkuperte Vestbredden. Hver uke demonstrerer palestinerne sammen med utenlandske og israelske aktivister. Avhandlingen tar for seg ulike perspektiver på palestinernes steinkasting for å kunne si noe om begrepet vold, med hovedvekt på palestinernes perspektiv. Israelske soldater definerer steinkastingen som vold, palestinerne definerer det som motstand mens utlendingene har problemer med å akseptere steinkastingen som en ikkevoldelig motstandsform. Hva er det som gjør at ulike aktører kan oppleve å definere samme fenomen så ulikt? For å svare på dette har jeg sett nærmere på hvilke kontekster de ulike voldsforståelsene springer ut fra. Utlendingene og israelerne kommer fra stater med relativt velfungerende rettssystemer, hvor volden er noe som reguleres av rettsstaten. Palestinerne på Vestbredden har aldri levd i en rettsstat, deres kontekst er okkupasjonen som i seg selv er en voldelig tilstand. Hvordan man definerer et fenomen legger føringer for hvordan man handler. Hva har det å si om man kaller noe for vold eller motstand? Jeg tar i bruk ulike maktteorier for å belyse hvordan makt og motstand kan forstås i den konteksten som landsbyene befinner seg i. Hvordan man definerer noe handler om makt, og hvordan man definerer vold er politisk. Til sist ser jeg på om voldsbegrepet påvirker palestinernes motstand, og i så fall hvordan.

Innholdsfortegnelse

<u>1.</u>	<u>INNLEDNING OG PROBLEMSTILLING</u>	<u>1</u>
1.1	Introduksjon	1
1.2	Presentasjon av problemstilling	1
1.3	Oppgavens oppbygging	3
<u>2.</u>	<u>METODE</u>	<u>6</u>
1.4	Mitt utgangspunkt	7
1.5	Fremgangsmåte	8
1.6	Empiri	11
1.7	Refleksjoner og utfordringer underveis	12
1.8	Ord har makt	14
<u>2</u>	<u>PALESTINA</u>	<u>17</u>
2.1	Palestina som okkupert	17
2.2	Muren og det internasjonale samfunn	20
<u>3</u>	<u>LANDSBYENE OG FREDAGSDEMONSTRASJONENE</u>	<u>24</u>
3.1	Landsbyene	24
3.2	Fredagsdemonstrasjonene	27
<u>4</u>	<u>HVA ER VOLD?</u>	<u>38</u>
4.1	«so long as I don't think about it, I know what it is»	38

4.1.1	Subjektiv vold	39
4.1.2	Strukturell vold	40
4.1.3	Symbolsk vold	41
4.1.4	Politisk vold	42
4.2	Historisk perspektiv på vold	44
4.3	Vold som sosial konstruksjon	45
4.4	Staten som voldsmonopol	46
4.5	Siviliseringsprosessen	49
4.6	Rettsstat som kontekst	52
5	OKKUPASJON SOM KONTEKST	54
5.1	Fanget og ekskludert	54
5.1.1	Militære kontrollposter	56
5.1.2	Fysiske hindringer	60
5.1.3	Forbudte veier	61
5.2	Muren	62
5.3	Barna	66
5.3.1	Militærraid	67
5.3.2	Fysiske skader	68
5.3.3	Barn i fengsel	70
5.3.4	Traumer	71
6	DEMONSTRASJONEN SOM ARENA	73
6.1	«When I throw stones, it's a peaceful thing»	74
6.2	Meg selv som mottaker og formidler	77
6.3	Israels krav om sikkerhet	81
6.4	Demonstrasjonen – en arena for kommunikasjon	82

<u>7</u>	<u>MAKTEN TIL Å DEFINERE</u>	<u>85</u>
7.1	Om makt og motstand	85
7.2	Steinkasting som motstand	89
7.3	Påvirker voldsbegrepet motstanden?	94
<u>8</u>	<u>OPPSUMMERING</u>	<u>105</u>
<u>9</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>107</u>
<u>10</u>	<u>LISTER OVER TABELLER OG FIGURER M V</u>	<u>A</u>

1. Innledning og problemstilling

1.1 Introduksjon

I tre små palestinske landsbyer på okkuperte Vestbredden demonstreres det hver fredag mot den israelske okkupasjonen. Sammen med israelske og utenlandske fredsaktivister samler lokalbefolkningen seg i landsbyene etter fredagsbønnen for å vise folkelig, ikkevæpnet motstand, eller popular resistance som de selv kaller det. Israelske soldater bruker tåregass, arrestasjoner, gummikuler og noen ganger skarpe skudd. Demonstrantene bruker slagord, sivil ulydighet, plakater og videokameraer, og palestinske ungdommer kaster stein. Jeg reiste til Palestina høsten 2010 med et overordnet spørsmål; hva er vold? Sykebilene står klare og kjører bort skadde demonstranter. Jeg inhalerer giftig gass og blir for første gang kjent med den skarpe lyden av skudd fra et våpen som er ment å brukes mot mennesker. Jeg blir vitne til hvordan barn gråter og brekker seg etter å ha inhalert giftig gass som er blitt skutt inn i hjemmene deres. De første ukene er jeg fylt med angst, angst for å bli arrestert, angst for å få et gassprosjektil i hodet; hvorfor i all verden gjør jeg dette? Kunne jeg ikke valgt enn litt roligere måte å nærme meg dette spørsmålet på?

1.2 Presentasjon av problemstilling

Denne oppgaven er en studie av ulike voldsforståelser. Høsten 2010 gjennomførte jeg et tre måneder langt feltarbeid i Palestina, på okkuperte Vestbredden, dette har dannet grunnlaget for denne oppgaven. Oppgavens tema er diskurser om vold i forbindelse med politiske konflikter. Det sentrale spørsmålet er ikke *hvorfor* noen utøver vold, men målet er å undersøke ulike måter å forstå vold på, prosessene som ligger bak, og hvilke konsekvenser dette kan ha.

Til bunn for en analytisk og teoretisk tilnærming på «vold» vil jeg legge empiriske beskrivelser av demonstrasjoner mot okkupasjonen på Vestbredden, hovedsakelig ut fra palestinernes perspektiv. I noen palestinske landsbyer blir det organisert ukentlige

demonstrasjoner mot okkupasjonen, hvor israelske og utenlandske aktivister deltar. Demonstrasjonene blir møtt av israelske soldater. Jeg erfarte at palestinerne steinkasting spilte en viktig rolle under demonstrasjonene. Jeg skal derfor se nærmere på hvilken betydning steinkastingen fikk. Et sentralt spørsmål for avhandlingen er dermed: Hvordan forstår de ulike aktørene demonstrasjonene, og da spesielt steinkastingen?

Steinkasting blir av de ulike aktørene kalt vold *eller* motstand, basert på om de aksepterer eller fordømmer det. Israelske myndigheter rapporterer om voldelige opptøyer og steinkasting mot israelske sikkerhetsstyrker. De utenlandske og israelske aktivistene er delt, noen aksepterer og forsvarer steinkastingen, andre er mer kritiske til det, men de er generelt opptatt av om steinkastingen kommer før eller etter soldatenes angrep. Palestinerne selv forsvarer fenomenet som ulike former for motstand. Det finnes dermed ulike perspektiver og forståelser av samme fenomen. Jeg ser det derfor som relevant og interessant å se nærmere på prosesser som gjør at ulike aktører definerer samme fenomen forskjellig. Her vil kontekst være viktig. Palestinerne lever under en israelsk militær okkupasjon, noe som legger føringer for hvordan de definerer steinkasting. Både de israelske aktivistene, de israelske soldatene og utlendingene som deltar på demonstrasjonene har rettsstat som felles kontekst, som fungerer som deres fortolkningsramme. Ved hjelp av steinkasting, og ulike forståelser knyttet til steinkastingen, vil jeg illustrere kompleksiteten i okkupasjonen ved å analysere ulike voldsdiskurser. Hva betyr det at det praktiseres ulike voldsdiskurser rundt denne typen aktivitet? Hvilke konsekvenser kan det ha om man kaller steinkasting for vold eller motstand?

Jeg mener dette kan ha store konsekvenser. Hvordan ting fremstilles er viktig fordi det betinger hvordan vi velger å handle. I møte med konflikter grunnet ulike maktforhold, foregår det alltid en kamp om definisjoner. Ord har makt. Ved å definere ord på bestemte måter forsøker man å legitimere sine handlinger eller gi ens egen sosiale verden mening. Det kan derfor være interessant å se nærmere på hvilken betydning voldsbegrepet har for palestinerne motstand mot okkupasjonen.

(...) when the term 'violence' is being used, attention should crucially be focused on who is labelling a given act as such and most especially their social position. It follows that violence is a concept which can easily be manoeuvred into an ideological ambience, coming particularly to symbolize moral impropriety in a range of actions and policies. Through leaps of imagination people can ensure that acts of violence are

inextricably linked with other acts implying social disorder (e.g. strikes, political unrest, etc.) (Riches 1986: 4).

Oppgaven skriver seg inn i debatten om hva som er kriminalitet. Den vil kunne bidra til å nyansere selve voldsbegrepet og muligens ha relevans for våre perspektiver på konflikten.

1.3 Oppgavens oppbygging

Oppgaven begynner med et metodekapittel hvor jeg redegjør for mitt utgangspunkt, ulike aspekter ved min fremgangsmåte, empiriinnsamling og litt om refleksjoner og utfordringer underveis, i tillegg til en redegjørelse om bruken av bestemte ord og begreper. I kapittelet om Palestina har jeg tatt med noen fakta og bakgrunnsinformasjon jeg ser som nødvendig for å kunne forstå litt av den politiske kontekst empirien min er tatt ut fra. Jeg trekker særlig frem muren og hvordan internasjonale lover definerer noen av de forholdene oppgaven min beskriver. Deretter kommer et kapittel hvor jeg først presenterer landsbyene hvor jeg utførte feltarbeid, og så beskriver noen av demonstrasjonene jeg deltok i.

Den overordnede problemstillingen min er; hva er vold? Ulike forståelser av vold vil bli presentert, og begrepene strukturell, subjektiv, symbolsk og politisk vold vil bli redegjort for. Jeg har valgt å begrense oppgaven ved å se nærmere på følgende tre forhold; ulike forståelser av vold, hvordan disse forståelsene dannes og brukes, og dens konsekvenser, med utgangspunkt i politiske protester i Palestina. For å begrense oppgaven noe mer har jeg valgt å ta utgangspunkt i et sentralt element ved demonstrasjonene, nemlig steinkasting. Materialet mitt forteller meg at det sannsynligvis finnes ulike forståelser av demonstrasjonene og steinkastingen. Soldaten, palestineren og meg selv som utlending representerer ulike perspektiver. Hva er det som gjør at samme fenomen kan oppleves så ulikt? Hvilke kontekster springer de ulike diskursene ut fra? For å kunne nærme meg dette har jeg valgt først å se på det jeg kaller rettsstat som kontekst for deretter å se på okkupasjon som kontekst.

For å beskrive rettsstat som kontekst tar jeg for meg et historisk perspektiv på vold. Det kan se ut som statsdannelse har hatt betydning for hvordan vi snakker og tenker om vold i dag. I tillegg kommer vi her innpå hvordan vold kan forstås som sosial konstruksjon, hvordan

siviliseringsprosessen har vært nært forbundet med fremveksten av den moderne stat, og dermed del av de krefter som monopoliserte volden.

For å beskrive okkupasjon som kontekst har jeg tatt for meg noen av forholdene ved det å leve under okkupasjon. Det er to forhold jeg opplevde som spesielt inngripende i palestinerne hverdag; begrensninger i palestinerne bevegelsesfrihet og den israelske muren. Palestinerne opplever å bli både ekskludert og fanget inn på en gang. Begrensninger i mobilitet handler blant annet om militære kontrollposter, fysiske hindre, forbudte veier, og selvfølgelig den meget fysiske og synlige muren som sirkler seg inn og ut, og rundt, hele Vestbredden. Okkupasjonen rammer alle, men spesielt hardt rammer den de som viser synlig motstand mot okkupasjonen. For å illustrere dette har jeg valgt å ta utgangspunkt i barna i landsbyene, ved å beskrive noen av konsekvensene okkupasjonen og motstanden har for palestinske barn.

Med dette som bakgrunn vil jeg prøve å se nærmere på hvilke voldsdiskurser som praktiseres rundt demonstrasjonene. Hvordan forstår de ulike aktørene det som skjer, og spesielt hvordan forstår de ulike aktørene steinkastingen? Først blir palestinerne perspektiv belyst. De presenterer demonstrasjonene som en form for ikkevoldelig motstand samtidig som de forsvarer steinkastingen. Dette ble av mange utlendinger oppfattet som at palestinerne opererte med to diskurser samtidig. Så hvordan var det utlendingene snakket om det de så og opplevde? Her vil jeg komme inn på hvordan jeg selv, i kraft av å være utlending fungerte som mottaker og formidler av perspektiver på volden som ble praktisert under demonstrasjonene. Israelske myndigheter er representert ved demonstrasjonene gjennom de tilstedeværende soldatene og gjennom det militære rettssystemet som fengsler steinkastende ungdommer. Hvordan er det israelske myndigheter uttaler seg om det som foregår under demonstrasjonene og om steinkastingen? I tillegg vil jeg her komme inn på betydningen demonstrasjonene har som arena for kommunikasjon og som møteplass for mennesker fra ulike land og kulturer.

Siste kapittel handler om makten til å definere. For å kunne si noe om hvilken betydning det kan ha om man kaller steinkasting for vold eller motstand, vil jeg kort redegjøre for noen maktperspektiver, deriblant Bourdieus begrep om symbolsk makt. Palestinerne selv kaller ikke steinkastingen for vold, men beskriver det som motstand ved å fremheve dens symbolske betydning. Her vil jeg også trekke frem handlinger som styrker selvfølelse og

selvrespekt kan være en viktig motstandsform. Deretter spør jeg om voldsbegrepet påvirker motstanden, og i så fall hvordan. Både palestinerne og Israel definerer sine handlinger som legitime og begge henviser til folkeretten. Til sist vil jeg se på hvordan den vestlige voldsdiskursen ser ut til å påvirke landsbyene ved å trekke frem noen momenter som skiller dem i måten de organiserer sin motstand på.

2. Metode

Ifølge Bourdieu (hos Prieur & Sestoft 2006: 216) er den sosiale verden sosialt og historisk konstruert, hvor mentale strukturer også er produkter av sosiale strukturer. Dette kan være et problem for sosiologien hevder han; om alle dens temaer er prekonstruerte, finnes det alt bestemte måter å oppfatte dem på. Forskningsobjekter er i likhet med sosiale fenomener sosialt konstruert. De er altså ikke gitte, men fremtrer ofte som gitte, som noe vi ikke trenger sette spørsmålstegn ved. Som forsker bruker man ofte objekter som andre har konstruert for en. Innenfor temaer som sosiale problemer kan en komme til å overta politikernes eller mediernes problemdefinisjoner. Man kan komme til å se forskerne som «håndlangere for myndighetene og dermed bidra(r) til rasjonaliseringen av maktutøvelse i stedet for å avdekke sannheter om den sosiale verden» (ibid.: 218).

Utifra Bourdieu's tanker om å bryte med det prekonstruerte gjennom å studere tid og rom, kan jeg i ettertid si at ved å reise til Palestina har jeg forsøkt å bryte med det prekonstruerte (den dominerende voldsdiskursen), ved å studere fenomenet i et annet rom, et annet sted. Man kan flytte seg i rom, men ikke nødvendigvis i tid. Det nærmeste jeg har kommet tidsreisen er ved å studere fenomenet vold med et historisk perspektiv. Å bryte med det prekonstruerte handler også om å bryte med egne forestillinger. Men samtidig som man bryter med det prekonstruerte, må man, i følge Bourdieu (ibid.: 220), konstruere objekter som man vil undersøke. «En dimensjon i denne konstruksjonsprosessen er å vurdere, om det man undersøker empirisk, faktisk er egnet til å belyse det teoretiske problem» (ibid.: 221). Dette var et spørsmål jeg stadig stilte meg. Underveis var jeg mye i tvil, men tror allikevel at empirien min til slutt har vist seg å være brukbar til å belyse de teoretiske diskusjoner som oppgaven forsøker å fremme.

Bourdieu er opptatt av å avdekke dominansforhold i samfunnet og så det som sosiologiens oppgave å avmystifisere verden (ibid.: 234). Mathiesen (2011) argumenterer for det han kaller en 'kritisk sosiologi', som gjennom sin motsigelse av konvensjonell visdom kan virke frigjørende. Ved å avdekke sannheter om den sosiale verden kan sosiologien bidra til sosiale

forandringer. Bourdieu legger vekt på hvordan teori ikke kan skilles fra metodologi, teorien bør være med gjennom hele forskningsprosessen (Prieur & Sestoft 2006: 212). Da jeg kom hjem fra feltarbeidet fortsatte jeg innsamlingen av empiri parallelt med at jeg arbeidet med teori. Blant annet måtte jeg innhente mer empiri gjennom dokumenter, rapporter og media for å fylle ut konteksten som demonstrasjonene befinner seg innenfor, siden konteksten var så sentral i forhold til hvordan jeg ønsket å teoretisere rundt temaet vold. Denne avhandlingen er ingen diskursanalyse, men jeg bruker begrepet diskurs som et verktøy, her forstått som en begrepsramme vi har med oss som former måten vi tenker og snakker om ulike samfunnsfenomen på. I denne sammenheng forstår jeg diskurser som etablerte, dominerende og konsensusbaserte oppfattelser man har i bestemte grupper og samfunn om et fenomen, som for eksempel vold.

1.4 Mitt utgangspunkt

Turen til Palestina var min første reise til Midtøsten, og jeg var veldig spent og usikker på hvordan det skulle bli å leve tre måneder i et tradisjonelt muslimsk samfunn som enslig kvinne. Jeg var mindre bekymret for å skulle reise inn i et militarisert okkupert område, siden det var noe jeg allerede kunne relatere til etter tidligere reiser til tyrkiske Kurdistan og zapatistområdene i Chiapas.

Hvorfor jeg valgte vold som tema og Palestina som reisemål, har blant annet å gjøre med hva som skjedde vinteren 2008-2009; krigen i Gaza og de store demonstrasjonene i Oslo, som senere ble omtalt som Gaza-opptøyene. Et halvår etter disse demonstrasjonene var jeg på et møte hvor en ung palestiner, Mohammad, ble konfrontert med spørsmål om steinkasting, hvor han retorisk svarte; hva skal vi ellers kaste, blomster? På et annet møte avsluttet to middelaldrende palestinere med å takke ungdommen i Norge for solidariteten de hadde vist under de store demonstrasjonene, med klar hentydning til opptøyene. Mitt inntrykk er at det var liten vilje til å forklare de voldsomme protestene her hjemme med krigen i Gaza, som jo demonstrasjonene faktisk rettet seg mot.

Jeg ble interessert i temaer om vold, ikke hvorfor folk utøver vold, men hvordan vi snakker om vold og voldelige fenomener. Palestinernes kommentarer og henvisninger til både steinkasting i Palestina og Gaza-demonstrasjoner i Oslo, fikk meg til å ane at de snakket ut ifra en annen forståelse enn hva som dominerer her i Norge. Da Mohammed spurte om hva de

skulle kaste istedenfor, forstod jeg det som at han sannsynligvis hadde et annet ståsted som gjorde det mulig for ham ikke å akseptere premissene for spørsmålet.

Jeg tror disse møtene med palestinerne var utslagsgivende for at jeg rettet meg inn på Palestina og at jeg tilslutt valgte å reise dit for å samle empiri til denne oppgaven.

Min rolle som vestlig, hvit, privilegert, ikke-muslimsk kvinne, preger nok meg og min tankemåte mer enn jeg klarer å se. Og om jeg selv delvis klarer å distansere meg fra denne posisjonen, vil nok samfunnet og menneskene som møter meg, oppfatte meg og behandle meg ut ifra hva min fysiske synlige tilstedeværelse kan fortelle. Å være seg bevisst i hvilken kontekst et fenomen oppstår, tror jeg er helt sentralt for å få et mer nyansert bilde av det man ønsker å studere.

1.5 Fremgangsmåte

Før jeg dro til Palestina hadde jeg alt planer om hvordan jeg skulle få tilgang til feltet, altså landsbyene og demonstrasjonene jeg ønsket å observere. Det finnes mange ulike solidaritetsgrupper som driver med forskjellige aktiviteter på Vestbredden. Jeg hadde valgt meg ut en av dem, som blant annet har erfaring med å sende ut observatører til utsatte områder hvor det trengs, samt med å dokumentere israelske overgrep. Blant annet sender de jevnlig ut observatører til fredagsdemonstrasjonene. De holder kurs for utlendinger for hvordan man bør forholde seg til det muslimske palestinske samfunn, til israelske soldater og bosettere, og konflikter som kan oppstå. Dette så jeg på som veldig viktig informasjon som ville komme meg til nytte på flere måter, også som forsker. Dette viste seg i ettertid å være et klokt valg. Å reise gjennom et etablert nettverk gjorde arbeide mitt betydelig enklere, ikke minst sparte jeg mye dyrbar tid. Bare det å finne ut hvilke landsbyer som organiserte demonstrasjoner, når de fant sted, hvordan man kom seg dit, hvordan man forholdt seg til israelske soldater, hva var juridisk sett gjeldende praksis etc, ville ha tatt meg flere uker å finne ut av på egen hånd. Jeg klargjorde på forhånd med aktørene i nettverket at mitt hovedprosjekt var å samle empiri til mitt eget prosjekt. På forhånd hadde jeg av en eller annen grunn forventet at folk ville være skeptiske til meg som forsker. Men jeg fortalte alle jeg kom i snakk med om prosjektet mitt og ble positivt overrasket av hvor interessert og hjelpsomme de var. Palestinerne opplevde jeg som veldig hjelpsomme og gjestfrie, noe som også gjorde arbeidet mitt betydelig enklere. Både andre utlendinger, israelske aktivister og palestinere var

alle svært hjelpsomme, både til å diskutere temaet og prosjektet mitt, men også i alle mulige praktiske ting, som å skaffe nye kontakter.

I demonstrasjonene var det i praksis en delvis deltagende observasjonsrolle jeg inntok. I starten brukte jeg en del tid på å filme og fotografere som en del av dokumentasjonen, men det gikk jeg etter hvert bort fra. Grunnen var at mange andre også dokumenterte på denne måte, folk som var mye mer erfarne enn meg, og som gledelig delte materialet sitt med meg. Da kunne jeg heller fokusere på den deltakende observasjonsrollen min, som i praksis ga meg mer og bedre informasjon. Istedenfor å stresse frem og tilbake som fotograf i stadig søken etter «gode» bilder, og med fokus på kamera og div innstillinger, kunne jeg bruke tiden på å ta inn over meg stemningen og sosialisere meg med folk, rett og slett bli mer åpen og observant på omgivelsene. Feltnotater skrev jeg om kveldene eller oftest dagen etter jeg hadde vært på demonstrasjon. All tåregassen ga meg ofte en intens hodepine og gjorde at jeg ble helt utmattet, så det ble etter hvert en rutine i at jeg gjorde feltnotatene dagen etter. Jeg gjorde feltarbeid i tre ulike landsbyer, men for å begrense meg konsentrerte jeg meg for det meste om to av dem. Her valgte jeg å gjøre flere intervjuer, samt å besøke landsbyene utenom fredagsdemonstrasjonene. Jeg hadde i utgangspunktet som intensjon å gjøre gruppeintervjuer, men det viste seg å være vanskelig å gjennomføre. Det var i starten en del misforståelser mellom meg og hovedinformanten i den første landsbyen jeg skulle ta for meg. Når jeg prøvde å insistere på at jeg ville gjøre gruppeintervju, mente informanten min at det ikke lot seg gjøre. En årsak tror jeg var at han ikke helt forstod prosjektet mitt. Jeg hadde prøvd å forklare ham og han ga inntrykk av at han skjønnte hva jeg mente, men det viste seg at det gjorde han ikke. Jeg bebreidet han overhodet ikke. Han hadde sannsynligvis også sin egen agenda, og sine egne ønsker om hvilke historier han ville fortelle meg. Å skaffe en «nøytral» tolk var også vanskelig. Informanten ønsket ikke at jeg skulle ta med egen tolk, han ville selv være med på alle intervjuene og oversette. Jeg opplevde det som problematisk, selv om han gjorde det for å være høflig og hjelpsom. Jeg var usikker på om jeg skulle gi opp hele prosjektet med gruppeintervju, og intervju i det hele tatt i landsbyen hans. Men så tenkte jeg at jeg får ta de mulighetene jeg får og heller prøve forandre prosjektet mitt litt. Etter at jeg hadde innsett at jeg bare burde gi opp min opprinnelige plan for intervjuform og min teoretiske steg-for-steg plan for empiriinnsamlingen, og bare ta ting litt som det kom, gikk det faktisk veldig bra.

Å forstå sosiale fenomener er en sentral målsetting innen kvalitativ forskning (Thagaard 2003: 11). Jeg har i hovedsak lagt vekt på palestinerne perspektiver. En vitenskapelig retning som blir brukt innenfor kvalitativ metode er fenomenologien. Her tar man «utgangspunkt i den subjektive opplevelsen og søker å oppnå en forståelse av den dypere meningen i enkeltpersoners erfaringer» (ibid.: 36). Å være tilstede på demonstrasjonene ga meg en erfaring jeg ikke kunne fått på noen annen måte. Thagaard skriver om hvordan forskerens refleksjoner rundt egne erfaringer kan være med på å danne grunnlaget for forskningen (ibid.). Forskerens fokus retter seg mot de fenomener som tas for gitt innenfor en kultur.

Demonstrasjonene var utgangspunktet for all empirien min. Det var her jeg traff alle informantene mine, både de israelske og de palestinske. Fra jeg kom til Palestina og helt frem til i dag har jeg samtidig fulgt ulike typer israelske og palestinske sosiale medier, som dekker demonstrasjonene og landsbyene på ulike måter. Mest aktivt har jeg brukt utvalgte blogger og websider tilhørende israelske journalister eller internasjonale nettverk, og etter at jeg kom hjem har særlig Twitter vært nyttig. Gjennom twitter har jeg kunnet holde meg oppdatert direkte fra landsbyene og demonstrasjonene, time for time.

Med utgangspunkt i materialet mitt presenteres noen holdninger om vold og steinkasting. Jeg har valgt ut de holdninger som for meg fremsto som generelle i de ulike gruppene som presenteres. I dette ligger det en fare for generalisering, det finnes selvfølgelig et meningsmangfold blant ulike grupper av palestinere, israelere og utlendinger når det gjelder disse temaene akkurat som det gjør blant andre nasjonaliteter og folkegrupper. Av metodiske grunner velger jeg allikevel å bruke de generelle betegnelsene palestinere, utlendinger og israelske aktivister.

Kulturforskjeller og språkbarrierer gjorde at det gikk litt tregt i starten av feltarbeidet. Ettersom jeg ble «litt varm i trøya» og forstod litt mer av hvordan jeg som vestlig, enslig, ikke-muslimsk kvinne kunne forholde meg til palestinerne jeg møtte, gikk alt mye lettere. Jeg følte jeg fikk mest ut av feltarbeidet i den siste landsbyen jeg var i. Det kan som sagt ha med at jeg var blitt mer komfortabel med de kulturelle forholdene og min rolle, i tillegg var dette en landsby med relativt stor kvinneandel i demonstrasjonene og der mange kunne snakke engelsk. Det gjorde det mye enklere å kommunisere med flere ulike folk, og ga meg på denne måten et bredere materiale. Men når det er sagt, så hadde jeg mot slutten av mitt opphold en

sterk følelse av at jeg burde forlenge feltarbeidet med minst tre måneder til, for nå hadde jeg mye av den bakgrunnsinformasjonen jeg burde hatt fra starten. Jo mer informasjon og kunnskap jeg fikk, jo flere problemstillinger dukket opp. Men tiden begrenser, så denne oppgaven er bygd på det materialet jeg tross alt fikk i løpet av mine tre måneder i Palestina.

1.6 Empiri

Jeg har altså deltatt som observatør i 9 fredagsdemonstrasjoner i tre ulike palestinske landsbyer; Bilin, Nilin og Nabi Saleh. I to av dem har jeg fått informanter og gjort intervjuer. Alle informanter har fått fiktive navn, og noen få endringer er gjort for ytterligere å anonymisere, der jeg har funnet det nødvendig. I Nilin har jeg intervjuet en gammel bonde, Mustafa og hans kone, en ung filmfotograf Nader og min første hovedinformant Omar. I Nabi Saleh har jeg intervjuet to kvinner, Haneen og Sarah, begge i 30 årene med fire barn hver, og Amir, min andre hovedinformant. Den siste informanten er israelske Noah. Alle informantene har vært aktivt deltagende på demonstrasjonene. I tillegg har jeg vært i militærretten to ganger som observatør, med gutter fra to av landsbyene som har vært arrestert for å ha deltatt på fredagsdemonstrasjonene.

Omar ble jeg kjent med i Nilin, han var en ung palestinsk gutt med relativt gode engelskkunnskaper, som kom frem og presenterte seg for meg første gang jeg var der. Han var alltid med på fredagsdemonstrasjonene, og tilbød seg umiddelbart å hjelpe meg da jeg la frem prosjektet mitt. I samme landsby traff jeg noen uker senere den israelske aktivisten Noah. Han hadde bakgrunn som soldat men arbeidet nå aktivt mot okkupasjonen. I flere år hadde han deltatt i demonstrasjoner i alle de tre landsbyene jeg skulle gjøre feltarbeid i. På min første dag i Nabi Saleh kom jeg fort i snakk med en palestiner som snakket veldig godt engelsk. Amir var familiefar, og hadde flere år i israelsk fengsel bak seg, han ble hovedinformanten min i Nabi Saleh.

En del av empirien er nettpubliserte rapporter og dokumenter fra ulike menneskerettighetsorganisasjoner og statlige myndigheter som jeg først fikk tak i etter at jeg kom hjem. Men det gjelder også en del av informasjonen om spesielt Nabi Saleh. Etter jeg dro, ble forholdene i landsbyen stadig verre hva gjelder militær represjon. I deler av underkapittelet som handler om barn i fengsel, har jeg beskrevet forhold og episoder som

strekker seg lenger enn de tre månedene jeg var der. Det gjelder spesielt i januar og februar 2011, hvor Nabi Saleh opplevde massearrestasjon av barn over flere uker, gjennom nattlige militærraid.

De fleste intervjuene er tatt opp med diktafon, og sitatene er derfor gjengitt på engelsk. Men samtalene jeg hadde med Amir, og noen av samtalene jeg hadde med Omar, ble enten skrevet ned underveis i samtalen eller rett etter. Disse notatene er skrevet på norsk og derfor er Amir og noen av Omar sine sitater gjengitt på norsk.

En kilde som er verdt å nevne er B'Tselem. Det er en israelsk menneskerettighetsorganisasjon som dokumenterer menneskerettighetsbrudd i de okkuperte palestinske områdene. De er ofte til stede på demonstrasjonene og bruker videokamera for å dokumentere. Enten er israelere som er tilknyttet organisasjonen selv til stede og filmer, eller så utstyrrer de lokalbefolkningen med kamera sånn at de selv kan dokumentere. De utgir jevnlig statistikker og rapporter som har vært nyttige for meg i arbeidet med denne avhandlingen.

1.7 Refleksjoner og utfordringer underveis

Jeg opplevde flere ganger på demonstrasjonene å være redd. At jeg var redd gjorde igjen at jeg ble sint på soldatene. Jeg opplevde at det ikke var samsvar mellom demonstrantenes handlinger og soldatenes handlinger. Dette preget meg selvfølgelig, også i samtaler med andre utlendinger. Mitt fokus var mye på soldatenes handlinger, rett og slett fordi det – ikke spesielt heroisk men – først og fremst handlet om min egen sikkerhet. Siden jeg skulle ta utgangspunkt i palestinernes perspektiv, var det viktig for meg å være tilstede og personlig erfare litt hvordan demonstrasjonene opplevdes fra palestinernes side. I den grad jeg har trukket frem israelske myndigheters perspektiver har jeg bare brukt offentlige uttalelser og dokumenter.

Helt i starten av feltarbeidet mitt, som handlet om å delta og observere på de ukentlige demonstrasjonene, mistet jeg nesten motet. Jeg forstod ikke helt hva jeg holdt på med, var mest opptatt av ikke å få gassprosjektiler i hodet. Selv om jeg har vært i mange demonstrasjoner før, i ulike land, så var jeg ikke helt forberedt på hva som skulle møte meg i Palestina. I begynnelsen hadde jeg problemer med å håndtere angsten, jeg var rett og slett svært redd. Jeg begynte å grue meg flere dager før demonstrasjonene, kvelden før var verst. Det var gjerne da jeg stilte meg spørsmålet om hva det egentlig var jeg drev med, hvorfor presset jeg meg til det? Fikk jeg egentlig noe faglig relevant ut av det? Kunne jeg ikke heller

finne på noe annet? Det hjalp at jeg alltid var sammen med andre utlendinger som jeg kjente litt til fra før. «Alene» tror jeg ikke jeg hadde klart det. Jeg erfarte at jeg ble mindre redd, eller klarte å håndtere angsten bedre, hvis jeg var sammen med andre som også var redde. Etter noen uker gikk det bedre. Jeg begynte å forstå gangen i demonstrasjonene. På en måte kjennetegnes demonstrasjonene av å være uforutsigbare. Det er det israelske militæret som legger lista. Men på en måte blir det en trygghet, en slags forutsigbarhet, i å forstå at situasjonen er uforutsigbar. Man forstår rett og slett litt mer av hva som skjer og blir derfor mindre redd. Eller man blir redd for ting på en annen måte, det er en rasjonell redsel som man kan håndtere. Den er konstruktiv, til forskjell fra den ukontrollerbare angsten som overskygger det meste og gjør deg handlingslammet.

Fordelen ved å sette meg i en sånn situasjon, sett i ettertid, tror jeg kan være at jeg har fått større forståelse for hva disse demonstrasjonene faktisk betyr for palestinerne. For å kunne fortolke verden eller et fenomen bør man ta innover seg at man som subjekt og gjennom kroppen, er en del av verden. Kroppen er utgangspunktet for vår fortolkning, og for hvordan vi erfarer og forstår verden (Duesund 1995: 30-38). Det er som kropp vi opplever, erkjenner og snakker, det er gjennom kroppen vi er til stede i verden (Merleau-Ponty 1994, Løkken 1996: 17-21). «Erfaring kommer før analysen av erfaringen. Opplevelsen er en forutsetning for forståelsen av opplevelsen» (Duesund 1995: 32). Erfaringen jeg fikk ved å sette meg selv fysisk inn i konteksten jeg ønsket å studere, kunne jeg vanskelig fått på noen annen måte. Ved å stå side om side med palestinerne når de demonstrerte og oppleve den fysiske og psykiske påkjenningen det var å bli gasset, jaget og skutt etter, kunne jeg få et glimt av hvordan det oppleves fra palestinerne perspektiv. Kanskje min tilstedeværelse i landsbyene og i demonstrasjonene, også gjorde det enklere for meg å få tilgang til intervjuobjektene mine. De hadde sett meg før, jeg var en av dem som kom tilbake, ved å delta i demonstrasjonene utsatte jeg meg også for fare, disse momentene var nok med på å bygge opp en tillitt som var til stor hjelp for meg.

I den første landsbyen jeg gjorde intervjuer i var jeg helt avhengig av tolk. Nilin er relativt konservativ, palestinske kvinner deltok ikke i de demonstrasjonene jeg var med på.

Landsbykomiteens ledere satt i fengsel og få av dem jeg traff snakket engelsk.

Hovedinformanten min, Omar, valgte ut intervjuobjektene mine og fungerte som tolk. I Nabi Saleh var det litt annerledes. Det er en liten landsby, alle er i familie og det store flertallet

tilhører samme politiske parti. Mange i landsbyen kunne engelsk og mange kvinner deltok. Jeg kunne altså gå rundt og snakke med hvem jeg ville, og var ikke avhengig av en bestemt informant eller tolk.

Et intervju med den gamle bonden Mustafa, ga meg kanskje ikke den informasjonen jeg i utgangspunktet var interessert i. Men i ettertid har jeg sett at det allikevel var et nyttig bidrag. Hans historie og opplevelse av å bli frastjålet land og hans møte med soldater, ga et viktig bakteppe på hva det vi si å leve under israelsk militær okkupasjon. Intervjuet med kvinnene i Nabi Saleh, ga meg innblikk i hvordan okkupasjonen og demonstrasjonene rammer ulikt, avhengig av kjønn og alder, og var medvirkende til at jeg valgte å bruke barna for å beskrive noen av momentene ved det å leve i en landsby som organiserer aktiv motstand mot okkupasjonen.

1.8 Ord har makt

Ord har makt. Hvilke ord og begreper vi velger å bruke legger føringer for hvordan det går an å forstå et fenomen eller en virkelighet. I tillegg kan ordenes mening endres over tid og mellom steder. Ord er viktig, «ord er sentrale bærere av mening», for å sitere Christie (2009: 21). Det er noen begreper som er sentrale i oppgaven og som jeg her vil se litt nærmere på.

På Vestbredden kan man se en kontinuerlig utbygging av israelske bosetninger. Israel flytter egen befolkning inn i okkuperte palestinske områder, noe som er klart i strid med internasjonal lov¹. Bosetning, settlement på engelsk, blir det oftest kalt. Bosetning gir assosiasjoner til at man slår seg ned på ubebodd område. Men det er jo ikke tilfelle på Vestbredden. De israelske bebyggelsene på Vestbredden har blitt til med militærmakt, palestinsk land har blitt konfiskert, bønder er blitt jaget bort fra jordene sine og noen ganger hjemmene sine. Gilbert og Fosse (2009: 10) minner om at dette er en okkupasjon og at de som utfører slike handlinger er okkupanter og at boligstrukturen som etableres der bør kalles «koloni». «Kolonisering av okkupert land er i strid med Genève konvensjonen. Den israelske politikken på Vestbredden og i Gaza er derfor ikke en fredelig bosetningspolitikk, men en

¹ «The Occupying Power shall not deport or transfer parts of its own civilian population into the territory it occupies» (Art 49, IV Geneva Convention).

brutal okkupasjon og kolonisering i strid med internasjonal lov» (ibid.). Israelerne som bor i disse koloniene, eller bosetningene, betegner dem selv som 'jødiske nabolag' når det gjelder okkuperte Øst-Jerusalem, eller 'jødiske trakter i Judea og Samaria' når det gjelder Vestbredden. Judea og Samaria er den israelske offisielle betegnelsen på det palestinsk okkuperte området Vestbredden, med referanser til bibelhistorien. Engelskspråklige israelere som ikke går god for den bibelske legitimeringen av bosetningene, bruker betegnelsen «settlement», et ord med betydelig mindre negative konnotasjoner enn «koloni» (Backmann 2010: 2). Det er viktig å være seg bevisst hvilken betydning sentrale ord og begreper kan ha. Jeg vil allikevel i denne oppgaven bruke betegnelsen bosettere og bosetninger, fordi jeg mener det er enklere og mer ryddig. I dagligtalen med palestinere, israelere og utenlandske aktivister, var det betegnelsene settlements og settlere, på norsk bosetninger og bosettere, som ble brukt, derfor vil jeg også bruke dem her.

Israelerne kaller sitt militære Israeli Defence Force (IDF), men istedenfor IDF velger jeg å bruke den mer «nøytrale» betegnelsen israelske militæret. Dette fordi jeg mener det kan virke misvisende å kalle soldatene som omtales i denne oppgaven som en del av en forsvarshær. Denne oppgaven har forsøkt seg på et palestinsk perspektiv som utgangspunkt, og for dem oppleves soldatenes handlinger som et angrep på deres rett til å ytre seg. Et annet ord som i større grad er gjenstand for diskusjon, er muren, eller sikkerhetsgjerde, som israelske myndigheter kaller det. Det har også blitt kalt apartheidmuren av motstanderne (Brown 2010: 140) eller separasjonsgjerde. FN kaller det separasjonsmuren. En mindre del av denne separasjonslinjen består av en opptil 8 meter høy betongmur mens størstedelen består av ulike typer gjerder. Jeg vil i denne oppgaven bare bruke ordet muren, fordi det er betegnelsen som palestinerne bruker. Jeg har valgt å bruke Vestbredden når jeg ikke bruker terminologien de okkuperte palestinske områder, som også blir brukt av FN, Internasjonale Røde Kors (ICRC) og den internasjonale straffedomstolen (ICJ).

Til sist er det viktig å si noe om hvordan demonstrasjonene omtales, da særlig problemene knyttet til begrepet ikkevold. Når palestinerne snakker om demonstrasjonene sine bruker de ofte de engelske ordene peaceful og nonviolent. Men på arabisk brukes ikke begrepene vold og ikkevold for å beskrive ulike former for motstand, slik vi er vant til. Når det gjelder oss utlendinger, hadde en del av oss en klar formening om hva en ikkevoldelig demonstrasjon innebar. Steinkasting var ikke del av det. Ordenes innhold kan endre seg avhengig av tid og

sted. Schinkel (2010: 33) skriver; «the language in which one speaks of violence is not without violence itself». Han hevder at selv definisjoner av vold, vil være farget av vold. Den volden han sannsynligvis her sikter til, som definisjonsprosessen kan være preget av, kan forstås som det Bourdieu kaller symbolsk vold. Dette vil jeg komme tilbake til senere i oppgaven. Språkforskjeller er også av betydning. Det var ikke sjeldent jeg fikk høre utsagn som: «When I throw stones, it's a peaceful thing». På arabisk brukes termen «muqawama sha'biya», som en samlebetegnelse for variasjonen av palestinerne ikkevæpnede folkelige motstandsformer. Man kan ikke oversette dette direkte til ikkevoldelig motstand, men det er forsøkt oversatt til engelsk som popular resistance:

Muqawama sha'biya, the term commonly used in Palestine, is roughly translated as popular resistance. The word sha'biya has its roots in sha'b (people) and is understood by many Palestinians to refer to the kinds of resistance practiced by large numbers of the population, as opposed to more narrow armed resistance (muqawama musallaha). (...) In English, it is more accurate to use nonviolent resistance to differentiate it from violent resistance; but the term translated literally into Arabic would be a very poor (and rather negative) description of the complex and empowering acts of popular resistance practiced in Palestine that cannot count as armed resistance (Qumsiyeh 2011: 11).

Det å kaste stein faller inn under begrepet popular resistance. Det handler om at alle skal kunne delta. Som en informant fra Nabi Saleh forklarte meg:

Amir: Vi er ikke opptatt av å kalle motstanden voldelig eller ikkevoldelig, fredelig eller lignende. Vi kaller det popular resistance og det kan bety mye, det er opp til oss hva vi legger i det. (...) for oss er popular resistance strategi, ikke teknikk.

Steinkasting er for mange ungdommer en måte å delta på, det er en måte å vise frustrasjon, sinne, deltakelse og handlekraft, som appellerer til mange som kanskje ikke har andre måter å gjøre det på. Begrepsparet voldelig–ikkevoldelig kan være problematisk, særlig ut fra et motstandsperspektiv. Som en kvinnelig palestinsk aktivist forklarte på et møte i Oslo:

Palestinians have a problem with the term non-violence, so we invented a new word: popular resistance. (...) We don't want to call our resistance for non-violent, because we don't want to oppose other ways of resistance. We still recognize our right to resist with any means (Litteraturhuset 29.04.11).

2 Palestina

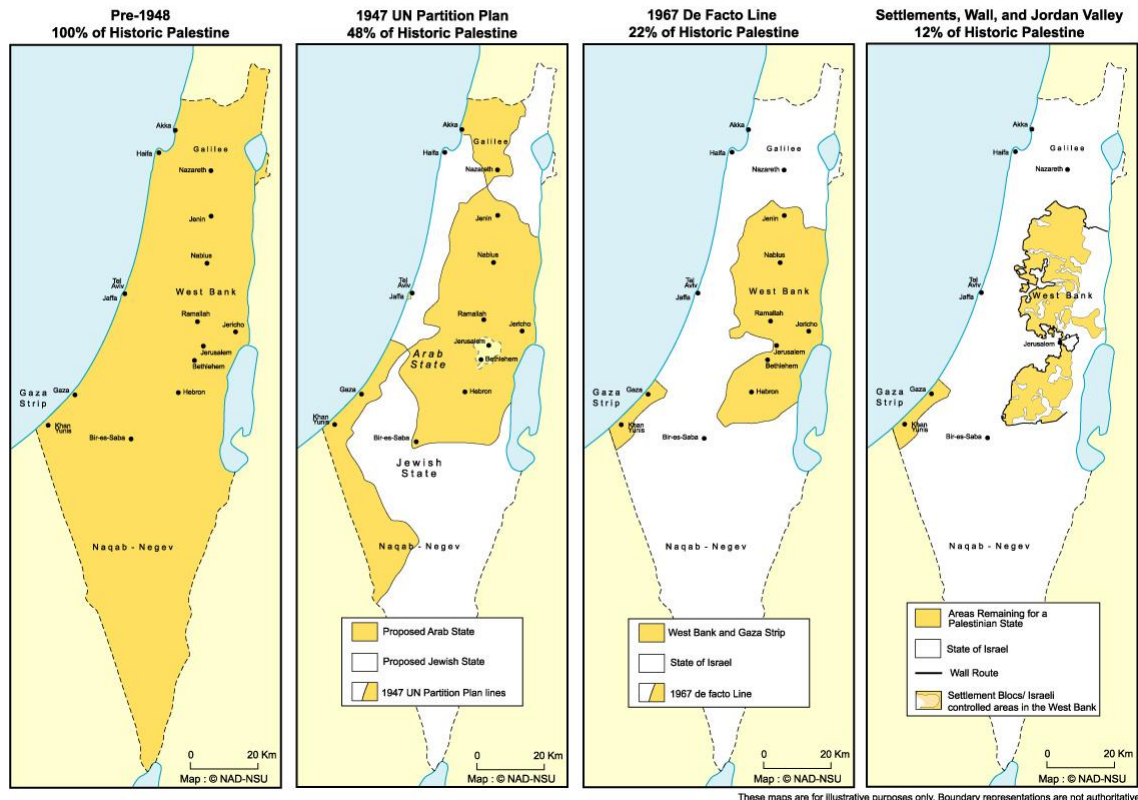
Vestbredden er over 5800 km², litt større enn Oslo og Akershus til sammen. Det er et relativt lite område det er snakk om. Her bor det 2,5 million palestinere og rundt en halv million israelske bosettere.

2.1 Palestina som okkupert

29.november 1947 kom FN med en resolusjon om å dele det historiske Palestina, som frem til da har vært under Britisk mandat, i en jødisk stat og en palestinsk stat. 14.mai 1948 opprettes staten Israel, noe som blant annet førte til at 700 000 palestinere ble drevet på flukt. De arabiske nabolandene erklærte krig, og i 1949 kom det i stand en avtale om våpenstillstand mellom Israel og nabolandene Egypt, Jordan, Libanon og Syria, og den grønne linjen ble etablert. Under seksdagerskrigen i 1967 okkuperte Israel de gjenværende palestinske områdene; Øst-Jerusalem, Gaza, Vestbredden og Golanhøydene. I november samme år vedtok FN resolusjon 242, som krever at Israel trekker seg ut fra de okkuperte områdene. Den grønne linjen er internasjonalt anerkjent som Israels grenselinje, og markerer grensen mellom Israel og de palestinske okkuperte områdene (Shlaim 2000, Dolphin 2006: 41, Backmann 2010: 214). Israel selv har aldri erklært hvor landets yttergrenser går (Dolphin 2006: 41). I 1987 startet den første Intifadaen som varte til 1993. Oslo-avtalen kom i 1993, som blant annet resulterte i at de palestinske okkuperte områdene ble oppdelt i ulike soner, der de palestinske selvstyremyndighetene (heretter kalt PA) fikk administrativ- og sikkerhetskontroll over A-sonen, B-sonen var under PA's administrative kontroll men under israelsk militær sikkerhetskontroll, og C-sonen var under full israelsk militær kontroll, både administrativt og sikkerhetsmessig (Qumsiyeh 2011). I 2000 brøt den andre intifadaen ut, den varte frem til 2005. Nesten 1000 israelere og over 3000 palestinere mistet livet som følge av volden i denne perioden (Dolphin 2006: 8, B'Tselem: Fatalities 2011).

DESTROYING THE TWO-STATE SOLUTION

JULY 2005

Figur 1: Kart over historiske Palestina frem til i dag.

Kilde: Palestine Monitor

Palestinerne på Vestbredden lever i dag under israelsk militær okkupasjon, det har de gjort siden seksdagerskrigen i 1967. En av de mest ødeleggende konsekvensene av okkupasjonen er mangelen på bevegelsesfrihet. Dette skjer blant annet gjennom inngripende bevegelsesrestriksjoner, som er et altomfattende regime hvor palestinerne må søke det israelske militæret tillatelse for diverse ting; tillatelse til å bygge hus på egen eiendom, tillatelse til å arbeide på eget land, tillatelse for å passere kontrollposter om de skal på jobb, skole, universitet, sykehus eller besøke familie i israelske fengsler. Det finnes hundrevis av forskjellige kontrollposter og fysiske hindre. Muligheten for palestinerne på Vestbredden til å besøke Jerusalem er betydelig innskrenket. Et massivt veinett som kun er til bruk for israelerne bygges. Den knytter bosetninger sammen med hverandre og med Israel, slik at gamle veinett som i generasjoner har knyttet palestinske landsbyer sammen med hverandre og bysentrene er blitt kuttet. Samtidig blir stadig mer palestinsk land konfiskert for å utvide

eksisterende bosetninger, bygge nye og dertil enda nye veinett (Khalidi 2009: 200-201). Israel besluttet i 2002 å bygge en mur som skulle separere de palestinske områdene fra Israel, offisielt med den hensikt å hindre palestinske selvmordsbombere å ta seg inn i Israel (Backmann 2010: 25). Under den andre intifadaen ble over 400 sivile israelere drept av palestinske selvmordsbombere i Israel (Dolphin 2006: 8, B'Tselem: Fatalities 2011). Mesteparten av muren er bygget inne på Vestbredden, altså på palestinsk side av den grønne linjen. Slik har muren ført til at tusenvis av hektar med palestinsk land, inkludert verdifulle vannressurser, er blitt konfiskert, og tusenvis av palestinske bønder har blitt separert fra jorda si (Khalidi 2009: 105, Dolphin 2006). Noen steder snirkler muren seg langt inn på palestinsk side og har omringet flere byer og landsbyer. På denne måten har Israel delt Vestbredden i seks geografiske områder. Bevegelse mellom disse seksjonene eller innenfor hver seksjon har de siste årene blitt vanskelig, treg og innviklet. I tillegg forbyr Israel palestinernes mobilitet mellom Vestbredden og Gaza, og hindrer palestinere i å komme inn til Israel og å reise ut til andre land (B'Tselem 2010). Disse restriksjonene har hatt en betydelig innvirkning på dagliglivet til palestinerne (Dolphin 2006), blant annet når det gjelder handel, tilgang på medisinsk behandling, arbeid og utdanningsinstitusjoner, og muligheten for å gjennomføre sosiale aktiviteter. Som B'Tselem skriver i en rapport fra 2010:

Simple actions such as going to work in a nearby town, marketing farm produce, obtaining medical treatment, and visiting relatives entail bureaucratic procedures and great uncertainty. Often, the end result is that the army denies the application for a movement permit.

Muren er særlig relevant for denne oppgaven, både fordi den er en viktig del av okkupasjonen og derav så inngripende i palestinernes hverdag, men også fordi den førte til oppstarten til de ukentlige demonstrasjonene, som var utgangspunktet for feltarbeidet mitt.

Fredagsdemonstrasjonene, slik vi kjenner dem i dag, har sin opprinnelse fra den lille palestinske landsbyen Budrus. Palestinerne startet fredelige demonstrasjoner som direkte respons på byggingen av muren, som ville gå tvers gjennom landsbyen deres. De inviterte israelske aktivister til å delta, noe som den gang var nytt og unikt. Etter ti måneder med ukentlige demonstrasjoner, vant de gjennom. Muren ble flyttet ut av landsbyen og satt opp langs den grønne linjen (Dolphin 2006: 190, Qumsiyeh 2011: 178-180).

2.2 Muren og det internasjonale samfunn

Byggingen av muren begynte i juni 2002 vest for Jenin. Det som i oppgaven vil bli kalt muren, består for det meste av et slags gjerde. Det er tre meter høyt, har elektriske sensorer som utløser alarm hos soldatene om noen eller noe berører det. Det er utstyrt med kamera med nattsyn. På den ene siden, noen steder begge, er det asfaltert en patruljevei, på hver side av denne veien er det raket ut felt med sand, som vil kunne vise fotavtrykk til eventuelle «inntrengere». I tillegg er det lagt ut opptil to meter høye ruller med barberblad-piggtråd langs gjerde. Noen steder er det også gravd ut en grop på den palestinske siden. Alt dette utgjør arealmessig en bredde på 30-50 meter, noen steder opptil 100 meter (Dolphin 2006: 38).

Figur 2: Israels sikkerhetsgjerde.

Kilde: Israeli Ministry of Defence

Slik som gjerde er konstruert, spiser det opp betydelig større områder med palestinsk land i forhold til betongmuren (Dolphin 2006: 39). Ytterligere er det langs gjerde en buffersone på mellom 150 til 750 meter (Backmann 2010: 65). En mindre del av strekningen består av en 6-8 meter høy betongmur. Både gjerde og betongmuren er bygger på palestinsk side av den grønne linjen (ibid.: 66). Titusenvis av sitrus- og oliventrær på palestinsk land er blitt ødelagt som følge av konstruksjonen av muren. Selve muren med bufferjonen har annektert 10% av

Vestbredden (ibid.: 68). Av hele murens lengde er det bare 20% som følger den grønne linjen, 80% er bygget inne på palestinsk side (Backmann 2010: 67, Dolphin 2006: 47). Muren skjærer seg noen steder langt inn på Vestbredden der den omfavner israelske bosetninger og omringer palestinske landsbyer. Når muren er ferdigstilt vil lengden sannsynligvis være dobbelt så lang som den grønne linjen (Backmann 2010: 67), og ha annektert 46% av Vestbredden og isolert palestinske landsbyer i bantustans, ghettoer og militære soner. Muren har avskåret tusenvis av palestinere fra jobber, jordbruksland, vannkilder, skoler, helse- og sosialtjenester, og har fysisk splittet familier (Dolphin 2006: 47). Sommeren 2010, ble 520 km av 810 km, eller 64% av muren ferdigstilt. Byggingprosessen ble litt bremset i 2010 på grunn av økonomisk krise og pågående rettssaker grunnet motstand fra palestinerne og israelske fredsaktivister. Istedenfor å bygge videre på muren, har deler av arbeidet blitt konsentrert rundt flytting av muren i Bilin, Jayyus og rundt Jerusalem. I følge militære kilder vil murens totale lengde være ca 810 km, omkostningene har blitt estimert til 2,1 billioner dollar, det blir 2 millioner dollar per km mur. I tillegg har den militære okkupasjonen kostet 586 milliarder dollar, brukt til å konstruere alternativ infrastruktur, veier og tunneler (stopthewall og B'Tselem: Separation Barrier).

I oktober 2003 kom FNs hovedforsamling ut med en resolusjon som betegnet muren som brudd på folkeretten, og krevde at Israel stanset og reverserte byggingen av muren i de okkuperte palestinske områdene. Året etter kom Den Internasjonale domstolen i Haag med en dom som beskrev byggingen av muren på okkuperte Vestbredden som illegal, og krevde umiddelbar stans i konstruksjonen og at Israel kompenserer for skadene det har påført palestinerne (ICJ 09.07.04, Backmann 2010: 111 og 198, Qumsiyeh 2011: 180-181).

Det er et viktig poeng at Israel ikke har bygget muren langs den grønne linjen, men langt inne på palestinsk okkupert område. For Menneskerettsdomstolen i Haag har ikke erklært muren som sådan som brudd på internasjonale regler, men det er i kraft av at muren er bygget på militært okkupert palestinsk område, på «feil» side av den internasjonalt anerkjente grønne linjen, at den blir definert som illegal (Dolphin 2006).

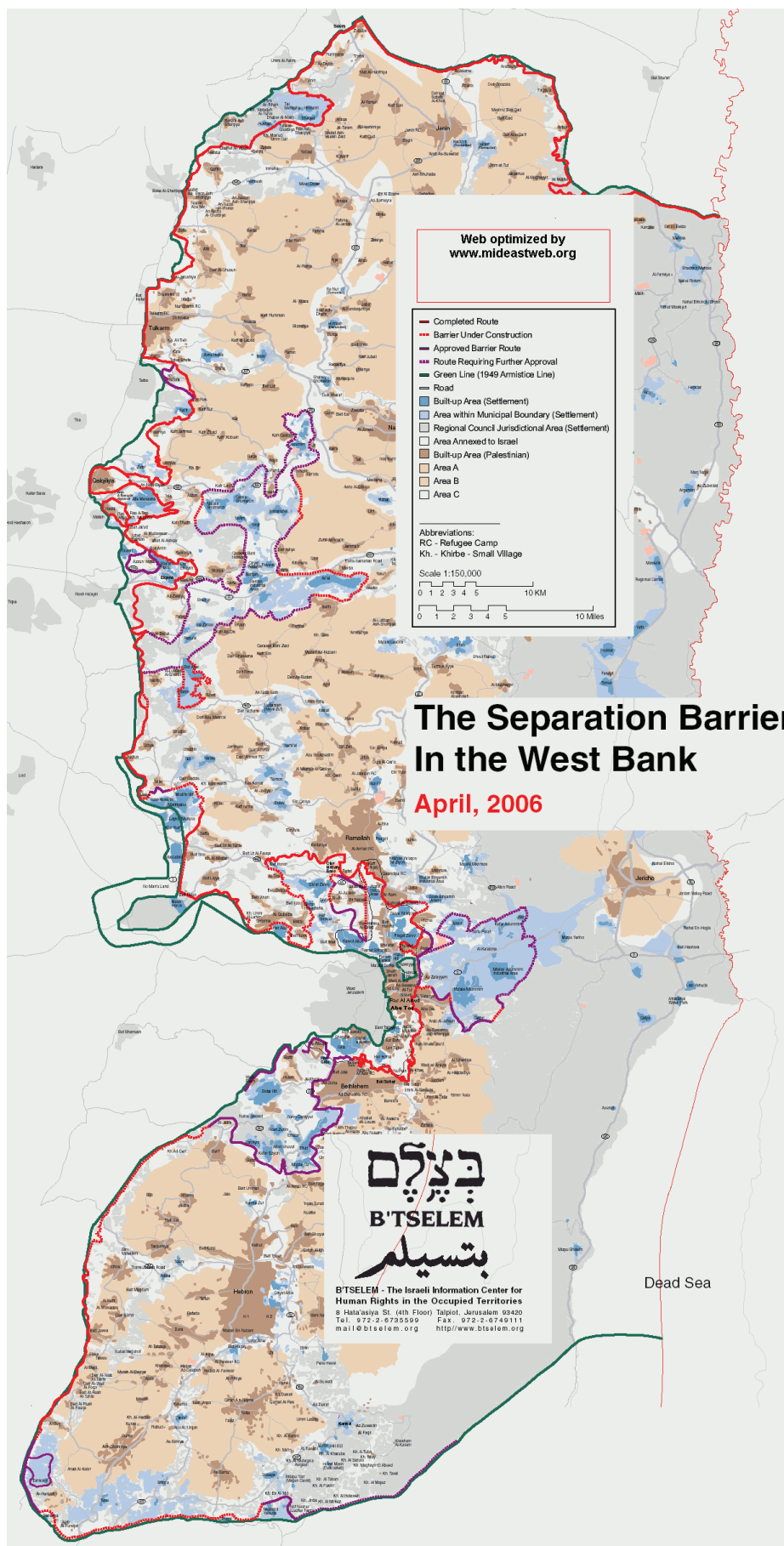
For Israel handler muren om sikkerhet og oppleves som et livreddende prosjekt. I 2004 kom rapporten «Saving Lives: Israel's anti-terrorist fence» (MFA), hvor de viser til en nedgang i antall selvmordsangrep etter byggingen av muren. Konstruksjonen kom som en respons på de mange selvmordsangrepene under 2.intifadaen. Israel henviser til at terrorisme internasjonalt har blitt definert som forbrytelser mot menneskeheten. Og at den israelske staten ikke bare har

rett men også plikt til å gjøre alt hva som står i deres makt til å redusere omfanget av terrorisme på israelske borgere (MOD). På Israels utenriksdepartements hjemmeside kan vi lese følgende:

The «Security Fence» is a manifestation of Israel's basic commitment to defend its citizens, and once completed, it will improve the ability of the IDF to prevent the infiltration of terrorists and criminal elements into Israel for the purpose of carrying out terrorist attacks or the smuggling of arms and explosives (MFA).

Figur 3 på neste side viser hvor muren bygges i forhold til den grønne linjen.

Kilde: B'Tselem.

3 Landsbyene og fredagsdemonstrasjonene

Feltarbeidet foregikk som nevnt i tre forskjellige palestinske landsbyer. De har alle til felles at de hver uke organiserer demonstrasjoner mot okkupasjonen. Landsbyene vil bli presentert kort hver for seg, og jeg vil prøve å skissere noen forskjeller som kan ha betydning for oppgaven og det som senere skal belyses. Den første landsbyen jeg presenterer, Bilin, har holdt på lengst med fredagsdemonstrasjoner, helt siden februar 2005, og var den jeg først dro til. Den andre landsbyen, Nilin, har holdt på siden mai 2005, og i den siste landsbyen jeg var i, Nabi Saleh, er fredagsdemonstrasjonen relativt nytt. Demonstrasjonene hadde holdt på mindre enn et år da jeg var der, de begynte i desember 2009. De to første landsbyene hadde jeg allerede litt kjennskap til før jeg kom dit, mens den siste hadde jeg aldri hørt om. Etter jeg har presentert disse landsbyene nærmere, blir det redegjort for demonstrasjonene jeg observerte og deltok på.

3.1 Landsbyene

Fredagsdemonstrasjonene er en del av palestinernes ikkevæpnede motstand mot okkupasjonen, det de kaller popular resistance. Metodene de bruker er ikke nye, de ble i stor grad brukt under den 1.intifadaen (Qumsiyeh 2011: 11, 134-154). Det som er nytt er kanskje formen for organisering. Det er en felles folkelig motstand, som også israelere og utlendinger får ta del i. Fredagsdemonstrasjonene holdes hver uke i de landsbyene som har tilsluttet seg denne formen for organisering. De ønsker blant annet å bli sett og hørt, og prøver på ulike måter å nå ut via media. Dette fenomenet, med de ukentlige demonstrasjonene, har sakte men sikkert spredt seg til flere landsbyer. Noen landsbyer har ikke klart å stå imot Israels represjon og har falt fra², mens nye har kommet til. Den landsbyen som har holdt ut lengst er Bilin. De begynte i februar 2005, og har blitt et kjent symbol på palestinsk folkelig motstand.

² I Iraq Burin valgte landsbyen å slutte med demonstrasjonene i september 2010 etter at IDF hadde ringt og advart mot at hvis demonstrasjonen ble gjennomført, kom sannsynligvis bosettere til å angripe og kanskje

Bilin ligger vest for Ramallah og har rundt 1300 innbyggere. I 1980-årene begynte byggingen av flere bosetninger på Bilins land. I dag er Bilin en av flere palestinske landsbyer som kjemper for sin eksistens. I slutten av 2004 begynte byggingen av muren på Bilins land. Like etter, i januar 2005 opprettet de «Bilin Committee of Popular Resistance against the Wall and Settlements». I februar samme år begynte landsbyen å holde ikkevoldelige demonstrasjoner, etter inspirasjon fra landsbyer som Budrus og Biddu. Nærmere 60% av Bilins landområdet har blitt annektert av Israel til utbygging av bosetninger og konstruksjonen av muren. De første månedene i Bilin demonstrerte de daglig, deretter et par ganger i uka, men for å opprettholde energien, kreativiteten og bedre organiseringen, bestemte komiteen seg for å holde demonstrasjoner en gang i uken, på fredager. Og det holder de fortsatt på med (Qumsiyeh 2011, bilin-village: Discover Bil'in). Parallelt med disse demonstrasjonene har Bilin også gått gjennom Israels sivilrett for å få flyttet en del av muren, slik at det blir en mindre andel av Bilins land som blir konfiskert. De vant igjennom og sommeren 2011, fire år etter kjennelsen, ble muren flyttet og Bilin fikk tilbake 745 mål. Fortsatt gjenstår 1300 mål (B'Tselem 29.06.11). Motstanden i Bilin har blitt møtt med tåregass, køller, gummikuler, skarpt og nattlige raid. Hundrevis er blitt skadet og arrestert, olivenlunder er blitt rasert. Og to demonstranter har mistet livet; Bassem Abu Rahma døde 17.04.09, etter å ha blitt skutt i brystet med en høyhastighets gassprosjektil, hans søster Jawaher Abu Rahma døde 30.12.10, etter å ha inhalert tåregass. Hovedaktørene bak organiseringen av fredagsdemonstrasjonen har blitt rettslig forfulgt. Abdollah Abu Rahman sonet 16 måneder i fengsel. Til tross for dette har landsbyen klart å opprettholde motstanden og er i dag blitt et symbol på palestinsk folkelig motstand (Qumsiyeh 2011, Dana 01.01.11).

Nilin er en palestinsk landsby på rundt 5000 innbyggere som ligger noen kilometer utenfor Ramallah. Nilin har vært et sentrum for de omkringliggende mindre landsbyene, hva gjelder utdanning, helse, økonomi og offentlige tjenester.

Fra 1977 og frem til 1991 mistet landsbyen 13% av området til byggingen av fem bosetninger, alle bygd på okkupert palestinsk land, i strid med internasjonale rett. Nilin er en

drepe noen, og IDF kom ikke til å beskytte palestinerne. Sist gang IDF ringe og advarte om at noen kom til å dø hvis demonstrasjonen ble gjennomført, var i mars 2010. Da ble Mohammed Qadous (16) og Asaud Qadous (19) skutt og drept av soldater under demonstrasjonen (ISM, 05.09.10, Palestine Monitor, 20.03.10). En UNESCO rapport kaller drapene for krigsforbrytelser (20.04.10).

av landsbyene som er hardest rammet av muren. I 2004 startet Israel byggingen, og konfiskerte ytterligere 3035 mål, dermed befinner nå 40% av landsbyens landområder seg på den andre (israelske) siden av muren. Når den er ferdig vil den strekke seg 8,7 km gjennom Nilins land. Israel planlegger nå å konfiskere ytterligere 150 mål for å bygge en tunnel ved inngangspartiet til landsbyen. Veien som er der nå vil bli stengt, og palestinerne må da bruke tunnelen som går under bilvei 446, som bare israelere får bruke. Dette vil ytterligere begrense landsbybeboernes muligheter for mobilitet. I 2008 opprettet Nilin en komite for å organisere motstanden mot konfiskering av landsbyens land. De fikk hjelp og støtte fra komiteen i Bilin (Nilin Wordpress, bilin-village: Other villages, IMEU 11.08.11, le monde diplomatique 01.09.10). Nilin var kjent for å være et viktig senter, økonomisk og administrativt sett, men de siste årenes motstand har kostet landsbyen dyrt. Uavhengig av motstanden har selve muren sørget for å avgrense Nilin fra de omkringliggende landsbyene. Bevegelse og handel mellom disse er blitt vanskelig. I tillegg har selve motstanden ført til at hundrevis har blitt såret og fengslet. Dette har igjen ført til at folk har mistet arbeidstillatelse i Israel og er blitt bøtelagt, i tillegg til å miste inntekt. Dette har rammet landsbybeboerne hardt, og har sannsynligvis svekket motstanden.

Den siste landsbyen, Nabi Saleh, er en liten landsby, med bare 500 innbyggere. Landsbyen ligger lenger inn i landet og er ikke direkte påvirket av muren, men den har en bosetning som nærmeste nabo. Bosetningen ble opprettet i 1976, har over 1000 innbyggere, og er bygget på landsbyens område. Etter den andre intifadaen ble halve landsbyen, inkludert jordeiendommene, gjort om til C-område, det vil si en militærsonesone, som en del av Oslo-avtalen. Bosetningen ble utvidet 100 meter med et nytt yttergjerde, som de senere ble nødt til å fjerne etter en rettsavgjørelse i en israelsk sivildomstol. Men utvidelsen fortsetter til tross. En synagoge er bygget 1 km utenfor bosetningen og veien som går fra synagogen til bosetningen er også bygget på landsbyens land, men palestinerne har ikke lov til å passere denne veien. 300-400 nye mål er tatt. Palestinerne i landsbyen har alle mistet land, men noen mer enn andre. En palestinsk bonde eier mye av landet og olivenlunden som går helt opptil bosetningen, og selv om dette området befinner seg på utsiden og palestinerne har rettslig dom på at det er deres, blir de hindret i å dyrke jorda eller bruke en viktig vannkilde som ligger nær bosetningen. Israelske bosettere begynte å oppholde seg rundt vannkilden som ble brukt av flere palestinske bønder. Ungdommer fra bosetningen tok med stoler og parasoller og

hadde piknik i området. De angrep palestinerne når de prøvde å nærme seg brønnen (Landau 19.04.11).

Amir: På grunn av alt dette og med vår rett til å motsette oss okkupasjonen, bestemte vi oss for å hjelpe denne bonden til å nå sin egen brønn og hjelpe ham mot settlerangrep. I desember 2009 arrangerte vi vår første demonstrasjon. Vi ble angrepet av IDF³, mens settlerne stod rundt brønnen, maskert og med våpen og kastet steiner mot oss (...) det var rundt 25 skader den dagen. (...) Samme dagen kuttet settlerne ned oliventrær, med beskyttelse fra IDF.

Dette var oppstarten til landsbyens ukentlige demonstrasjoner. Siden demonstrasjonene startet har 13% av landsbybeboerne blitt arrester, omtrent halvparten av dem under 18 år (Landau 19.04.11). I dag sitter blant annet to av landsbykomiteens medlemmer i fengsel. De ble arrestert i mars 2011 og avventer fortsatt dom. Den ene ble arrestert kun 24 timer etter at Abdollah Abu Rahma fra Bilin var sluppet ut etter 16 måneder i fangenskap (Hass 28.03.11).

3.2 Fredagsdemonstrasjonene

Fredagsdemonstrasjonene har i noen av landsbyene blitt en arena for møte mellom mennesker fra ulike kulturer; palestinere, israelere og utlendinger fra hovedsakelig vestlige land; Europa og USA. Demonstrasjonen som arena er en viktig møteplass. Etter at Israel begynte å bygge muren, finnes det i dag nesten ingen naturlig møteplass for sivile israelere og palestinere. Fredag er muslimenes helligdag og fridag, slik søndag er det for oss. Denne dagen har alle fri, og de fleste har derfor mulighet for å delta på demonstrasjonene. Etter fredagsbønnen midt på dagen, samler folk seg til demonstrasjon. Ofte er det ulike tema for demonstrasjonene, enten solidaritet med palestinere i fangenskap, eller markering av spesielle dager som har med frihet og motstand å gjøre. Alltid med palestinske flagg, bannere og plakater. Alltid med israelske og utenlandske aktivister til stede. Palestinerne roper slagord og synger. Det avsluttes alltid med at palestinske ungdommer kaster stein mot soldater og militære kjøretøy. Alle gangene jeg var til stede ble demonstrasjonen angrepet av israelske soldater på ulike måter, noen ganger litt ut i demonstrasjonen, andre ganger før den i det hele tatt hadde kommet i gang. Til sammen var jeg på ni demonstrasjoner.

³ IDF står for Israeli Defence Force.

Samlebetegnelsen det israelske militæret bruker for de ulike midlene de tar i bruk i møte med demonstrantene, er på engelsk «dispersal means». Det innbefatter ulike typer gass; gassgranater av hard gummi som kastes eller skytes, og gassprosjektiler av aluminium som skytes ut av geværet med forskjellig hastighet. I tillegg er det gassprosjektiler som skytes ut fra en slags utskytingsrampe fra taket på militærjeepene, da skytes 30 gassprosjektiler ut samtidig. Og det innbefatter ulike typer gummikuler; runde stålkuler med tynn lag med gummi, og sylinderformede med stål inne og tynt lag gummi utenpå. Under kategorien «dispersal means» har de også noe som heter «skunk». Det er en flytende grønn masse som blir spylt ut fra en slags vannkanon, og har en forferdelig stank som sitter i flere dager og uker. Disse midlene blir betegnet som «non-lethal», altså ikke-dødelige. Det stemmer nok om de brukes etter forskriftene, noe de ikke alltid gjør. Gassen skal egentlig skytes opp i luften, men blir brukt som våpen når den skytes direkte mot mennesker. Gummikulene skal skytes mot bena på minst 40 meters avstand, men brukes også som våpen ved at det skytes på kloss hold og mot overkropp og hode. Alle soldatene er i tillegg utstyrt med geværer som skyter skarpt, og «undercover» politi, eller sivilpoliti, bruker pistoler.

Bilin

Bilin er den mest kjente landsbyen blant de som har tilsluttet seg de ukentlige demonstrasjonene. Det kommer mange titalls utlendinger og israelere hit hver uke for å delta. De har vært flinke til å bygge nettverk internasjonalt og til å benytte seg av media. De har sin egen nettside som oppdateres kontinuerlig og er oversatt til flere språk (bilin-village.org). Flere prominente personer har besøkt landsbyen. I august 2009 var blant annet Gro Brundtland der sammen med Jimmy Carter og Desmond Tutu (The New York Times 27.08.09). På den første demonstrasjonen min samlet alle de israelske og utenlandske aktivistene seg i et slags forsamlingshus. Før demonstrasjonen ble det holdt et kort møte på hebraisk og engelsk, ledet av noen israelske aktivister. Det ble redegjort for dagens tema og aksjoner. Hver uke prøver de å lage forskjellige tema for å tiltrekke seg medias oppmerksomhet. Første gangen jeg var der skulle de ha en aksjon som en kommentar på en sak som nylig hadde vært i media; israelske kvinnelige soldater poserende foran palestinske fanger som hadde bind for øynene og hendene bundet på ryggen. En liten gruppe israelske og utenlandske aktivister meldte seg som frivillige til aksjonen, de skulle sette seg på bakken foran soldatene med bind for øynene og med hendene bundet på ryggen. Møtet avsluttet med en orientering om sikkerhet og hvilke forholdsregler man måtte ta i forhold til hvilke våpen

soldatene kunne komme til å bruke. To råd som blant annet ble gitt var at man måtte beskytte hodet når gassprosjektilene falt ned, og at man ikke måtte legge seg ned om soldatene skjøt gummikuler eller skarpt siden de hovedsakelig sikter mot beina. Det var flere israelske og utenlandske aktivister enn palestinere på den første demonstrasjonen. Ca. 40 israelere og utlendinger, og 10 palestinere⁴, i tillegg til en gjeng unge gutter, de yngste kanskje ned til 10-12 års alderen, som beveget seg rundt i olivenlunden. Uken etter var det omtrent 50 israelske og utenlandske, men nærmere 100 palestinere.

Etter fredagsbønnen i moskeen samlet folk seg på plassen utenfor forsamlingshuset hvor alle de israelske og utenlandske aktivistene allerede var på plass. Det var en liten gruppe journalister med synlige pressejakker til stede. Med flagg, plakater og slagord på arabisk og engelsk gikk demonstrasjonen gjennom landsbyen, ned til olivenlunden og opp mot soldatene som hadde sperret veien et stykke foran muren. På den første demonstrasjonen fikk vi gå helt opp til soldatene. En liten gruppe satte seg på bakken foran dem for å gjennomføre sin symbolske aksjon. Palestinerne ropte slagord mens journalistene flokket seg sammen for å ta bilder av aksjonistene som satt med bind for øynene foran soldatene. En gruppe italienere sang «bella chiao». Noen israelere konfronterte soldatene verbalt. De svarte med å erklære at vi oppholdt oss på et militært område, «closed military zone», og at vi måtte fjerne oss. Folk fortsatte å rope slagord, og viste ingen tegn til å gå. De unge palestinske guttene holdt seg i bakgrunnen, og gjemte seg i olivenlunden. Da noen av dem prøvde å kaste stein, ropte en palestinere med megafonen; «this is a peaceful, non-violent demonstration». Så vidt jeg oppfattet adlød guttene. Etter kanskje 10-15 minutter, uten noen forvarsel smalt det høyt noen ganger, soldatene hadde kastet lydbomber og gassgranater inn i mengden. Folk fikk panikk og begynte å løpe alle veier. I kaoset som fulgte ble to utenlandske aktivister anholdt. Soldatene kan ikke juridisk sett arrestere, men de kan anholde deg til politiet kommer og arresterer deg. Ungdommene i olivenlunden kastet nå steiner. De fleste utlendingene hadde trukket seg tilbake på grunn av gassen, et 20 talls demonstranter forsøkte å samle seg igjen for å gå opp til soldatene. Jeg trakk meg tilbake, gassprosjektilene dalte ned rundt meg, jeg hadde problemer med å puste, øynene svidde og jeg kunne nesten ikke se hvor jeg gikk. Det opplevdes som veldig ubehagelig og farlig. Etter en halvtimes tid med steinkasting fra olivenlunden og soldater som skjøt gass og gummikuler, var demonstrasjonen over. En sykebil stod klar hele

⁴ En grunn til den lave oppslutningen kan ha vært at det var i begynnelsen av ramadan og at det på denne tiden var veldig varmt, 40 grader. Kombinasjonen varme, begynnelsen av fasten (de skal verken spise eller drikke) og tåregass gjorde nok at de fleste holdt seg hjemme.

tiden, men ingen var blitt skadet denne dagen. Av de andre utenlandske og israelske aktivistene fikk jeg høre at dette var en relativt vanlig demonstrasjon. Demonstrasjonen ble definert som vellykket siden ingen var blitt skadet.

Nilin

I Nilin opplevdes demonstrasjonene litt annerledes. Det var langt færre utlendinger og israelske aktivister til stede her. På en demonstrasjon jeg var på her var vi bare tre utlendinger og en håndfull israelske aktivister. Det gjorde at Nilin ble litt mindre tilgjengelig for oss utlendinger. Det var vanskeligere å komme seg hit, minibussene kjører først når de er fylt opp, noe som kan ta lang tid en fredagsmorgen. De fleste utlendinger i Ramallah som skulle på fredagsdemonstrasjon dro til Bilin, så da ble det alltid satt opp flere minibusser. Men selve transporten kunne altså være en utfordring om man skulle til Nilin. I tillegg var man avhengig av å dra sammen med noen som hadde vært der før, som visste hvor man skulle møte opp. Her var det ingen velkomstkomite eller forsamlingshus med introduksjonsmøte på engelsk. Oppmøte sted var i utkanten av landsbybebyggelsen, i en lysning mellom trærne i olivenlunden. Fredagsbønnen hadde som en del av fredagsdemonstrasjonen i Nilin blitt flyttet ut i friluft. På en demonstrasjon hadde nesten 80 palestinere, bare menn og guttebarn, samlet seg til bønn. Bønneroperen hadde med seg megafon, i det han begynte stilte de seg alle opp på en rett linje. Noen med bønneteppe, andre med gamle pappesker. Vi utlendingene satt samlet i skyggen under et stort oliventre sammen med ca seks israelske aktivister. Jeg opplevde denne stunden som veldig behagelig. Den nesten meditative stemningen; olivenlunden, det litt merkelige men vakre synet av rundt 80 palestinske gutter og menn som stod konsentrert i bønn midt inne i denne gamle olivenlunden, stemmen som sang fra Koranen. Etter bønnen, samlet man seg med flagg og plakater, for å gå ned til den 8 meter høye muren som skjærer gjennom landsbyens olivenlund. Det var palestinerne som ledet an og det ble ropt og sunget på arabisk. Demonstrasjonen gikk ned til en del av muren hvor det er en stor port. Ungdommene gikk helt inntil muren og begynner å lempe store steiner foran porten, mens noen kastet steiner på porten. Smellet i det steinene traff, var høyt og skarpt. Etter en liten stund begynte noen av ungdommene å kaste steiner over muren. Den er 8 meter høy, så vi kunne ikke se hva som var på baksiden. Etter en liten stund klatret en gutt opp, kikket over og pekte. Ungdommene kastet stein i retningen som ble pekt ut. Etter noen minutter var det en av guttene som hadde funnet frem en gassgranat. Det er ikke alltid gassgranatene som blir kastet eller skutt av soldatene blir utløst, så da blir de samlet sammen av ungdommene som kaster

dem tilbake. I det gassgranaten ble kastet over muren, tok det bare noen sekunder før responsen kom. Masse gass ble skutt, en del av demonstrantene trakk seg unna og opp til landsbyen igjen, ungdommenes steinkasting ble intensivert, utlendingene stod et stykke bak for å slippe unna gassen. Etter en stund kom soldatene gjennom porten. Demonstrantene begynte å løpe gjennom olivenlunden, mens soldatene kom etter mens de skjøt gass. Ungdommene trakk seg også tilbake, men fortsatte å kaste stein. Ved landsbyen samlet soldatene seg på en høyde, noen få ungdommer sirklet rundt. Det skjøt gass og gummikuler og det ble kastet stein. De utenlandske og israelske aktivistene stod et stykke unna, langt nok borte til ikke å bli plaget av gassen og nær nok til å kunne følge med. Ved siden av stod sykebilen som hjalp to palestinere som var blitt skadet. Etter en times tid hadde de fleste gått hjem. Men en liten gruppe ungdommer fortsatte å sirkle rundt soldatene. En gang i mellom kastet en av dem en stein, eller en av soldatene skjøt. Vi stod der som publikum, noen av israelerne hadde fotoutstyr og videokamera. Det begynte å bli kjedelig. En av israelerne kommenterte at ungdommen kanskje holdt det gående for vår skyld, for at vi som publikum skulle ha noe å se på.

I 2008 og 2009 var det sterk motstand i Nilin, mange hundre palestinere fra landsbyen pleide å delta på demonstrasjonene, som ble slått hardt ned på. Fem av landsbyens unge har blitt skutt og drept under demonstrasjoner, den yngste 11 år gamle Ahmed Mousa, ble skutt i hodet med skarpt, 29.juli 2008. Samme dag, under begravelsen, ble 17 år gamle Yousef Amara skutt i hodet og drept. Hundrevis har blitt arrestert. Mens jeg var der satt tre av landsbykomiteens ledere i fengsel. Represjonen har ført til at motstanden i Nilin ikke er like sterk som før. Omar fra Nilin forteller:

Vi har fått en veldig høy arbeidsledighet. Mange flykter utenlands. Det er en stille katastrofe (...) Før var vi mange hundre demonstranter, i dag er vi veldig få, noen titalls. Vi ønsker ikke denne utviklingen.

De ser på Bilin som et forbilde på hvordan å organisere motstanden, de ønsker samme type oppmerksomhet og internasjonale støtte som de ser at Bilin har fått. En måte de prøver å oppnå det på er gjennom mediering og kontakt med utlendinger. De føler at de har lidd minst like mye som befolkningen i Bilin, men allikevel ikke fått mye oppmerksomhet. De så det som et problem at det nesten ikke var media dekning fra Nilin, og startet derfor selv opp et mediesenter. De har dokumentert mye av det som har skjedd, men sliter med å mediere videre

ut. Mens jeg var der holdt de på å opprette en nettside for landsbyen og komiteen med hjelp av israelske aktivister.

Nabi Saleh

I Nabi Saleh var gangen litt annerledes. Vi måtte stå opp tidlig når vi skulle hit, det var vanskelig å finne skyss, i tillegg måtte vi avgårde så pass tidlig for å komme før militæret satte opp kontrollpostene. De pleide å sette opp kontrollposter utenfor landsbyen hver fredag for å hindre folk i å delta. Rundt kl tolv samlet folk seg på den åpne plassen midt i landsbyen. På min første demonstrasjon i Nabi Saleh var vi rundt 20 utenlandske og israelske aktivister og nærmere 70 palestinere som deltok fra starten. Det var en haug med unger med, de var utstyrt med hansker med maling på samt vannpistoler med maling i. Man gikk samlet ned mot en vei som førte ut av landsbyen, ned mot bosetningen og vannkilden, som man hver fredag prøvde å nå. Mange hadde flagg, det var bannere og palestinerne ropte og sang. Tre militærjeep stod allerede nede på veien og åtte soldater stod foran bilene for å stenge veien. Barna begynte å kaste og skyte maling på dem, de voksne prøvde å gå gjennom. Vi var mange flere enn soldatene. Palestinerne var tydelig ikke interessert i å adlyde soldatene og bare stå der på veien å demonstrere. Det var mange kvinner og masse unger der, og noen gamle menn. Alle deltok aktivt, noen ropte mot soldatene, ungene kastet maling, og hele tiden prøvde folk å komme seg forbi soldatene. Det var stor plass på begge sider av den asfalterte veien så det var fysisk relativt enkelt å komme seg forbi. Hver gang soldatene grep tak i en, prøvde en annen å gå forbi noen meter unna. Han jeg oppfattet var operativ leder fikk maling rett i ansiktet til full jubel. Etter mye frem og tilbake hadde demonstrantene klart å omringe jeepene. Noen ungdommer hadde gått en stor omvei for å komme rundt på baksiden av jeepene. Nå stod det demonstranter på alle kanter, og oppgaven til soldatene om ikke å slippe noen forbi, ble jo meningsløs. Folk jublet og sang. Det varte ikke så veldig lenge før det smalt. Lydbomber og gassgranater. En del ungdommer stod oppe i bakken og kastet steiner mot soldatene og jeepene. Resten av demonstrantene løp fra soldatene, mest for ikke å få stein i hodet, og stilte seg lenger oppe i veien. Folk fortsatte å rope slagord, det var fremdeles mange kvinner og noen barn igjen, en del hadde søkt ly for all gassen. Soldatene skjøt gass inn i landsbyen, mellom husene. Ungdommene kastet stein tilbake. Da det hadde roet seg litt gikk en del samlet opp bakken inn i landsbyen igjen. Fra veien kunne man se ned på hvor soldatene og jeepene stod. Herfra ble det nå kastet stein, både kvinner og barn deltok også. På

takene av husene sto det for det meste gamle palestinere, derfra hadde de god oversikt og de ropte ned hvor soldatene var og hva de gjorde. Vi fikk høre at det kom en militærjeep kjørende gjennom landsbyen fra andre siden. Alle sprang vekk fra veien inn i smugene eller husene. Gamle mennesker eller mødre med småbarn på armen vinket folk inn. En mor med sin ti år gammel datter ved siden av seg stod mellom to husvegger klare med hver sine stein, og når jeepen kjørte forbi kastet de. Moren fikk en fulltreffer på frontgitteret på jeepen. De smilte og var tydelig fornøyde. Det ble avfyrt noen runder med mye gass som gjorde at de fleste måtte søke ly. Jeg fikk en del i øynene og gjemte meg bak et hushjørne, da kom det en kone ut og dro meg inn i huset sitt, satt meg på en stol og ga meg en halv løk. Jeg satt der noen minutter til jeg hadde kommet meg igjen og kunne se. Da så jeg at det lå en mann på en madrass på gulvet og så på TV. Jeg takket for meg, og gikk ut igjen. Når folk hadde kommet seg litt gikk de tilbake og fortsatte å kaste stein. Om soldatene prøvde å komme rundt svingen og opp bakken ble de kastet stein på fra flere kanter på en gang. Etter en stund trakk soldatene seg tilbake og forsvant. Det ble jubel. Ungene og ungdommene løp ned på veien hvor jeepene hadde kjørt bort, og begynte å bygge veibarikader. Store steiner ble rullet ut på veien og bildekk ble satt fyr på. Noen av de voksne gikk ned dalen og over fjellet, i retning av brønnen, vi fulgt etter. Militærjeepene var allerede parkert nede ved vannkilden, og da vi kom opp på fjellet hvor et titalls palestinere hadde spredt seg utover skråningen, så vi soldatene nærme seg. Det kom flere fra landsbyen til, ungdommene sto i skråningen og kastet steiner mot soldatene som skjøt tåregass og gummibelagte stålculer. En skadd gutt fikk hjelp av en palestinsk dame med førstehjelpsskrin. Etter hvert måtte vi trekke oss tilbake, soldatene kom stadig nærmere og skjøt mye gummibelagte stålculer. Da vi kom til landsbyen fulgte soldatene etter, det hørtes skudd hele tiden. Noen ropte at de skjøt med skarpt, jeg vet ikke om det var sant, rett og slett fordi jeg ikke kunne tro det. Nå var soldatene mye nærmere oss og vi kunne høre kulene hvine når de føyk forbi oss og smalt i asfalten eller i husveggen. En ung palestinsk gutt ble skutt i brystet med en gummikul noen meter fra meg, jeg ble senere fortalt at han hadde spyttet blod. De fleste trakk seg relativt fort tilbake. Store søppelbøtter ble satt ut midt i veien, de kunne ungdommene gjemme seg bak mens de kastet steiner mot soldatene. Det begynte å høleregne, så det ble ikke skutt gass på en stund. Derimot ble det skutt mye gummiculer. Senere så jeg de sorte gummibelagte stålculene ligge strødd rundt omkring på veien. Jeg så en ungdom bli skutt i ryggen mens han løp for å gjemme seg etter å ha kastet stein. Han ble dratt inn i et hus. Noen av de israelske aktivistene hadde førstehjelpsutstyr og tok seg av de som ble skadet. Etter en stund kom det en sykebil, så en til. Til sammen ble ti

personer skadet i løpet av dagen. Minst to ble kjørt direkte til sykehuset. Jeg så også en gammel mann bli truffet av en gassprosjektile i ryggen. Ungene forsvant men kom senere ut igjen med tørre klær etter at det var sluttet å regne. Soldatene hadde begynt å skyte masse tåregass igjen. Jeg inhalerte ganske mye og måtte trekke meg vekk for å komme meg igjen. Mange hadde samlet seg inne i landsbyen på den åpne plassen for å slippe unna den verste gassen. En liten kiosk var åpen gjennom dagen, når det lot seg gjøre. Vi kjøpte vann og ungene kjøpte is. Da jeg igjen var kommet meg, gikk jeg ned igjen for å se hva som skjedde. Da så vi at soldatene hadde trukket seg tilbake og var på vei bort. Jeg trodde først at nå var det over, men ungdommene fulgte etter, helt til utkanten av landsbyen hvor det er et militært vaktårn, der soldatene pleier å sette opp kontrollpost. Soldatene hadde trukket seg tilbake ned dit, og vi kunne se hvordan de fortsatt kontrollerte all trafikk og ikke slapp igjennom alle. Noen biler måtte snu. Ungdommen samlet seg ganske nær kontrollposten og fortsatte å kaste stein. Vi stod et godt stykke unna, det var flatt terreng og god oversikt. Soldatene skjøt både tåregass og gummikuler. Etter en stund klarte soldatene igjen å komme nærmere og alle trakk lenger opp mot landsbyen igjen. Når bønneropene begynte rundt seks tiden, og solen var på vei ned, ga ungdommene seg, og demonstrasjonen var over. Da hadde den vart i seks timer. Ungdommene gikk for å rydde opp etter barrikadene i veien. Vi ble invitert hjem til en av familiene hvor de snakket litt engelsk. Bordet var dekket med masse deilig mat, det var god stemning og det ble uttrykt at det hadde vært en veldig bra demonstrasjon.

For meg gjorde denne demonstrasjonen sterkt inntrykk. Synet av hvordan landsbybeboerne hadde ydmyket soldatene ved at barn kastet maling på dem, og kvinner kranglet med dem, og ingen adlød da soldatene sa at man ikke fikk lov å gå forbi dem. Bare det; å klare å omringe soldatene, hoppe og synge, veive med flagg fra alle kanter, var, slik jeg oppfattet det, en veldig sterk, tydelig og symbolsk måte å si at vi anerkjenner ikke deres autoritet, vi er ikke redde for dere, dette er vår landsby, dere er okkupasjonsmakten, og derfor adlyder vi dere ikke. De neste to demonstrasjonene jeg var på i Nabi Saleh var enda mer intense. Soldatene gikk inn i landsbyen og skjøt tåregass direkte på folk før demonstrasjonen var kommet i gang. Det var en tydelig opptrapping av volden fra militærets side. De okkuperte hus og gjennomførte brutale arrestasjoner med bevæpnet sivilpoliti. Dette var hendelser som landsbyen ikke hadde opplevd siden andre intifadaen.

Når jeg besøkte landsbyen var det nærmere ett år siden beslutningen om å starte opp med ukentlige fredagsdemonstrasjoner ble tatt. Jeg ble fortalt at det israelske militæret slo hardt

ned på demonstrasjonen allerede fra starten. I begynnelsen var det også en stor andel kvinner blant demonstrantene som ble angrepet:

Amir: I den tredje demonstrasjonen gikk de spesielt etter kvinnene og angrep dem, mange ble arrestert (...) De (soldatene) begynte å ødelegge hus, knuse ruter og lignende. Det ble brukt skunk mot husene, som knuste ruter og sprutet inn i hjemmene. IDF prøvde å splitte befolkningen, mellom de som demonstrerte og de som ikke deltok. Privat biler ble ødelagt og tre service (minibuss) ble ødelagt. Ti hus fikk rivningsbeskjed.

Dette var en av landsbyene hvor motstanden var sterkest under den tiden jeg var der. Det var mange som deltok og de holdt demonstrasjonen gående hele dagen. De hadde holdt på med ukentlige demonstrasjoner i under ett år. Landsbyen var mindre konservativ enn de andre to. Ikke alle kvinnene bar slør, og både kvinner og barn var alltid til stede på demonstrasjonene. Ungdommer konfronterte soldatene med steiner, og de ga uttrykk for at de ikke ville bli tatt bilder av. Mange av palestinerne her kunne snakke engelsk. Jeg oppfattet denne landsbyen som rik på sosial, økonomisk og kulturell kapital, for å bruke Bourdieu (2006). Noe Amir også bekreftet: «denne landsbyen har det høyeste antallet martyrer og fanger og høyest utdanning i Palestina. Lederne fra den første intifadaen kommer fra denne landsbyen». Jeg var der etter ramadan, varmen hadde avtatt litt, og ingen av komiteens ledere var fengslet på denne tiden. Det var kanskje litt flere utlendinger og israelere her enn i Nilin. De hadde ingen egen nettside da jeg var der. Men flere av palestinerne dokumenterer selv med videokamera. De la det ut på youtube, eller hadde kontakter til israelske aktivister som kunne videreformidle til alternativ israelsk media om det var ekstreme overgrep som hadde en nyhetsverdi.

Det stod ofte en sykebil tilgjengelig under demonstrasjonene for å ta seg av de alvorligste skadene. Det ble skutt tåregass på åtte av ni demonstrasjoner som jeg var på, gummibelagte stålkuler på minst seks av ni, skarpt på minst tre av ni, utskytingsrampe for gass en av ni ganger, arrestasjoner på to av ni demoer, undercover ble brukt på en av ni demonstrasjoner. Tabellen under viser hvordan det fordelte seg i de tre landsbyene.

Tabell 1:

	Bilin	Bilin	Nilin ⁵	Nilin	Nilin	Nilin	Nabi Saleh	Nabi Saleh	Nabi Saleh
Tåregass	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Utskytningsrampe								Ja	
Gummikuler	Ja	Ja		Ja			Ja	Ja	
Steinkasting	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Arrestasjoner	2							4	
Hus okkupert								Ja	Ja
Skader		Ja			Ja		Ja, mange	Ja, mange	Ja, mange
Skarpt				Ja			Ja	Ja	
Sivil politi								Ja	

Å være med på demonstrasjonene var for meg preget av stress og frykt. I ettertid ser jeg at de første demonstrasjonene var de «roligste», varte kort tid, få deltakere, lite konfrontasjon eller nærkontakt. Men det var da jeg var mest redd. Jeg ble vel litt vant til situasjonen etter hvert. I den siste landsbyen opplevde jeg de mest alvorlige tingene, jeg var fremdeles stressa, men mindre redd. Fra ikke å ville dra til demonstrasjonene i starten, så ønsket jeg å dra på slutten. Jeg ønsket å være til stede, ønsket å være sammen med palestinerne jeg hadde blitt kjent med. Kan være at deres beslutsomhet og mot gjorde at jeg følte meg tryggere. Man blir vel også sterkere av å være flere, selv om ikke alle var ute i gatene, så føltes det som om mange støttet motstanden. Det at flere palestinere her snakket engelsk ga meg også en trygghet og gjorde det enklere for meg å skaffe den informasjonen jeg trengte underveis. Jeg var ikke avhengig av andre utlendinger i like stor grad.

⁵ Denne fredagen var det Eid Al-Fitr, avslutningen på Ramadan, det var derfor kun en kort symbolsk markering med fem palestinere til stede, derfor ingen tåregass eller steinkasting.

Jeg opplevde de størst forskjellene mellom Bilin og Nabi Saleh. Bilin var veldig opptatt av utlendinger, det virket som de var opptatt av hva vi skulle synes om dem og at de hadde prøvd å tilpasse seg blikket utenfra på en måte. Det gjaldt spesielt steinkastingen. Selv om det var steinkasting på alle demonstrasjonene, så ble det i Bilin helt på begynnelsen ropt i megafon; «this is a nonviolent demonstration», med forsøk på å hindre steinkasting frem til soldatene angrep. Demonstrasjonene virket tilrettelagt for utlendinger. I Nabi Saleh opplevdes dette helt annerledes. De var jo selvfølgelig opptatt av utlendinger, vi ble alle tatt veldig godt i mot og de fortalte villig om landsbyen og motstanden. Men selve demonstrasjonen var tilrettelagt for at alle i landsbyen skulle kunne delta etter egen behov og ønsker. Det var som om de ikke gadd å pynte på det. «Alle» kastet stein, hvorfor skulle de ikke det? «This is not a theater» fikk jeg høre. Det var deres kamp, det er ikke noe de gjorde for at det skal være hyggelig for utlendingene å se på.

Demonstrasjonene og steinkastingen oppleves forskjellig for de ulike aktørene, men før jeg redegjør for noen av de ulike perspektivene, skal vi se litt nærmere på selve begrepet vold. Her vil det bli presentert noen momenter som kan prege den konteksten som utlendingene og israelernes voldsdiskurs springer ut fra.

4 Hva er vold?

Ordets betydning er en sentral del av denne oppgaven. Dette kapittelet begynner med et underkapittel som tar for seg begrepet vold ut fra en teoretisk tilnærming. Det blir redegjort for ulike former for og perspektiver på vold. Selv om det kan vise seg å være problematisk med rene definisjoner av begrepet vold, vil jeg i oppgaven hovedsakelig ta i bruk tre begrepsformer, eller idealtyper om du vil, som alle vil bli redegjort for. Det er subjektiv vold, strukturell vold og symbolsk vold. Konteksten som oppgaven springer ut fra, fredagsdemonstrasjonene, er en politisk kontekst. Jeg mener derfor det kan være nyttig å nyansere begrepet subjektiv vold, ved å skille mellom politisk vold og bare vold. I tillegg vil begrepsparet «potestas» og «violentia» bli presentert her; de refererer begge til vold, den legitime statlige volden og den illegitime private volden.

4.1 «so long as I don't think about it, I know what it is»

Hva er vold? Et tilsynelatende enkelt spørsmål? Umiddelbart vil man kanskje tenke at det er noe alle vet. Å bli slått ned på gaten eller bli sparket for eksempel. Men hva hvis det er en politikølle som slår? Eller sparket i skinnleggen skjer på fotballbanen?

Jo mer man dweler ved spørsmålet, jo vanskeligere ser det ut til å være å finne et enkelt svar. Som Schinkel påpeker i sin introduksjon til boken; *Aspects of Violence* (2010): «Even assuming a universal pre-reflexive apprehension of violence exists, it is characterized by what Saint Augustine has said of time: so long as I don't think about it, I know what it is» (ibid.: 5).

Zizek (2009) skriver om hvordan ulike forståelser av vold krever ulike perspektiver eller ståsteder. Han skiller mellom tre ulike begreper for å beskrive ulike forståelser av vold; subjektiv, symbolsk og systemisk vold. Han påpeker at den subjektive volden, som han beskriver som den vold som blir utøvet av klart identifiserbare aktører, er mest synlig, og derfor slører vårt blikk for andre alvorlige former for vold (ibid.: 7). Han diskuterer den

iboende volden i globaliseringen, kapitalismen, fundamentalismen og språket. Den symbolske volden beskriver han som iboende i språket i det det illegger verden mening. Systemisk vold tilsvarer det jeg har valgt å kalle strukturell vold. Zizek (ibid.: 8) beskriver det som den vold, eller katastrofer, som skapes av de økonomiske og politiske systemer.

4.1.1 Subjektiv vold

Vold som intensjonell fysisk skade, påført en person av en annen, er nok den vanligste forståelsen av hva vold er. Subjektiv vold, som Zizek kaller det, er en smal definisjon som kan brukes når man ønsker å belyse en viss type fysiske handlinger. Schinkel (2010: 7) hevder også at en slik smal definisjon kan virke tilslørende om man ønsker å belyse andre voldelige prosesser eller fenomener.

Det er som med det bilde som både viser et ansikt av en gammel dame og kroppen til en ung dame, men du kan bare få øye på en av dem om gangen. Altså enten ser du den gamles ansikt, eller du ser den unge kroppen, der er vanskelig å se begge figurene samtidig. Bildet er jo det samme, og du som ser, forblir den samme, der er bare perspektivet som endrer seg. Det samme kan man tenke seg om man prøver å utvide forestillingen om hva vold kan være. Det er noe som endres, men oppfatningen før og etter denne endringen kan ikke adresseres alene til subjektet, fordi aspektene av objektet befinner seg mellom subjektet og objektet. En endring av aspekt blir beskrevet som om objektet endres foran øynene dine (ibid.).

Det at et perspektiv av og til kan overskygge andre og minst like viktige perspektiver ved et fenomen, kan være viktig å ha med seg. Ved å studere møte mellom ulike volds- diskurser, prøver jeg å se nærmere på hva det er som gjør at noen bare ser den gamle damens ansikt, andre ser den unge damens kropp og aner konturene av den gamles ansikt, mens noen kanskje bare ser den unge kroppen. Når og for hvem blir steinkasting vold, når og for hvem blir det motstand?

Giertsen (1997) skriver om tre måter å beskrive vold på. Den første er kriminalstatistikken, frem til 1993 ble det brukt to hovedtyper av lovbrudd i kategorien voldsforbrytelser; det vi kan kalle vold mot personer og vold mot ting (hærverk). I 1994 ble dette endret. Blant annet ble vold mot ting, altså hærverk, tatt ut av kategorien voldsforbrytelser. Men hva «vold mot personer» innbefatter av lovbrudd er ikke nødvendigvis så enkelt. En ting er «forbrytelser mot liv, legeme og helbred», men hva med lovbrudd som ran, voldtekt og vold mot offentlig tjenestemann? Kriminalstatistikken kategoriserer ikke de sistnevnte som «vold mot personer»

(1997: 179). Lovens begreper kan man også velge å bruke. Legemsfornærmelse eller beskadigelse vil være vanlige ord. De dekker momenter som er avgjørende når skyld og straff skal avgjøres. Den tredje og vanligste måten å beskrive vold på, er det Giertsen (ibid.: 181) kaller «dagliglivets språk». Da snakker man gjerne om slag og spark. Disse måtene å forstå vold på ligner på det jeg i oppgaven har valgt å kalle subjektiv vold; altså intensjonell fysisk skade mellom personer.

Subjektiv vold søker å fange opp litt av definisjonsproblemet som Giertsen beskriver (ibid.: 183). Et spark er ikke alltid vold, det kan være en sentring mellom fotballspillere. Det må blant annet forvolde skade på andre personer for at man kan kalle det for vold. Men hva om mennesker blir utsatt for menneskeskapt (i motsetning til naturskapt) vold og skader, uten at det nødvendigvis er en persons direkte fysiske handlinger som var årsaken? Det er da vi nærmer oss det Giertsen kaller strukturell vold (ibid.: 193).

4.1.2 Strukturell vold

Hva med Vestens handelspolitikk overfor land i sør? spør Christie (1974: 74). Verdens handelspolitikk er styrt av mektige aktører i Vesten, som dikterer en politikk overfor fattige land i sør som produserer fysisk lidelse og død (ibid.). Fattigdom og sosial ulikhet vil kunne falle inn under det som i oppgaven blir kalt strukturell vold.

Strukturell vold kan forstås som lidelse og død forårsaket av politiske, økonomiske og sosiale strukturer. Den er ubevisst, den skader og dreper ikke ved slag eller geværer, men forekommer som en slags vane; fattigdom, sult, sosial eksklusjon og ydmykelse (Zizek 2009: 8, Schinkel 2010, Scheper-Hughes & Bourgois 2004: 1). Strukturell vold er, ifølge Galtung, forårsaket av ujevn fordeling av ressurser (hos Schinkel 2010: 38). Europas restriktive asyl og migrasjonspolitikker kan sees som et eksempel på strukturell vold; hundrevis av flyktninger dør hvert år i forsøk på å komme seg inn i Schengen (United Against Racism).

Giertsen (1997: 194) beskriver også noe hun kaller myndighetsvold der hun deler inn i lovlig og ulovlig myndighetsvold. Under det sistnevnte finner vi for eksempel det man vanligvis vil kunne kalle politivold. Når det gjelder lovlig myndighetsvold, mener Giertsen (ibid.) at det egentlig er et umulig begrep, siden myndigheter ikke kriminaliserer egne handlinger. Men det forutsetter at man ser på vold per definisjon som kriminelt. Hun nevner dødsstraff i andre land og psykiatrien i Norge som eksempler. Her nærmer vi oss det som man kan kalle symbolsk vold.

4.1.3 Symbolsk vold

Begrepet symbolsk vold ble først lansert av Bourdieu, og er et sentralt begrep i hans analyser av dominansforhold. Symbolsk vold kan forstås som vold eller maktutøvelse som ikke blir gjenkjent som sådan (Bourdieu 1996). For eksempel psykiatrien i Norge som Giertsen nevner. Det kan forstås som en dominerende gruppes makt til å påføre andre grupper meninger og betydninger, uten å avsløre de maktforhold som muliggjør en slik påføring (Bourdieu 1996: 42). Symbolsk vold handler om at de dominerende gruppers fortolkning av den sosiale verden blir anerkjent som legitim og naturgitt, av både den dominerende og den dominerte, og at de maktforhold som nettopp muliggjør en slik «konsensus» holdes skjult. De dominerte grupper er dermed medvirkende til å opprettholde det eksisterende dominansforhold. Selv definerer Bourdieu symbolsk vold som: «the violence which is exercised upon a social agent with his or her complicity» (Bourdieu&Wacquant 2004: 272).

Symbolsk makt muliggjør en konsensus om den sosiale verdens mening, basert på de dominerende gruppers interesser og definisjoner. Ulikhet i maktforhold er en forutsetning for symbolsk makt, men denne ulikheten blir tilslørt og oppfattet som naturlig gjennom konsensus, som igjen fører til reproduksjon av sosial ulikhet og eksisterende maktforhold (Bourdieu 1996: 40).

For at symbolsk makt skal virke, forutsettes det at den anerkjennes som legitim og naturgitt, og at «det vilkårlige ved den miskjennes» (Bourdieu 1996: 45). Symbolsk makt er derfor relasjonelt, «den definerer seg i og gjennom de bestemte forhold mellom de som utøver makt, og de som makten utøves på, det vil si i selve strukturen til det feltet hvor tro produseres og reproduseres» (ibid.). Dette vil jeg komme tilbake til.

Disse tre kategoriene subjektiv, symbolsk og strukturell vold, er som sagt idealtyper. Jeg vil bruke dem til å fange opp særtrekk ved de ulike aspektene rundt forskjellige former for vold. Idealtypene fanger likevel ikke opp nyansene.

4.1.4 Politisk vold

Det som i oppgaven blir kalt subjektiv vold, vil man i dag oftest, i norsk sammenheng, oppfatte som det folk umiddelbart tenker på når man snakker om vold. Det vil si gatevold eller vold i nære relasjoner⁶; med andre ord intensjonell fysisk skade mellom sivile personer. Den volden soldatene utøver, når de slår eller skyter, ligner jo også veldig på subjektiv vold, men her er volden noe som finner sted mellom soldat og sivil, og ikke mellom sivile. Netland (1992) definerer den siste nevnte som politisk vold til forskjell fra bare vold. Denne distinksjonen kan være nyttig i denne oppgaven, særlig i forhold til begrepet subjektiv vold. I sin avhandling om barn og politisk vold under første intifadaen, viser Marit Netland hvordan atferdsproblemer og psykologiske symptomer hos palestinske barn henger sammen med i hvilken grad de er blitt utsatt for politisk vold. Hun skiller altså mellom politisk vold og vold. Selv mener hun dette skillet er helt nødvendig for fullt ut å forstå de psykologiske og sosiokulturelle påvirkninger volden har på barn i krig eller voldelige konflikter. I forhold til denne oppgaven er dette skille interessant fordi det nyanserer begrepet «subjektiv» vold, på en måte som får frem betydningen av konteksten; hvem som slår og hvem som blir slått, i tillegg til hvor og når (sted og tid), er helt sentralt i prosessen når vold skal defineres.

Netland (1992: 105-6) trekker frem noen karakteristika for å beskrive politisk vold:

For det første har den politiske volden en kommunikativ funksjon; den israelske soldaten som brekker armen på den palestinske gutten⁷, ønsker ikke bare å uskadeliggjøre ham, men også å vise hvem som er sterkest og mest overlegen. For det andre er budskapet som den politiske volden er ment å kommunisere, rettet mot et publikum og ikke bare mot offeret. Med publikum menes her alle som deler offerets politiske holdninger og meninger. I politisk vold brukes offeret for å kunne kommunisere en gruppes budskap til offerets gruppe; offeret fungerer som en budbringer mellom overgriperens gruppe og sin egen gruppe. For det tredje opptrer verken offer eller gjerningsperson som individer, men som mellom-representanter for bestemte nasjonalpolitiske grupper. Soldaten som skyter mot barnet, har ikke noe imot barnet

⁶ For ikke lenge siden her i landet falt dette inn under kategorien husbråk og ikke vold. Et eksempel på hvordan det man oppfatter som vold, endres over tid (Skjørten 1994).

⁷ Under første intifada var det en del palestinske barn som fikk brukket armene som hevn for at de kastet steiner på soldatene.

personlig, men agerer utelukkende på grunn av at barnet er palestiner; en av de arabisktalende innbyggerne i de okkuperte områdene under intifadaen. For barnet er ikke soldaten en bestemt person, men blir referert til som soldaten, jøden eller militæret. At soldaten er israelsk anses som gitt. Derav, og kanskje en av de viktigste konsekvensene av politisk vold, er at både offer og gjerningsmann blir depersonifisert. For det fjerde, vil det siste punktet føre til at offeret for politisk vold meget sjelden vil utvikle skyldfølelse og selvbebreidelse, noe som er ganske vanlig for ofre utsatt for ikke-politisk vold. For det femte vises det til at palestinere opplever det ulikt å bli utsatt for politisk vold, i forhold til ikke-politisk vold. Det er kvalitativt og kategorisk annerledes å bli banket opp av en israelsk soldat enn av en palestiner. For det sjette ligger det en allmenn kunnskap i det å bli utsatt for politisk vold; man vet at det finnes mange andre medlemmer av samme nasjonalpolitiske gruppe, som føler eller har følt, opplever eller har opplevd lignende lidelser som en selv, utført av en gjerningsperson fra «fiendens» nasjonalpolitiske gruppe. På denne måten blir ikke offeret alene eller et «individ» i psykologisk forstand, men en del av en større sosiokulturell og politisk kontekst. Og til syvende og sist eksisterer det en allmenn aksept blant offergruppen for en institusjonalisering av en klar distinksjon mellom ikke-politisk og politisk vold. Under den første intifadaen ble pasienter som var skadet av israelske soldater, på palestinske sykehus, utstyrt med spesialbroderte armbånd for å kunne skille dem fra «vanlige» pasienter, som da eventuelt var utsatt for ikke-politisk vold (Netland 1992: 105-6). Det kan være at et slikt skille fremdeles eksisterer i praksis. Da jeg var på Vestbredden under feltarbeidet mitt, traff jeg flere utenlandske aktivister som var blitt skadet av israelske soldater under demonstrasjoner. De fikk behandling på palestinske sykehus, og trengte ikke å betale da det kom frem at skadene var forårsaket av israelske soldater. Dette kan nettopp tyde på en slik opprettholdelse av skille mellom vold og politisk vold.

I tillegg til voldsbegrepene subjektiv, strukturell, symbolsk og politisk vold, vil jeg i oppgaven også bruke begrepsparet potestas og violentia. Violentia beskriver den private fysiske volden, i motsetning til potestas som beskriver statens legitime vold. Det vil jeg komme nærmere innpå senere i oppgaven.

4.2 Historisk perspektiv på vold

Demonstrasjonene representerer en slags arena for møte mellom ulike kulturer og ulike diskurser. Vi bærer alle med oss ulike fortolkningsrammer avhengig av vår kulturelle, politiske og sosiale bakgrunn. Rettsstat som kontekst kan kanskje være noe som preger vår forståelse av vold og steinkasting. Som rettsstat menes her en stat som styres etter maktfordelingsprinsippet, de tre uavhengige grener; den lovgivende, den utøvende og den dømmende makt. De fleste utlendingene kommer fra moderne nasjonalstater med etablerte rettssystemer, hvor man er vant til at volden er noe som reguleres av rettsstaten. Blant utlendingene jeg møtte på denne arenaen var det ikke mange som direkte fordømte steinkastingen, men de aksepterte heller ikke umiddelbart palestinerne definisjon av steinkastingen som en ikkevoldelig motstandsform. Steinkastingen måtte alltid kommenteres, og det ble ofte presisert om steinkastingen kom før eller etter soldatene angrep. For å se nærmere på den kontekst som utlendingenes voldsdiskurs ser ut til å springe ut fra, kan det være nyttig å ta for seg et historisk perspektiv.

Som jeg innledningsvis kom inn på, så har Bourdieu vært til inspirasjon med sine tanker om å bryte med det prekonstruerte, bryte med 'common sense', i søken på å avdekke gitte sosiale sannheter. Han tilbyr en historisk inngang som en teknikk for å bryte med det prekonstruerte. «Det er ofte nødvendig at foretage en historisk analyse, der kan vise, hvorledes problemdefinitioner er opstået, eller hvorledes centrale begreber, kategorier og metoder er opstået» (Prieur & Sestoft 2006: 219).

Hvordan har vold endret seg over tid? Altså ordets betydning, dens semantikk? Schinkel (2010: 21) har kritisert historisk voldsforskning for å ikke legge nok vekt på *historiske perspektiver* på vold. I stedet er det blitt tatt for gitt at betydningen av ordet vold, før og nå, er likt, det vil si hovedsakelig en semantisk konstruksjon av fysisk intensjonell skade. Han etterlyser en historisk tilnærming og foreslår derfor at man bør se på hvordan relasjonen mellom mennesket, rett og stat (man, law and state) har blitt oppfattet gjennom tidene. Da finner man at selve opprettelsen av den suverene stat har vært en viktig prosess i denne sammenheng. Det var først da at det ble nødvendig og viktig å se på fysisk vold som et særlig problem og å forsøke å minimere omfanget av slik vold i det nye sivile samfunn, hevder Schinkel (ibid.).

4.3 Vold som sosial konstruksjon

I kriminologien finnes perspektiver som ser på hvordan kriminalitet kan sees som resultat av sosiale konstruksjoner. Christie (1974: 22) er blant annet kjent for sitt utsagn om at «Kriminalitet finnes ikke». Jeg tolker det som at det ikke betyr at handlinger som skader og dreper ikke finner sted, men at handlingers mening først skapes når de oppstår. At handlingers mening, som for eksempel kriminalitet, «er et produkt av historiske, kulturelle, sosiale og mentale prosesser» (ibid.). Eller sagt på en annen måte; «kriminalitet er et relativt fenomen; kriminalitet er de handlinger som samfunnet til enhver tid definerer som kriminelle» (Vegheim 1997: 107).

Dette perspektivet ser også ut til å være nyttig i studier av vold. Altså at begrepet vold også kan forstås som sosiale konstruksjoner av virkeligheten. Med dette vil jeg igjen poengtere at det å sette spørsmålsteget ved hva som er vold og kriminalitet, ikke betyr at handlingene ikke finnes, men at hvilke handlinger som til en hver tid defineres som vold eller kriminalitet, kan sees som et resultat av sosiale konstruksjoner.

Erling Sandmo (1999) presenterer en historisk tilnærming til fenomenet vold som Schinkel etterlyser. Hva som betegnes som vold eller voldelig vil alltid avhenge av posisjoner og perspektiver, hevder Sandmo, i likhet med Zizek og Schinkel (Sandmo 1999: 53, Zizek 2009, Schinkel 2010). I hans studier av norske bondesamfunn på 1600-tallet, prøver han å vise til at «vold» som en «generell, abstrakt handlingskategori i utgangspunktet ikke fantes», men at vold snarere er en kulturell konstruksjon. En kulturell konstruksjon som i utgangspunktet var statlig:

(...) det fantes ingen allmenn vold som på forhånd legitimerte statsmaktens vekst og annektering av voldsmonopol. Volden var ikke først og fremst noe statsmakten bekjempet; den var snarere en statlig konstruksjon som ble del av dens ideologiske overbygning (ibid.: 28).

Hva «vold» er, skifter fra kultur til kultur, påpeker Sandmo (1999: 168) Han viser til hvordan begrepet «vold», på 1600-tallet, var knyttet til enhver form for maktbruk, både legitim og illegitim. Sann sett var det ingen motsetning mellom «vold» og den samfunnsorden folk og myndigheter skulle opprettholde, slik det ble senere.

Gjennom det Sandmo kaller 'den judisielle' revolusjon; da lover ble utarbeidet og visse handlinger måtte beskrives og defineres som kriminelle til forskjell fra andre, skjedde det han kaller en konstruksjon av volden. Handlingsformer som tidligere var spredte og forskjellige ble nå systematisert og sammenstilt (1999: 169). Begrepet vold er på denne måten hele tiden utsatt for en konstruksjonsprosess, for som han skriver: «(volds) begrepets innhold er og har alltid vært et sosialt og politisk spørsmål» (ibid.:170).

4.4 Staten som voldsmonopol

Opprettelsen av staten er nært forbundet med regulering og monopolisering av volden i samfunnet. For Hobbes (2008) representeres staten gjennom den 'dødelige gud' Leviathan som menneskene har skjenket all sin makt. Uten en makt til å håndheve rettferdighet, barmhjertighet, rettskaffenhet og anstendighet, som hos Hobbes går under fellesbetegnelsen naturlovene (2008: 145), vil menneskene ikke kunne leve i sikkerhet og fred, siden naturlovene går i mot våre naturlige følelser. Alle har skjenket sin makt i Leviathans hender, og gjennom frykten for all denne makten skaper han fred mellom menneskene hjemme og forsvaret dem mot trusler fra ytre fiender (ibid.: 149). I Leviathan visualiseres essensen ved selve staten:

(...) one person, of whose acts a great multitude, by mutual covenants one with another, have made themselves every one the author, to the end he may use the strength and means of them all as he shall think expedient for their peace and common defence (Hobbes 2008: 149).

Historiske forandringer har endret synet på vold og kriminalitet. Nasjonalstaten ble i økende grad rammen for sosial og politisk organisering av samfunnet. Den kriminelle ble sett på som en som ikke bare skadet et annet menneske, syndet mot Gud eller skadet den guddommelige autoriteten til kongen, men som en person som skadet samfunnet som helhet (Schinkel 2010: 26). Samtidig med at den suverene staten oppstod så man en monopolisering av volden. Voldsmonopolet var, hos Weber, selve definisjonen på staten; «(The) state is a human community that (successfully) claims monopoly of the legitimate use of physical force within a given territory» (Weber 1948: 78).

Det var under denne perioden de semantiske forandringene av voldsbegrepet fant sted, i følge Schinkel (2010: 30). Fremveksten av den moderne stat var nært forbundet med sentraliseringen av den fysiske volden; en stat uten voldmonopol, legitim sådan, kan vanskelig forestilles. Samtidig som staten tok krav på volden, ble den private volden underlagt streng regulering og definert illegitim (ibid.: 28). Denne utviklingen førte til semantiske forandringer av voldsbegrepet, der den private illegitime volden ble definert som *violentia*, i motsetning til statens legitime vold, *potestas* (ibid.: 30). Schinkel bruker betegnelsen «force» når han snakker om statens vold eller *potestas*. Det finnes ikke noe godt ord på norsk, men jeg forstår her force som tvang eller maktutøvelse; staten har mulighet til å tvinge borgerne med fysisk makt og vold, det er dette voldspotensialet som virker disiplinerende. Trusselen om vold gjør at den fysiske volden ikke alltid behøver demonstreres. Denne tvangen og maktutøvelsen har altså et voldspotensialet i seg, men blir ikke forstått som vold. Det blir oppfattet som legitim maktutøvelse, men sjelden som vold – det er dette jeg forstår som «force», *potestas*, i denne sammenhengen.

Staten som voldsmonopol er avhengig av begrepsparet legitim-illegitim. Schinkel (2010: 31) skriver at all vold kan ikke være legitim; staten kan aldri lykkes med å oppnå fullt voldsmonopol ved å utrydde all privat vold, fordi da vil staten miste grunnlaget for egen eksistens. «Legitimate violence therefore exists by virtue of the existence of non-legitimate private violence» (ibid.). Det betyr altså at legitim og illegitim vold betinger hverandre. Det binære⁸ begrepsparet ble derfor viktig i prosessen når man skulle dele ut merkelappen vold (ibid.: 30). Statens vold, som var legitim, ble ansett som «god», mens den private illegitime volden fikk merkelappen dårlig eller skadelig. Dette førte til at betegnelsen vold nesten utelukkende ble brukt for privat vold (Lindenberger & Lüdtke 1995: 20 og Collins 2008: 2, hos Schinkel 2010: 31). Med Baumans ord:

One category of coercion is called ‘enforcement of law and order’, while the nasty word ‘violence’ is reserved only for the second. What the verbal distinction hides, though, is that the condemned ‘violence’ is also about certain ordering, certain laws to be enforced – only those are not the order and the laws which the makers of the distinction had in mind (Bauman 1995: 141).

⁸ Som i at de betinger hverandre.

Opprettelsen av staten som voldsmonopol skapte et fredeligere sivilsamfunn har det blitt hevdet (Fletcher 1997: 35-36, Sandmo 1999: 48). Det kan kanskje være riktig om man med sivilsamfunn mener området innenfor statens territorium, den såkalte siviliserte sfære (Morrison 2006: 18-19). Nedgangen av privat vold gikk parallelt med økningen av en utstrakt militarisering (Schinkel 2010: 31). Dette førte med seg enorme konsekvenser i form av kolonisering og verdenskriger (ibid.). Mer presist blir det som Bauman skriver; «the civilizing process is not about the uprooting, but about the redistribution of violence» (1995: 141).

Klassesystemet ble den dominerende mekanismen for tildeling av sosiale posisjoner (Schinkel 2010: 28). Selv om rettsstaten vokste frem på tanker om likhet, ble noen ansett for å være mer like enn andre. De lavere klassers vold ble raskt gjenkjent, definert og fordømt, men volden til de øvrige klasser ble for det meste ikke definert som vold; det vil si det ble ikke definert som *violentia* (ibid.). Ved å straffe noen typer vold fremfor andre, læres man til å dømme, fordømme og klassifisere visse handlinger fremfor andre (Garland 1990: 252). At definisjoner av vold og kriminalitet er relatert til klasse, er ikke noe nytt i kriminologisk teori. Høigård (2002: 184-6) hevder at kampen om definisjoner er et uttrykk for reelle klassemotsetninger. De ulike maktforholdene gir grunnlag for at visse handlinger defineres som avvik og kriminalitet, gjennom å fremstille særinteresser som allmenninteresser. Konsekvensen blir at de problemdefinerte handlingene blir møtt med straff og utstøtning. I tidlig moderne Europa, skriver Schinkel, ble dette for det meste uttrykt gjennom lover mot uønsket atferd fra de lavere klasser, som offentlig fyll og prostitusjon (cf. Muchembled 1991 og Sugarman 1992: 305-6 hos Schinkel 2010: 28). I Norge ble den såkalte løsgjengerloven brukt for å fjerne alkoholiserte, arbeidsløse, fattige mennesker fra det offentlige rom og inn i anstalter (Mathiesen 1975: 14).

Schinkel (2010: 32) diskuterer hvordan statens vold blir legitimert bare i kraft av å være en «reaksjon» mot den spontane «aktive» private volden. Statlige mekanismer for sosial kontroll er en del av en «organisert sosial reaksjon mot avvik», i følge moderne kriminologi (Blomberg og Cohen 1995:5 og Melossi 1990 hos Schinkel). Et slikt syn på statlig vold som kun reaktiv vil kunne legitimere den aktive statlige volden ved å oppfatte den som forårsaket av illegitim privat vold. Men statens vold kan ikke utelukkende sees som mot-vold vis-à-vis private former for vold, som en type vold som opererer kun re-aktivt, hevder Schinkel, siden statens vold alltid også er igangsatt på statens aktive initiativ uten forutgående provokasjon

(2010: 166-9). Den aktive delen av statlig vold ligger, i følge Schinkel, i den kontinuerlige trusselen; «the immanent possibility, of a burst in the enormous bubble of violence that the state's monopoly of violence constitutes» (ibid.: 170).

Fremveksten av den moderne stat var nært forbundet med siviliseringsprosessen, som vi nå skal se nærmere på (Sandmo 1999: 48 og Garland 1990: 218).

4.5 Siviliseringsprosessen

Siviliseringsprosessen er et sentralt begrep hos Elias. Han (hos Sandmo 1999: 48) beskriver en gjennomgripende endring i menneskers adferdsmønstre i løpet av middelalderen og de nærmeste etterfølgende århundrene. Siviliseringen er en langsom prosess hvor menneskene i stadig større grad lærer seg å undertrykke følelsesutbrudd. Stadig flere områder av samfunnslivet blir «privatisert» og usynlig i det offentlige rom. Slik kom også volden til å bli et stadig mindre synlig sosialt fenomen. Samtidig ble volden gradvis monopolisert av sentrale myndigheter (Sandmo 1999: 48 og Garland 1990: 218). Konseptet sivilisasjon refererer til 'en spesifikk transformasjon av menneskelig adferd'. 'Oppførselen' Elias beskriver, omfatter menneskers individuelle adferd samt kollektiv adferd man finner manifestert i kulturell praksis, ritualer og institusjoner (Garland 1990: 216).

I følge Elias førte siviliseringsprosessen og statens voldsmonopol til en reduksjon av sivil vold i samfunnet (Fletcher 1997: 35-36, Sandmo 1999: 48). Dette gikk til gjennom en spesiell form for organisering, her støtter han seg til Webers karakteristikkk av staten som sentraltmakts monopol på fysisk vold, der staten med sitt voldsmonopol var i posisjon til å hindre alle andre borgere fra å utøve vold (Elias 1988: 179-180). «The taboo against acts of violence, which is so deeply impressed upon adolescents in developed state-regulated societies, is closely linked with the growing effectiveness of the state monopoly of violence» (ibid.: 180).

Det er en grunnleggende motsetning hos Elias, hevder Sandmo, «mellom den sivile volden på den ene siden og staten, nasjonen og sivilisasjonen på den andre» (1999: 52). «Dette er en motsetning mellom siviliseringsprosessens motsats – alles vold mot alle - og dens mål, den moderne, siviliserte stat» (ibid.: 53).

Dette ligner på Hobbes beskrivelse av staten; Leviathan, uten den fryktede men beskyttende 'dødelige gud' blir vi alle overgitt de menneskelige naturkreftene hvor naturretten vil råde og føre oss inn i en evig tilstand av nød og lidelser, i motsetning til naturlovene som kun staten, i Leviathans skikkelse, kan true oss til å følge for å kunne leve sammen i fred og sikkerhet (Hobbes 2008: 149).

En slik motsetning forutsetter; «at volden var der som et problem før staten for alvor viet seg til å bekjempe den» (Sandmo 1999: 53). Dette synet ser bort fra Bourdieu's teori om hvordan alle sosiale fenomener, som vold, er sosialt og historisk konstruert, i og med at det forutsetter at volden er «noe som «faktisk» finnes, som noe naturgitt (...) Den gir staten en legitimitet som er fundert i «virkeligheten»» (Sandmo 1999: 53).

Garland (1990: 243) tar i bruk Elias' siviliseringsprosess når han skriver om hvordan fremveksten av det «siviliserte» samfunn gikk parallelt med en nedgang av fysisk smertepåføring som straff. Straffen handlet fremdeles om former for smertepåføring, men man gikk bort fra fysisk avstraffelse over til mer usynlig smertepåføring som frihetsberøvelse og isolat. Garland (ibid.) hevder at den avgjørende forskjellen mellom fysisk avstraffelse og andre typer straff ikke nødvendigvis dreier seg om grader av smerte og brutalitet, men at det handler om formen som volden tar, og den grad den berører den offentlige «sensibilitet». Sensibilitet har med følelser å gjøre, det preger vår oppførsel og manifestere seg, som tidligere nevnt, i kulturell praksis, ritualer og institusjoner. Alle kulturer fremmer bestemte former for følelsesmessige uttrykk, og forbyr andre (ibid.: 213) Dette fører til at vi blir formet av de bestemte strukturer for følsomhet som kjennetegner vår kultur og dermed skapes bestemte typer av sensibilitet (ibid.). I et vestlig moderne industrisamfunn som det norske, eller sivilisert samfunn med Elias' ord, kan det være interessant å se på bestemte ritualer som gravferd, eller kulturell praksis som for eksempel dyr som mat. I norske begravelser bør man helst ikke gråte høyt, synlige følelsesutbrudd undertrykkes. Mens i palestinske begravelser skal man vise sorg og fortvilelse, og dét offentlig; hele gravfølge med bære, beveger seg gjennom gatene mens de sørgende slår seg til brystet og roper og gråter høylytt. Når det gjelder dyr som mat, ser man i Norge helst ikke dyrene før de ligger vakuumpakket i kjøledisken på butikken, hvor det overhodet ikke ligner på noe som kommer fra et dyr. Et kjøttutvalg hvor man kan se dyreskrotten henge ned fra taket, og tydelig se hvilket dyr, og hvilken del av dyret det er snakk om, er uvanlig i Norge. En slik fremstilling av dyr som mat

står i sterk kontrast til Hebron på Vestbredden; der henger det kamelskrotter på gaten utenfor slakteren.

Garland beskriver videre det samme som Schinkel og Zizek om hvordan et perspektiv kan tilsløre et annet, om enn med en annen tilnærming. Han mener det er vår moderne «sensibilitet» som gjør oss selektive på hva vi vil se og definere som vold. Man blir innstilt på å oppfatte visse former for vold, samtidig som man har blindsoner for andre former. Konsekvensen blir altså at rutinemessig vold og lidelser kan bli tolerert på betingelse av at den er diskret, forkledd og ute av syne (ibid.: 243).

Foucault (2001) beskriver hvordan straffereaksjonene i Europa endret seg dramatisk mellom sytten- og attenhundretallet. Man gikk fra å kontrollere og straffe kroppen til å kontrollere og straffe sjelen. Offentlige kroppslige avstraffelser ble byttet ut med bortgjemte celler, streng disiplin og isolasjon. Denne utviklingen som blant annet var drevet av ønske om et mer humant straffesystem, utviklet seg til å bli muligens enda mer inhumant og grusomt, om enn i en mer skjult form (ibid.). Den instansen som i Norge har som oppgave å gjennomføre straffen som samfunnet har idømt forbrytere, har navnet Kriminalomsorg; som om det å utøve straff har noe med omsorg å gjøre.

I de okkuperte palestinske områdene finner man igjen både synlige former for vold og skjulte former for vold. Soldatene med geværer og de militære kontrollpostene kan illustrere den synlige volden, de indikerer at man befinner seg i en voldelig situasjon. Enten, sett fra Israels perspektiv, på den måten at de i kraft av sitt voldspotensial opprettholder sikkerheten, uten dem hadde situasjonen vært risikofylt og farlig, og det ville vært fritt frem for voldelige palestinske terrorister. Eller ut ifra et palestinsk perspektiv er dette en voldelig situasjon på grunn av soldatenes voldspotensialet og villighet til å bruke den mot palestinerne. Mer skjulte former kan være tillatelsesregime som Israels militære siviladministrasjon har pålagt palestinerne. Dette kan være ulike identifikasjonspapirer med fargekoder som avgjør hvilke kontrollposter man kan passere eller ikke, palestinerne som bor i C-områdene⁹ som må søke militæradministrasjonen for byggetillatelser som i praksis alltid blir avslått, palestinske bønder som må søke tillatelse for å passere muren for å nå egne jordbruksområder. I tillegg

⁹ C-områdene er under israelsk militær og administrativ kontroll.

må det søkes om tillatelse for å oppholde seg og arbeide på eget land, de heldige får da angitt bestemte tidspunkt tillatelsen gjelder. Dette tillatelsesregime er meget omfattende og komplisert, er en drøy prosess å komme gjennom, og medfører alvorlige problemer og lidelser for dem som rammes. Det er usynlig, rutinemessig og forkledd som en ren byråkratisk formalitet.

Begrepet sivilisert er problematisk, i den grad det blir fremmet som universelt. Forestillingen om 'den siviliserte' fungerer som en slags målestokk for hva som blir definert som krenkende, barbarisk, inhumant eller humant. Når man sier at straff er eller ikke er 'sivilisert', da måler man det opp mot en sensibilitet som moderne vestlige anerkjenner som sin (Garland 1990: 215). 'Sivilisasjon' er en betegnelse som formidler et grunnleggende skille mellom det moderne vestlige samfunns bevisste måte å håndtere følelser og atferd på, og de mer tøffe og primitive måtene som blir tilskrevet andre folkegrupper. På denne måten er det blitt til et konsept som har omfattende konnotasjoner innenfor vår kultur (ibid.). En del av kritikken mot Elias' teori om siviliserings-prosessen retter seg mot dette, siden siviliseringsprosessen ikke er et universelt fenomen, men nettopp spesifikt vestlig, sett i lys av «koplingen mellom en nasjonalstat med et sterkt sentralisert statsapparat på den ene siden og en pasifisering av det sivile samfunnet på den andre (...)» (Sandmo 1999: 49). Dermed kan det å fremme en slik «teori om det vestliges universalitet fungere som et ideologisk supplement til kolonialisme og imperialisme» (ibid.).

4.6 Rettsstat som kontekst

Rettsstat som kontekst kan kanskje være noe som preger vår forståelse av vold og steinkasting. Det er et sentralt moment som skiller palestinerne fra alle oss andre som var til stede på demonstrasjonen, og det er selve okkupasjonen. Både utlendingene og israelerne kommer alle fra moderne nasjonalstater med etablerte rettssystemer. Palestinerne lever under en militær okkupasjon og har aldri hatt en egen nasjonalstat. De av oss som har vokst opp i en eller annen form for rettsstat, er sannsynligvis vant til at for folk flest blir de grunnleggende rettighetene ivaretatt. Og som sagt, ikke minst at volden er noe som reguleres av rettsstaten. Israel fungerer som en rettsstat i Israel, men ikke på okkuperte Vestbredden. Der fungerer det israelske militæret både som lovgivende, utøvende og dømmende makt (Weill 2011: 137).

I tillegg er det selve rettsstatusen som skiller palestinerne fra oss andre. På Vestbredden, på okkupert palestinsk territoriet, er det to rettssystemer som gjelder. Altså, på samme territorium, blir to befolkningsgrupper underlagt to ulike rettssystemer; et sivilt og et militært. Og det er din nasjonalitet, eller mangel på sådan, som i praksis avgjør hvilket rettssystem som gjelder (Weill 2011: 136) Utlendinger blir i likhet med israelere underlagt det sivile rettssystem (ibid.: 140). Praksisen er dessuten ulik for jødiske og palestinske israelske statsborgere.¹⁰ Militærdomstolen er egentlig gjeldende for alle som begår lovbrudd på okkupert territorium, uavhengig av religion og nasjonalitet, men i praksis har ingen jødiske israelske bosettere blitt prøvd for den militære domstolen siden 1979 (ibid.: 141). Mens palestinske israelere som blir arrestert på okkupert territorium blir alltid underlagt det militære rettssystemet. Dette todelte rettssystemet er, i følge Weill, en av måtene Israel praktiserer apartheid på, på okkupert palestinsk territorium (2011: 139).

Når man selv opplever å bli til en viss grad beskyttet av et rettssystem, tror jeg at man samtidig også får litt tillitt til systemet, og da vil det også være lettere å tenke innenfor rammene av en rettsstat. Men palestinerne opplever at rettssystemet bare er enda en måte å undertrykke dem på, og stjele mer land, fortsette okkupasjonen. De opplever at rettssystemet brukes for å krenke deres rettigheter. Dette vil kunne føre til at de ikke tenker innenfor den samme rammen som vi andre gjør. Palestinerne lever ikke i en rettsstat, de lever under en militær okkupasjon, og det innebærer at om vi ønsker å forstå palestinernes perspektiver, må vi se nærmere på hvilken kontekst de tenker og handler ut fra.

¹⁰ Det jeg kaller palestinsk israelske statsborgere, er de palestinere som ikke ble fordrevet under opprettelsen av Israel i 1948. De bor i dag i Israel og har israelsk statsborgerskap.

5 Okkupasjon som kontekst

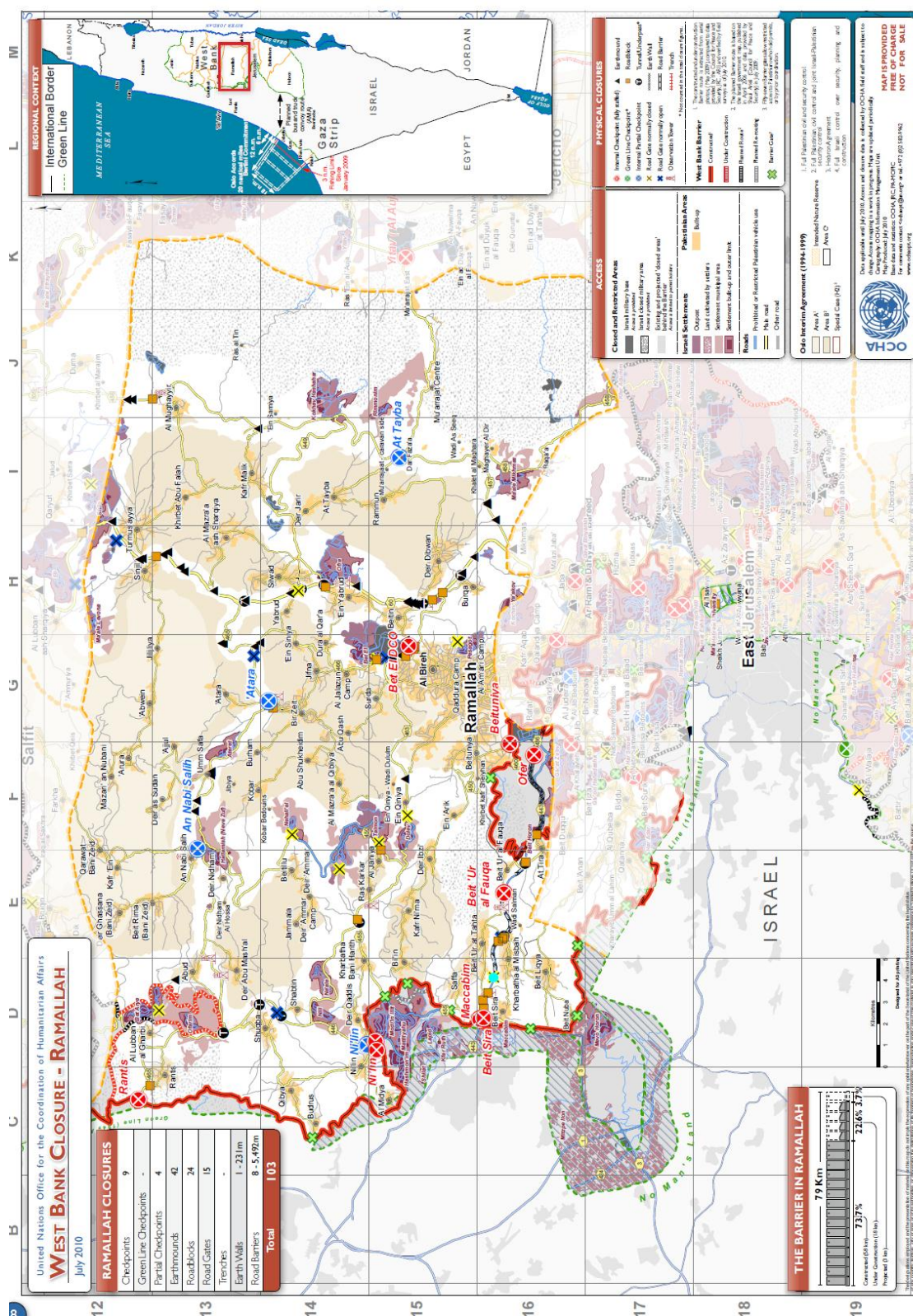
Å leve under en militær okkupasjon preger livene til palestinerne på mange plan. I landsbyene jeg var grep okkupasjonen inn i hverdagen til palestinerne på ulike måter. Dette kapitlet beskriver noen av momentene som trådte frem for meg som sentrale og viktige konsekvenser av okkupasjonen. Disse momentene er viktige fordi de både gir en bedre forståelse av hva det er palestinerne i landsbyene protesterer mot, og samtidig i hvilken kontekst de prøver å agere innenfor.

For palestinerne som lever i disse landsbyene hvor det hver fredag demonstreres, er det som utspiller seg av vold og diskurser om vold på denne arenaen, ikke bare begrenset til denne fredagen eller denne landsbyen. Palestinernes steinkasting eller soldatenes skudd under selve demonstrasjonene, kan bli meningsløse å diskutere uten å ta med i betraktning den alltid tilstedeværende volden i okkupasjonen, som blant annet blir representert gjennom militære kontrollposter, muren, israelske bosetninger, ID-kontroll, et militært rettssystem og maskingeværer. Dette kapitlet beskriver noen av de strukturelle betingelsene som kan være viktige å ha med seg i beskrivelsen av palestinernes kontekst, nemlig okkupasjonen.

5.1 Fanget og ekskludert

Israel har bygget opp en imponerende infrastruktur for kontroll og oppbevaring. På neste side er et kart over Ramallahdistriktet, hvor Bilin, Nilin og Nabi Saleh ligger.

Figur 4

5.1.1 Militære kontrollposter

I oktober 2010 var det 99 faste kontrollposter på Vestbredden, 62 av dem interne kontrollposter, det vil si at de er stasjonert godt inne på de palestinske okkuperte områdene. 36 av postene er regelmessig bemannet. 37 av de faste kontrollpostene fungerer som det siste kontrollpunktet før man entrer Israel, selv om de fleste av dem er stasjonert noen kilometer innenfor den grønne linjen. 35 av disse er regelmessig bemannet. Noen av kontrollpostene er blitt helt eller delvis privatisert, og flere av dem er bemannet med væpnede sivile vakter ansatt av private sikkerhetsselskaper under tilsyn av «the Crossing Directorate of the Ministry of Defense». I tillegg plasserer militæret hundrevis av mer eller mindre tilfeldige såkalte 'flygende'¹¹ kontrollposter langs veiene inne på Vestbredden. Antallet av disse har økt betraktelig: fra april 2009 til mars 2010 var det månedlig gjennomsnittlig 310 flygende kontrollposter. Fra september 2008 til mars 2009, lå gjennomsnittet på 65 per måned (OCHA). De nyeste tallene fra september 2011 viser at antallet kontrollposter har økt ytterligere; det er 522 veisperringer og kontrollposter på Vestbredden, og at fra januar til september 2011 var det gjennomsnittlig 495 flygende kontrollposter pr mnd. Dette har stor betydning for palestinernes muligheter for fri mobilitet inne på Vestbredden. 200.000 palestinere fra 70 landsbyer er på grunn av hindringene som kontrollpostene representerer tvunget til å ta omveier som er på mellom to til fem timer lenger en den direkte veien, for å komme til nærmeste by (OCHA).

Israel begrunner både byggingen av muren og kontrollpostene med sikkerhet. I praksis oppleves det nok ikke slik. Det ble regelmessig satt opp ulike kontrollposter på fredager før demonstrasjonene. Dette ble gjort i forsøk på å hindre israelere og utlendinger fra å delta. Dette var årsaken til at mange av oss som kom utenfra dro inn til landsbyene mange timer før demonstrasjonen begynte; for å unngå kontrollpostene.

Qalandiya er den største kontrollposten og deler palestinske Øst-Jerusalem fra resten av Vestbredden. Israel har innført et slags tillatelsesregime på Vestbredden, det går ut på at palestinerne må søke israelske militære myndigheter om tillatelse til diverse ting, blant annet

¹¹ 'Flying checkpoint', flygende kontrollposter er provisoriske kontrollposter som det israelske militæret setter opp langs veiene, og kan bestå av et par militærjeoper som står parkert tvers over veien.

for å passere visse kontrollposter. I Qalandiya får bare palestinere med blå ID¹², eller med spesiell tillatelse utstedt av militæret hvis de har oransje ID, passere. I 2009 passerte 20.000 palestinere gjennom Qalandiya daglig (ACRI). Tillatelsesregime som Israel har innført har blitt et komplisert byråkratisk system for identifikasjon, kontroll og overvåking av palestinernes bevegelser. Det er flere kontrollposter som avkrever palestinerne en eller annen form for tillatelse for å kunne passere. Tillatelsen må de søke om hos den militære siviladministrasjonen. De som får avslag får aldri noen forklaring utover at det er på grunn av sikkerhetshensyn; «denied entry for security reasons». Verken palestinerne eller deres advokater har rett til å få noen begrunnelse for hvorfor de er blitt klassifisert slik (Berda 2011: 44).

Egne opplevelser med kontrollpostene

Jeg opplevde det å passere kontrollposter som svært ubehagelig og stressende. Om man vil over på den andre siden av militærsperringen, må man gjennom kontrollposten. Det er som en arena hvor man blottstilles én og én, fullstendig forsvarsløs overfor det som måtte komme av ydmykelser, trakassering og eventuelle arrestasjoner, man blir fullstendig overlatt i soldatenes makt.

En dag skulle jeg overvære en rettssak i militærbasen Ofer. Når palestinske ungdommer blir arrestert for steinkasting er det til Ofer de kommer. Jeg skulle følge rettssaken mot en ung gutt fra Nilin, og måtte da gjennom Betuniya kontrollpost rett utenfor Ramallah. Utdrag fra egne feltnotater:

Da jeg kom frem var det ingen andre der, så jeg slapp kø. Jeg måtte gå gjennom en sånn karusellsluse som slipper gjennom en og en, den blir styrt fra kontrollrommet hvor de væpnede soldatene sitter. Før jeg kom frem til luken i kontrollrommet, måtte jeg legge veska mi og alle løse eiendeler i en eske og sende dem gjennom en skanner. Hele tiden snakket soldatene til meg via høyttalerne, det er kameraer overalt, så selv om jeg ikke så dem, så de meg. Endelig kom jeg frem til luken, som er et skuddsikkert vindu inn til kontrollrommet. Nederst i vinduet er det en slags mikrofon man skal snakke gjennom og en liten luke hvor man må legge ID. Vinduet er såpass stort at jeg kan se hele rommet. Det har noen overvåkningsskjermer. Jeg ser to soldater, en gutt og en jente, de ser ut som tenåringer. De har hvert sitt maskingevær over skulderen. Det

¹² Blå ID-kort har israelske myndigheter utstedt til palestinere i Øst-Jerusalem, og oransje ID-kort til palestinere fra Vestbredden. Blå ID-kort gir blant annet rett til israelsk skole, helsetjenester og andre sosial tjenester (Backmann 2010: 122-123). Palestinerne på Gaza har grønt ID-kort.

ligger magasiner, blader og mobiltelefoner henslenkt på bordet. Jenta tar passet mitt og spør hva jeg skal. Hun snakker inn i en walkietalkie, og gir meg deretter beskjed om at de ikke kan slippe meg gjennom. Når jeg spør hvorfor, får jeg til svar at det bare er folk med palestinsk ID som får komme gjennom her. Jeg går ut fra checkpointen og ringer opp min israelske kontakt. Han skjønner ikke hvorfor det skal være noe problem å komme gjennom, det har han ikke hørt om før. Han sier jeg må prøve igjen, insistere og si at folk med utenlandske pass får lov å gå igjennom. Jeg gjorde det, gikk tilbake, sa at jeg skulle møte noen israelske venner på andre siden og at vi skulle i retten og at jeg hadde lov å komme igjennom. Jenta sa igjen at det bare var for palestinere, jeg sa at det ikke var sant. Hun ringte noen andre og ga meg beskjed igjen om at jeg ikke kunne slippe igjennom. Kontakten min ringte igjen og jeg sa at de fremdeles ikke ville gi seg - han sa han skulle ringe noen og ba meg vente. Jeg ventet inne i checkpointen, da kom til slutt to soldater, eldre (kanskje min alder), og sa jeg måtte gå ut og tilbake. Jeg begynte å gå tilbake, min kontakt ringte meg tilbake og sa jeg skulle spørre disse eldre soldatene. Jeg spurte dem om hvorfor jeg ikke fikk slippe gjennom, den ene sa fordi jeg ikke var palestinere – jeg sa at det ikke var sant. At jeg visste at utlendinger også fikk komme gjennom. Han spurte meg hvem som hadde sagt det og hvem jeg visste om som hadde kommet gjennom. Jeg fortsatte med å si at jeg visste man måtte melde fra i forveien for å få komme inn på Ofer, men at det ikke gjaldt kontrollposten og at jeg hadde tillatelse til å komme inn på Ofer. Han fortsatte bare å insistere på at jeg ikke kunne komme gjennom fordi jeg ikke hadde palestinsk ID. Han sa jeg kunne gå gjennom Qalandiya (det ville tatt 3-4 timer). Jeg prøvde å diskutere mer med ham uten hell. Kontakten min ringte igjen og sa han hadde snakket med noen fra Ofer som skulle ringe til kommandanten på kontrollposten og be dem slippe meg gjennom. Jeg ventet noen minutter, så at de eldre soldatene, som stod 30-40 meter unna meg, fikk en telefon, deretter ble jeg vinket gjennom, uten noen forklaring.

To uker etterpå skulle jeg tilbake, men var relativt betenkt over hvorvidt jeg skulle utsette meg selv for det samme igjen. Fra feltnotatene:

Jeg kviet meg litt for å dra. Opplevelsen fra forrige gang, av å bli hauset med av soldatene, var friskt i minne. Det å gå inn i en situasjon hvor jeg trenger å oppnå noe (eks komme gjennom checkpointen), men er avhengig av maktens goodwill, opplever jeg som veldig ydmykende. Noen andre har total makt over situasjonen, eller beslutningen som må tas, og jeg må adlyde. Hva som er juridisk eller moralsk rett er irrelevant. Soldatene har maskingevær. Jeg grudde meg for å gå inn i en lignende situasjon igjen, der jeg føler meg så til de grader totalt maktesløs og urettferdig behandlet. Jeg opplevde det som skjedde sist som trakassering. Jeg var alene, det var meg personlig maktutøvelsen var rettet mot. Det er ubehagelig og det er jo naturlig å unngå ubehagelige situasjoner.

Jeg kom gjennom uten problemer denne gangen. Schinkels bruk av begrepet potestas for å beskrive statsmaktens legitime vold, kan brukes for å beskrive den iboende volden i denne hendelsen. De trengte ikke bruke fysisk vold for å utøve makt i denne situasjonen; den fysiske militære kontrollposten var praktisk umulig å komme seg over eller gjennom med sin meterhøye piggtråddetting, elektriske port og overvåkningskameraer. Og maskingeværene er i

tillegg en meget synlig påminnelse om hvor voldspotensialet ligger. For palestinere, eller for meg i denne situasjonen, representerer ikke kontrollposten sikkerhet. Den representerer ydmykelse og undertrykking satt i system, der de strukturelle betingelsene for kontroll, overvåking og maktovergrep er blant de mest moderne.

Palestinernes opplevelser med kontrollpostene

For palestinerne er det enda vanskeligere. De som kommer fra landsbyer som er kjent for å yte aktiv motstand blant annet gjennom fredagsdemonstrasjoner, opplever å bli kollektivt straffet.

Omar: (...) they punish you if you are from Nilin. In Hawara checkpoint near Nablus, they punished my cousin when he was coming back from An-Najah University. They saw in his ID that he is from Nilin, and they cut his ID.

Jeg ble fortalt at soldatene bruker ulike måter å trakassere palestinerne på ved kontrollpostene. En metode de benytter overfor palestinerne fra Nilin er å holde dem tilbake i flere timer, og gi dem papirer som beordrer dem å møte opp til avhør ved en israelsk militærbase, hvor de forsøkes overtalt til å bli informanter:

Omar: They took me once for three hours, and I was coming back from Ramallah, and they gave me paper the same day, to go meet with the commander in Ofer jail. And he wanted me to work with him as a spy and...for everybody this story happened. So yes they are punishing the most of the people, they say oh you are from Nilin.

ID-kontrollen som det israelske militæret praktiserer, ikke bare på kontrollpostene, men i praksis overalt hvor soldatene beveger seg, er en effektiv form for overvåking og kontroll. Tawil-Souri (2011: 219) skriver om hvordan den israelske staten overvåker og kontrollerer befolkning og territorium. Hun deler opp i en teknologisk form og en som hun betegner som fysisk og geografisk voldelig. Den første handler om databaser, droner, røntgenmaskiner, kameraer, radar og andre høyt teknologiske overvåkingsteknikker. Under den voldelige kategorien ramser hun opp; murer, gjerder, kontrollposter, omkjøringsveier, bosetninger, bulldosere og maskingeværer. Opp mot dette blir det hevdet av palestinere og Israel selv, at staten Israel gjennom ulike metoder samtidig forsøker å isolere, fragmentere, transportere og utslette palestinerne; sakte ta livet av dem, kvele dem geografisk, politisk, økonomisk og militært inntil de aksepterer sin underordning (ibid.). Tawil-Souri beskriver dette som en kognitiv dissonans. Altså at Israel på den ene siden blir anklaget for å forsøke å bli kvitt

palestinerne, og på den andre siden at staten fører en imponerende infrastruktur for kontroll og oppbevaring. Samtidig med fragmentering, forflytning og utsletting av den palestinske befolkningen eksisterer det en institusjonell logikk som går ut på å holde palestinerne der de er, som fortsatt subjekter for okkupasjon og undertrykking, om enn i noe endret form (ibid.). Men som Tawil-Souri poengterer: «...there may very well be a practice of fragmenting, isolating, transferring and erasing Palestinians, but they still need to be counted, documented, monitored and controlled first» (ibid.: 220).

5.1.2 Fysiske hindringer

I tillegg til de militære kontrollpostene har Israel blokkert tilgangen til mange av de viktigste trafikkårene på Vestbredden med hundrevis av direkte fysiske hindringer, særlig fra landsbyer til hovedfartsårer. Det gjør de blant annet ved å dumpe lass med jord og stein, betongblokker og jernporter midt i veien, eller ved å grave en dyp grop tvers over veien. I følge OCHA var det i mai 2010 registrert 4020 slike fysiske hindre. Dette er også til hinder for kjøretøy i nødssituasjoner, og vanskeliggjør passering for vanlige fotgjengere (OCHA).

Figur 5

I forbindelse med et kunstprosjekt ble det utgitt en fotobok med 54 bilder som dokumenterer ulike former for slike fysiske hindre (Ristelhueber 2005).

5.1.3 Forbudte veier

Palestinerne har også forbud mot å bruke bestemte veier. Israel bygger ut infrastruktur på Vestbredden for å koble de israelske bosetningene til hverandre og til Israel. Tall fra 2008 tilsier at det var bygget 121 bosetninger og 102 israelske 'outposts'¹³, på palestinsk okkupert territorium, som tilsvarer 462.000 israelske bosettere. De siste tiårene har antallet bosettere økt med 4-6%, mens i hele Israel har befolkningen økt med 1,5% i samme periode. Bygging av settlement er økende (Palestine Monitor, 15.03.10 og B'Tselem: Land Expropriation and Settlements).

I oktober 2010 var det 232 kilometer bilvei inne på Vestbredden som var forbeholdt bosettere. Palestinerne får ikke en gang passere noen av disse veiene med kjøretøy, noe som er med på å begrense deres tilgang på nærliggende veier som de har lov til å bruke (B'Tselem: Restrictions on Movement). Israel planlegger nå å konfiskere ytterligere 150 mål palestinsk land, for å bygge en ny vei forbeholdt israelske bosettere. Inngangspartiet til landsbyen Nilin vil da bli stengt og en tunnel vil bli bygget under den nye veien. Dette vil ikke bare frata landsbyen ytterligere verdifull land, men vil ytterligere begrense landsbyens muligheter for fri bevegelse (BBC 05.06.10 og Nilin Wordpress).

Under feltarbeidet var jeg med en palestinsk familie for å høste inn oliven. Oliven-lunden deres lå rett ved en bosetning, så de hadde måttet søke om tillatelse for å få lov til å oppholde seg på sin egen jordeiendom for oliveninnhøstningen. Familien hadde fått innvilget tillatelse i fem dager, fra åtte om morgenen til fire om ettermiddagen. Fra egne notater:

Når klokka nærmet seg fire stoppet en militærjeep og soldater kom ut og beordret familien til å pakke sammen. Vi ryddet sammen tingene våre, stigene og bøttene ble gjemt unna i en busk til dagen etterpå. Sekkene med oliven ble lempet på et esel, og vi begynte å gå samlet tilbake langs grusveien. Men da kom soldatene etter oss og sa at vi ikke fikk gå på veien. Denne humpete grusveien som gikk på nedsiden av bosetningen, men gjennom den palestinske olivenlunden, fikk vi altså ikke gå på. Tillatelsen til å oppholde seg der hadde utløpt kl 16. Så vi måtte gå i den kuperte skråningen ved siden av veien. Jeg opplevde dette som ganske absurd og komisk.

¹³ 'Outpost' er betegnelsen på ny okkupert land; israelske bosettere som på egen hånd, uten direkte støtte fra israelske myndigheter, okkuperer nye palestinske områder ved å sette opp brakker og israelske flagg, for deretter å utvide litt og litt. Det er slik de fleste bosetningene har blitt til.

Mannen i familien var tydelig på at han ikke ville krangle med soldatene. Han viste oss armen sin som hadde stor arr, og fortalte at han tidligere hadde blitt angrepet med kniv av bosetterne, for deretter å bli arrestert av soldater. Denne dagen var derfor vellykket å regne. I forhold til denne situasjonen er også volden til stede, om enn på en litt annen måte enn ved de militære kontrollpostene. Her er volden, som i potestas, mindre synlig. Grensen for hvor vi ikke kan gå er ikke markert med piggtrådgjerder, men går via et papirdokument som er utstedt av israelske myndigheter, og som gir palestinerne begrenset, midlertidig tillatelse til å oppholde seg i sin private olivenlund. I tillegg til dokumentet var soldater med maskingeværer til stede som for ytterligere å synliggjøre og manifestere maktforholdene. Det som for meg var en mer symbolsk demonstrasjon på hvor voldspotensialet lå, var for disse palestinerne en påminnelse og trussel om noe høyst reelt.

5.2 Muren

Muren er det synligste hindret for palestinernes mulighet for fri bevegelse. Over 80% er bygget på innsiden av den grønne linjen, på privat palestinsk land (OCHA). Juli 2009 var det 73 kontrollposter og porter langs muren. 38 av disse er såkalte jordbruksporter som skal gjøre det mulig for palestinske bønder, som lever på den ene siden av muren men har jorda si på den andre siden, å kunne nå jordbrukseiendommene sine. For å passere disse kontrollpostene og portene trengs spesiell tillatelse og koordinering med det israelske militærets siviladministrasjon. De siste årene har Israel redusert antallet permanente tillatelser som gir adgang til land og landsbyer på vestsiden (Israels side) av muren, og har redusert tillatelsene til å gjelde for korte, bestemte perioder. Praksis varierer mellom de ulike kontrollpostene i tillegg til humøret til den enkelte soldat. Selv med papirene i orden slipper man ikke alltid igjennom (B'Tselem: Restrictions on Movement, Backmann 2010: 70-72).

Mustafas historie kan illustrere et eksempel. En dag tar informantene meg med til en av landsbyens eldste. Mustafa bor i den gamle delen av landsbyen, gatene er smale. Vi kommer frem til en buet inngang, kontrastene mellom det skarpe sollyset ute og skyggen inne gjør at jeg først ikke ser noen ting i det vi trækker over dørterskelen. Men jeg kjenner lukten av stall. Når jeg etter en liten stund venner meg til mørket, skimter jeg en gammel mann som sitter på en seng innerst langs veggen. I det ene hjørnet ved inngangen står det et esel. En gammel kone, Mustafas kone viser det seg, sitter på en liten krakk ved siden av sengen. Vi blir vinket

inn, kaffe blir servert, og jeg får høre Mustafas historie. Han hadde selv opplevd å miste jorden sin til den 'andre siden' av muren. Som bonde hadde han alltid arbeidet ute på jorda si, og vært avhengig av den for å kunne brødfø familien sin. Mustafa var født der, og hadde i over 80 år levd og arbeidet på denne jorda. Han hadde livnært seg selv og sin familie i alle disse årene på det han hadde klart å dyrke, men en dag kom soldater og sa at han ikke fikk gå til jorda si lenger. Han forstod ikke hvorfor. Jorda hans lå nær en av de israelske bosetningene, og israelske soldater kom og lagde en «grense» tvers gjennom Nilins land hvor muren skulle bygges, med landsbyen på den ene siden og de israelske bosetningene og store deler av landsbyens jordbruksområde på den andre siden. Deriblant jorda til Mustafa. Israel hadde påbegynt byggingen av muren.

I teorien må palestinere som eier land i nærheten av bosetninger eller muren ha tillatelse fra Israel for å arbeide på jorda si. Dette gjelder også for palestinske bønder som har jordeiendommen på andre siden av muren. Tillatelsen må blant annet fremvises til soldatene for at bøndene kan passere gjennom porten i muren. I praksis har dette tillatelsesregimet vist seg å fungere relativt vilkårlig. Første gangen Mustafa fikk søke om å passere, fikk han bare tillatelse til seg selv og kona si. De har et stort område med oliventrær som man vanligvis trenger 20 dager for å høste ferdig. De fikk bare tillatelse for fire-fem dager og bare på formiddagene. Det gamle paret ba om å få med flere til å hjelpe seg, men soldatene ga dem ikke lov. Det var helt umulig for dem å høste ferdig.

De første gangene fikk han tillatelse til å passere for å beskjære og stelle olivenlunden, men etter hvert ble det også vanskelig. Han forteller at det var 20 andre menn fra landsbyen som også hadde jord på den andre siden av muren og som samtidig med Mustafa hadde fått tillatelse til å passere. Men det var bare Mustafa og broren hans som dukket opp. Omar forteller; «you know they told him 'just you came? Go...we gave 20 permits, and we see just you? Go back!' So he did not continue cutting his olive grove».

Til slutt fikk han ikke tillatelse til å høste:

The last year they told him that, when he went to get a new permit; 'oh neelin? No no, you are throwing stones, the people of neelin are throwing stones, go back, go back! We don't want to give anyone permit, until you stop'. He told them; 'I'm an old man, I am not throwing stones, why are you punishing me?' And they said; 'go go go!' And now he don't know what to do.

Etter dette gikk han hver dag til en høyde hvor han kunne se over muren over på olivenlunden og jorda si, der stod han og gråt før han gikk hjem igjen. «He don't have any land, he sell his

donkey, and now he just have this one», Omar peker på et esel som står i hjørnet, «he didn't want to sell it because he still have hope that he will get back to his land one day».

Israel begrunner byggingen av muren og alle kontrollpostene med sikkerhet. Men etter å ha sett og opplevd kontrollpostene i praksis, forstår jeg at dette i stor grad handler om ydmykelse i hverdagslivet. De strukturelle betingelsene griper sterkt inn i menneskers væremåte. Det opplevde jeg tydelig de gangene jeg måtte passere gjennom Qalandiya på vei inn til Jerusalem. Fra egne feltnotater:

Når man kommer inn i de store 'terminalene' så får jeg umiddelbare assosiasjoner til kvegdrift. Der man skal håndtere og flytte på store grupper med kveg bygger man innhegninger og smale ganger med sluser som man kan åpne og lukke alt ettersom hvor man vil at kvege skal gå. Der jeg har kommet inn er det ca 4 kontrollrom ved siden av hverandre, der de soldatene som skal sjekke ID sitter. Det er høyt gittergjerde mellom hver av dem, og en sluse man må gå gjennom for å komme frem til kontrollrommet. Køene foran hver sluse er ca ti meter lange og fem meter brede, og selve slusen blir kontrollert av soldatene vi ikke kan se, det er flere kamera i taket, så de ser oss, og høyttalere så vi kan høre dem. Jeg forstår ikke hva de sier, men hører at de snakker hebraisk for det meste. Stemmene er høye og strenge, høres ut som kjefting eller kommandoer. Gjennom slusekarusellen er det ment at man skal gå en og en, men trengselen er stor, og noen klarer å presse seg tre stykker inn om gangen. Det ser veldig ubehagelig ut. Av og til må de stå sperret inne i noen minutter fordi soldatene stopper 'karusellen'. Det er amper stemning, folk er høylytte og krangler.

Den ydmykelsen man blir utsatt for av de strukturelle fysiske betingelsene er en ting. Situasjonen menneskene her blir presset inn i hver dag, bokstavelig og mentalt, utfordrer bristepunktet for mange. Denne situasjonen som oppstår her, er jo bare en liten del av den militære okkupasjonen som disse palestinerne lever under.

Alle vil jo gjennom, alle har avtaler de prøver rekke, enten det er jobben, et møte, en eksamen eller et legebesøk. De frekkeste, sterkest som dytter mest kommer først gjennom. Og etter en time i kø innser jeg at om jeg vil gjennom må jeg også begynne å dytte. Det er den eneste måten å hindre at alle nyankommende smetter foran deg. Du må kline deg inntil de som står foran deg. Jeg føler at jeg må oppføre meg på en måte jeg ikke liker. Før har jeg tenkt at nordmenn ikke eier køkultur, dytter seg inn i bussen før du har rukket å gå av. Men dette er drøyer. Jeg opplever det som at det er en frustrasjon som er gått over til desperasjon. Ingen vil egentlig være der, men vi må, om vi skal få komme til den andre siden. Ingen vil egentlig oppføre seg sånn, vi skammer oss alle sammen.

Maktutøvelsen noen blir utsatt for ved ikke å slippe igjennom har også en voldelig dimensjon ved seg, når for eksempel sykebiler ikke får komme gjennom. Palestinske kvinner har opplevd

å måtte føde ved kontrollpostene, noen ganger med fatale følger. Men det finner samtidig sted også en mer usynlig voldsutøvelse, som på en måte har et kommunikativt aspekt ved seg. I følge Netland (1992) har politisk vold en kommunikativ funksjon; makt og overlegenhet blir demonstrert og dette budskapet er rettet mot et publikum der offeret brukes som budbringer. Mustafa kan sees som en slik budbringer; når han søkte om ny tillatelse til å passere porten i muren for å nå jordet sitt, fikk han beskjed om at han ikke fikk noen ny tillatelse siden han var fra Nilin; ikke før de sluttet å kaste stein.

Det jeg var vitne til på Qalandiya stod i sterk kontrast til hverdagslivet utenfor. Alle sosiale normer forsvant når man skulle gjennom kontrollposten.

Den høfligheten og respekten man har for hverandre utenfor dette stedet synes fjern. Menn berører ikke damer i offentligheten, man skal respektere og hjelpe de som er eldre enn deg. Kvinner og gamle først. Jeg har aldri vært i et land hvor disse sosiale reglene oppleves så strengt som her i Palestina. Men nå, denne onsdagsmorgenen, i trengselen foran slusa, inne på Qalandiya, er det som om alt dette forsvinner. Det mest ydmykende for meg å se er hvordan voksne menn overhører kvinners protester når de trykker seg inn i slusa der det alt står en eller to kvinner trykket sammen. Selv mann og kone holder hverandre ikke i hendene på gaten. Når man ikke er vant til fysisk kroppskontakt mellom kjønnene i det offentlige, hvordan oppleves det ikke da og få den svette kroppen til en fremmed mann presset hardt mot sin egen kropp? Jeg synes det var forferdelig å måtte ta del i dette, og ikke minst være vitne til dette. Hvordan så mange ydmyket seg selv og hverandre. Selv når man hadde klart å komme gjennom slusen, var det ikke sikkert at man kom gjennom kontrollen. Jeg så flere som slukøret kom tilbake. Blant annet en far med to barn som stod litt foran meg i køen. Et lite sykt barn på armen og en jente som så ut til å være rundt 12 år gammel. Han hadde noen papirer i hånda som så ut som spesialtillatelse. Det er bare dem med spesielt ID eller spesiell tillatelse som får passere. Alvorlig syke pasienter får av og til spesiell tillatelse for å få behandling på andre siden (øst-Jerusalem). Tolvåringen gråt da de ble avvist og måtte gå tilbake. Soldatene roper og kjefter via høyttalerne, men jeg vet ikke hva de sier. Noen palestinere roper og kjefter tilbake ser det ut som, men jeg vet ikke hva som blir sagt. Endelig klarte jeg å presse meg gjennom sluse karusellen sammen med en palestinsk kvinne, og vi var klare for ID kontrollen. Veska og løse gjenstander måtte til gjennomlysning, en og en gikk vi opp til det skuddsikre glasset der to soldater satt og sjekket pass og ID papirer. Noen palestinere må i tillegg presse fingrene mot en fingeravtrykkskanner.¹⁴ Nå gikk det ganske radig resten av veien. Vi ble ført i en slags labyrinth, med høye gittergjerder på begge sider, gjennom to karusell sluser til, og så var jeg endelig gjennom igjen, jeg klarte det på under to timer.

Som utlending trenger man ikke gå gjennom 'terminalen' i Qalandiya, man kan sitte på i bussene som skal passere. Bussene står også i kø, men man kommer allikevel alltid fortere

¹⁴ At Qalandiya they have a biometric system that identifies permit holders by hand print, The Association for Civil Rights in Israel, 25.02.11.

gjennom enn de som går. Soldatene kommer inn på bussen med maskingevær, og sjekker ID av alle. Noen blir bortvist, men vi utlendinger kommer alltid gjennom. Det at jeg allikevel valgte å gå igjennom terminalen av og til, handlet om flere ting. Det lå en tanke om solidaritet bak, om det ble oppfattet slik er uvisst, men ved å utsette meg selv for den samme kontrollen, maktutøvelsen, ydmykelsen og eventuelle risikoen, nærmer jeg meg det som en av mine kvinnelige intervjuobjekter beskrev for meg som: «to live our experience». Det handler om å være tilstede i verden og å erfare verden gjennom det kroppslige. Men min opplevelse av dette vil aldri kunne bli noe mer enn et midlertidig glimt av det palestinerne daglig må gjennomleve. De har ingen annen mulighet; de er fanget - jeg er fri; fri til å kunne gå inn og ut av denne situasjonen når jeg selv vil.

Tawil-Souri beskriver som nevnt muren og kontrollpostene som fysisk og geografisk vold (2011: 219). Muren stjeler livsbetingelsene fra fattige palestinske bønder; det dyrkbare landet deres, oliventrærne og de livsviktige vannkildene. Muren fungerer ikke bare som sikkerhetsgjerd eller som en måte å markere en grense på ifølge Brown (2010: 30), men er en form for teknologi som separerer og dominerer i en kompleks kontekst av bosetterkolonialisme og okkupasjon. Forhold som man vil kunne plassere under kategorien strukturell vold, eller ut ifra en offisiell israelsk forståelse; potestas, statens legale voldsutøvelse, blir verken forstått som illegal eller som vold. Muren blir av israelske militære myndigheter beskrevet som; «an act of self-defense that saves lives» (Saving lives: Israel's anti-terrorist fence, 01.01.04).

5.3 Barna

For å beskrive litt nærmere hva det betyr for landsbybeboerne å leve under okkupasjon, særlig i forhold til konsekvensene av å demonstrere, har jeg valgt å fokusere på barna.

Jeg opplevde at de palestinske barna hadde en sentral plass i demonstrasjonene jeg observerte. Det var veldig nytt for meg å se barn delta på demonstrasjonene på den måten de gjorde. Etter den første demonstrasjonen var barnas deltakelse noe av det som gjorde sterkest inntrykk. Her var det barn ned til 12 år som var med, noen ganger yngre. Det var noen forskjeller på de ulike landsbyene jeg var i. Det var spesielt i siste landsbyen, Nabi Saleh, at jeg oppfattet at barna var en viktig del av demonstrasjonen. I første demonstrasjonen jeg var på i Nabi Saleh, var det en haug med unger med. De var utstyrt med hansker med maling på, samt vannpistoler

med maling i, som de brukte på militærjeepene og soldatene. Ofte prøvde jentene og de yngste guttene, ned til 7-8 år, å samle seg rundt soldatene mens de ropte og sang, men løp fort vekk når soldatene kastet lydbombe eller gassgranater. Jeg ble forklart at alle i landsbyen er en del av motstanden, Amir: «Det er viktig å prøve å legge til rett for at alle kan delta, til og med barna». De «avslutter» nesten alltid demonstrasjonen med å kaste stein etter soldatene. I den siste landsbyen var barna også aktivt med på å bygge barrikader på veiene for å hindre militære kjøretøy å komme inn i landsbyen. Det var uvant for meg å se at familiene lot barna delta selv om alle kjente til risikoen. Mange av metodene det israelske militæret bruker for å slå ned på de landsbyene som organiserer popular resistance, kan oppleves som kollektiv avstraffelse. Så enten barna deltar direkte på demonstrasjoner eller ikke, blir de straffet.

5.3.1 Militærraid

Militærraid skjer blant annet når militæret invaderer landsbyene. I de landsbyene jeg har studert invaderer militæret flere ganger i uken i de mest repressive periodene, og ellers noen ganger i måneden i roligere perioder. Da bruker militæret vanligvis lydbomber og gassgranater. Selv om familiene holder barna inne i husene for å beskytte dem, blir de utsatt for gass som siver inn i husene og høye lydbomber som kan oppleves veldig stressende (jeg fikk alltid økt puls og hjertebank av lydbombene, altså ikke farlig men stressende). Gassen er giftig, og det er uvisst hva de langvarige konsekvensene kan være. Alle landsbyene har opplevd nattraid fra det israelske militæret. Da går soldatene med maskingeværer inn i private hus, noen ganger med lydbomber, alle i huset blir vekket, inventar blir ødelagt. Noen ganger tar de med seg noen de sier de mistenker for et eller annet. Palestinerne fortalte ofte at de opplevde arrestasjonene som hevn. En 14 år gammel jente fra Nilin filmet 7.juli 2008 israelske soldater som skjøt en palestiner med gummikule på 1,5 meters avstand. Palestineren hadde bind for øynene og hendene bundet bak ryggen. Filmopptaket ble publisert av den israelske menneskerettighetsorganisasjonen B'Tselem (20.07.08) og fikk også medieoppmerksomhet internasjonalt. Jentas far ble senere arrestert, og 14 åringen sier i et intervju¹⁵ at det var for å straffe henne. Min informant fra samme landsby satt i israelsk fengsel i fire måneder som 17 åring. Han mente det var som hevn eller straff fordi onkelen

¹⁵ <http://www.youtube.com/watch?v=HknPJ20bI8c>

hans var aktiv i landsbykomiteen som organiserte demonstrasjonene. Onkelen ble senere selv arrestert og dømt til fengsel.¹⁶

Når soldatene kommer for å arrestere palestinere, blir hendene bundet i strips bak på ryggen og de får bind for øynene. Om arrestasjonen skjer om natten blir de ofte tatt med uten at de får ta med seg klær eller sko. Eller som i Nabi Saleh, et par måneder etter at jeg dro, da gjennomførte det israelske militæret nattraid ganske intensivt i flere uker, hvor de gikk inn i samtlige hus vinteren 2011. Unge gutter fra 12 år og oppover ble dratt ut av sengene sine, for så å bli fotografert til et register. Registeret ble senere brukt for å plukke ut å arrestere noen av ungdommene (Dana 09.02.11).

Dette oppleves sannsynligvis veldig traumatisk for barna, enten det er faren, onkelen, broren eller dem selv soldatene er ute etter. Noe annet som også oppleves som kollektiv avstraffelse og som dermed også rammer barna, er militærets bruk av «skunk».¹⁷

Det er en vannkanon som spyr ut en blanding av kjemikalier som lukter kloakk. Jeg har aldri vært til stede når den har vært brukt, men den blir brukt med jevne mellomrom under demonstrasjoner. I Nabi Saleh har de flere ganger opplevd at det israelske militæret spyler «skunk» inn i hus. Trykket er så sterkt av vinduene knuser og den illeluktende massen blir spylt inn i hjemmene til folk. Det tar mange uker å få bort lukten. Når det gjelder metodene det israelske militæret bruker direkte mot demonstrasjonene, blir barna som er med utsatt for like stor risiko som de voksne.

5.3.2 Fysiske skader

Siden 2005 har denne formen for motstand, som popular resistance representerer gjennom sine ukentlige fredagsdemonstrasjoner, resultert i 21 drepte demonstranter, inkludert 5 barn (Dana 26.01.11). Siden de begynte med de ukentlige demonstrasjonene i Nabi Saleh, i slutten av 2009, har over 30 mindreårige vært i fengsel, og over 60 barn er blitt skadet (Hass 28.03.11). I mars 2010, et halvt år før jeg kom dit, ble en 14 år gammel gutt fra Nabi Saleh skutt i hodet med en gummibelagt stålkule under en demonstrasjon, han lå i koma i to uker og er i dag delvis lam (Landau 19.04.11).

¹⁶ 12.januar ble Ibrahim dømt til 2 års fengsel, 12.juli ble dommen omgjort til 11 måneder, 15 dager og en bot på 2330\$ (Electronic Intifada 16.07.10).

¹⁷ Skunk er produsert av det israelske selskapet Odortec Ltd.

Jeg ble selv vitne til hvordan barn ble gasset. På en demonstrasjon jeg var på i Nabi Saleh, ble demonstrasjonen angrepet uten forvarsel. Demonstrasjonen hadde akkurat begynt og det var mange kvinner og barn til stede. Noen av barna som gikk foran var helt ned i 5-6 års alderen. Da vi var ca 50 meter unna soldatene begynte de å skyte store mengder tåregass direkte mot oss. En israeler som stod rett ved siden av meg ble truffet av et gassprosjekt i skulderen. Jeg søkte ly i nærmeste hus, der så jeg en gutt, han kan ha vært mellom ti og tolv år, bli båret inn i huset mens han gråt veldig, han var stresset og så ut som han hadde pusteproblemer. Senere på samme demonstrasjon skjøt soldater tåregass inn i et hus med barn. Da jeg kom frem til huset var noen palestinske ungdommer i gang med å bære ut barna fra andre etasje. Uken etter ble et annet hus gasset enda kraftigere i samme landsby. Soldater hadde kjørt forbi og skutt en mengde gass inn i huset, som var fullt av voksne og barn. Da jeg kom frem til huset, veltet det gass ut av vinduene. Fra feltnotatene:

Folk ble båret ut av huset, andre kom ramlende ut, det var masse unger der inne, fullstendig kaos. En gutt på rundt ti år kom sjanglende ut og falt på kne like ved meg. Han pustet tungt, snørr og tårer rant. Det slo meg at jeg ikke hadde sett noen barn gråte enda, bortsett fra når de ble gasset for mye.

I Nilin har også barn blitt offer for det israelske militærets fremferd. En av mine informanter Omar satt selv 4 måneder i israelsk fengsel som 17 åring, han forteller:

På en demonstrasjon skjøt de Ahmed 10 år, i hodet, sånn at hjernen i bakhodet fløt ut. Han ble martyr. Det ble en ny demo samme dag. Da skjøt de Josef, på 17 år, i hodet med en gummibelagt stålkule, han døde etter 4 dager. Faren til Ahmed fikk problemer etter dette, han mistet arbeidstillatelsen i Israel. Familiemedlemmer ble arrestert og lignende. Det ble etter hvert vanlig for meg å se døde, men Ahmed var den første, det var vanskelig.

En periode hadde soldatene i Nilin en strategi som gikk ut på å gå opp på takene av palestinske hjem, og derfra skyte mot demonstrantene.

Omar: Min familie var den første som hindret soldatene i å komme opp på taket. Vi samlet hele familien, med tanter, onkler, besteforeldre og unger, og satte oss alle i trappen. De skjøt lydbomber direkte inn i ungeflokken og min søster på 13 år ble skutt i armen med skarp ammunisjon.

5.3.3 Barn i fengsel

Per i dag sitter flere hundre palestinske barn i israelske fengsler. Gjennomsnittlig ble over 30 barn under 16 år anholdt av israelske myndigheter per måned, bare på Vestbredden i 2010 (B'Tselem 2011). I de landsbyene jeg har vært i har det vært en strategi fra det israelske militærets side å arrestere barn for å tvinge frem vitneforklaringer. Disse forklaringene kan senere brukes for å få dømt voksne menn som har hatt sentrale roller i organiseringen av de ukentlige demonstrasjonene. Abdallah Abu Rahmah, en av lederne i Popular Committee i Bilin, slapp ut i april 2011 etter 16 måneder i israelsk fengsel. Han ble dømt for å ha organisert ulovlige demonstrasjoner. Dommen var basert på vitnesbyrd fra tre 14 år gamle gutter fra landsbyen. I Nilin det samme; Ibrahim Amare ble sammen med to andre av landsbykomiteens ledere arrestert og dømt etter vitnesbyrd fra barn (Dana 09.02.11).

Omar: I august 2008 ble onkelen min, Ibrahim, arrestert. Han var lederen for Popular Committee of Nil'in. Soldatene arresterte to barn, og fikk dem til å skrive under på papirer med navn på de som hadde deltatt på demonstrasjoner og på de som var lederne. Fordi soldatene var ute etter de eldre mennene som ledet an. Onkelen min ble sluppet etter en måned, men mistet arbeidstillatelsen i Israel. De er en familie på ti, med åtte barn. De arresterte på nytt barn for å få dem til å «tyste». (...) Igjen begynte de å arrestere de mest aktive, for å skremme. (Ibrahim ble arrester igjen i januar 2010) Og de bruker barna for å få info, men det ble etter hvert vanskeligere å få info fra barna, de sluttet å snakke. Så da arresterte de to mentalt syke for å få dem til å snakke.

Ibrahim ble dømt for å ha oppholdt seg ulovlig på militært område, for å ha organisert ulovlige og voldelige demonstrasjoner og for å ha oppfordret til steinkasting og andre former for vold. Han ble dømt etter vitnesbyrd fra to unge menn fra landsbyen, en av dem mentalt tilbakestående (Electronic Intifada 16.07.10). Vitnesbyrdet fra en av de mentalt tilbakestående som Omar forteller om, har det israelske militæret brukt for å arrestere ytterligere 28 palestinere fra Nilin (Hass 25.10.10). Jeg var selv i militærretten som observatør til en av disse 28.

Den samme taktikken har også blitt brukt i Nabi Saleh. 23.januar 2011 ble 14 år gamle Islam Dar Ayyoub arrestert i Nabi saleh, da israelske soldater stormet huset hans nattestid (Stewart

26.08.11). Morgenens etter, uten å ha fått tilgang på søvn, ble han avhørt av Shin Bet¹⁸ i fem timer sammenhengene, uten advokat eller foreldre til stede. Dagen etter var israelske soldater og politi på vei ut av landsbyen etter nok en natt med razziaer. Et videoopptak viser hvordan kjøretøyene stopper og soldater løper etter en elleve år gammel gutt som krysser veien. Guttungen klarer å løpe frem til noen palestinske kvinner som prøver å holde ham igjen, men soldatene klarer å dra ham løs og setter ham gråtende inn i politibilen. Moren hamrer løs på døren mens hun skriker. 11 år gamle Kareem er Islams lillebror, og ble sannsynligvis arrestert for å presse Islam til å snakke. Kareem ble sluppet fri samme kveld (Dana 10.02.11 og 15.02.11). Etter to og en halv måned i fengsel, ble 14-åringen, Islam, sluppet ut, men er idømt husarrest frem til rettsaken mot ham kommer opp (Dana 11.05.11).

Basert på Islams vitnesbyrd sitter nå to fra landsbykomiteen i Nabi Saleh i fengsel. En er idømt 18 måneders fengsel, mens den andre etter 8 måneder i fengsel fortsatt avventer dom.

5.3.4 Traumer

En ting er at barna selv risikerer å bli skadet og arrestert av soldater, en annen ting er at de er vitner til at soldatene skader og arresterer familiemedlemmene deres. Siden 1967 har ca 700.000 palestinere vært arrestert, du finner sjelden en palestinsk familie som ikke har opplevd at minst et familiemedlem har vært arrestert (Baker&Matar 2011: 4-5, Palestine Monitor 17.12.08). I følge palestinske myndigheter har ca 69.000 palestinere vært arrestert mellom oktober 2000 og november 2009, derav 7800 barn og ungdom under 18 år, og 850 kvinner (Baker&Matar 2011: 4). Kvinnene har altså i relativt liten grad selv vært utsatt for arrestasjoner og fengslinger, men det forekommer.

I Nabi Saleh har kvinnene vært en sentral del av motstanden siden de startet med de ukentlige fredagsdemonstrasjonene. De tar aktivt del på ulike måter, og det har sin pris. Sarah, en firebarnsmor jeg intervjuer har selv blitt arrestert av det israelske militæret under en demonstrasjon: «they beated us cruelly in front of the children, and put us in a jeep, all this was very hard for them». Haneen, en annen firebarnsmor som også har vært mishandlet og arrestert, fortalte meg hvordan landsbyen har fått hjelp av barnepsykologer for å kunne bearbeide barnas traumer:

¹⁸ Shin Bet er navnet på den israelske etterretnings- og sikkerhetstjenesten.

This effected them a lot so we began to bring somebody who are specialized on children in this cases, they began to help them and made workshops for them as a treatment. But not only for our children, for all the children in the village, but after that they began to get their courage back and now they are waiting for Friday: when is it coming, we want to go, we want to do this! They began to plan what they want to do. This is good, because if they are afraid that will affect their lives. But I am happy that they have the courage to go to the demonstration and not be afraid of that.

Amir fra Nabi Saleh forteller hvordan de prøver å tilrettelegge slik at barna også får ta del i motstanden. Landsbyen pleide å ha en årlig kulturfestival, men etter den andre intifadaen har de hatt problemer med finansieringen. De prøver å starte opp igjen denne festivalen:

Amir: En slik festival er for barna en form for å yte motstand, de må få høre musikk etter å ha hørt bare skudd og bomber. Vi vil at barna våre skal bli tolerante og lære fred. Vi er bekymret for barna våre. (...) Settlerbarna har basseng og lekeplass – våre barn leker krig i gatene. Vi vil at de skal spille fotball.

Jeg opplevde at det var en utbredt holdning at barna hadde rett til å delta. Okkupasjonen har vart i flere generasjoner, og palestinerne vet at den kan komme til å vare i enda flere. De kan ikke skjerme barna for denne virkeligheten, men prøve å forberede dem så godt det lar seg gjøre, og lære dem til å fortsette motstanden. En del av denne motstanden handler i dag om å trosse represjonen. «To exist is to resist» er et kjent slagord som stadig går igjen. Palestinerne definerer en viktig del av motstanden til å handle om å fortsette å leve og eksistere der de bor.

6 Demonstrasjonen som arena

Alle demonstrasjonene jeg var med på, opplevdes veldig forskjellige. Men det var noen typiske momenter som gikk igjen. Demonstrasjonen forsøkte alltid å gå opp til muren eller soldatene, budskapet ble uttrykt med slagord, plakater, flagg og sang. Vanligvis tok det ikke mange minutter før det smalt. Palestinske ungdommer kastet steiner mot muren, soldater og militære kjøretøy. Soldatene skjøt mengder med tåregass og gummikuler, noen ganger direkte mot steinkasterne, andre ganger direkte inn i mengden. I Nilin og Bilin var gjerne hoveddelen av demonstrasjonen ferdig da steinkastingen tok til. Konfrontasjonene i olivenlunden kunne vare ytterligere en time eller to, med resten av demonstrasjonen som tilskuere et stykke unna. I Nabi Saleh opplevde jeg dette annerledes. Her fortsatte demonstrasjonen hele dagen, til det ble mørkt. Mye av demonstrasjonen foregikk inne i selve landsbyen, siden soldatene ofte invaderte og hindret palestinerne i å gå samlet ut mot en vannkilde som lå en liten kilometer unna. Hver gang det ble mulighet for det, når gassen var blåst bort, kom folk ut i gatene igjen og prøvde å samle seg på nytt med flagg og slagord. Selv om kvinner og barn var deltagende i stor grad foregikk mesteparten av demonstrasjonen mellom steinkastende ungdommer og soldatene, gjerne i olivenlundene. Sykebilen kom og gikk for å ta med seg ungdommer som var truffet og skadet av gummikuler.

Det er ulike aktører til stede på disse demonstrasjonene; de okkuperte palestinerne, de utenlandske og israelske aktivistene, og Israel som okkupant, representert ved det israelske militære. De er alle til stede på de samme demonstrasjonene og er vitner til det samme, men opplever fenomenet som utspiller seg på ulike måter. Hvordan forstår de ulike aktørene det som skjer? Og hvordan forstår de steinkastingen?

6.1 «When I throw stones, it's a peaceful thing»

På engelskspråklige nettsteder som omhandler landsbyene blir demonstrasjonene beskrevet som ikkevoldelige, og som del av en ikkevoldelig folkelig motstand mot okkupasjonen. Palestinerne ønsker utenlandske og israelske aktivister til stede under demonstrasjonene av flere grunner. En av dem er at de trenger internasjonal oppmerksomhet for å kunne samle støtte og internasjonal annerkjennelse. Palestinerne kjemper mot en av verdens største militærmakter og de vet at de er helt avhengig av hjelp fra det internasjonale samfunn om de skal lykkes i å bekjempe okkupasjonen. Flere av de palestinerne jeg snakket med beskrev fredagsdemonstrasjonene som en del av en ny strategi, en ikkevoldelig strategi. De har prøvd med væpnet motstand¹⁹, men har nå gått over til ikkevoldelig motstand, eller popular resistance:

Haneen: We tried different ways, from the beginning of our struggle from -48 until now. We tried weapons, we tried hijacking and we tried many ways of fighting. Now we try this non-violent thing, and it is another way for expressing that we want our rights, this is our way to demand our rights (...)

Omar fra Nilin beskriver også demonstrasjonene som en ny strategi, selv om han samtidig også argumenterer ut ifra en slags moral:

We are against the violence, (...) because a gun effect blood and killing, we are against this. We are against the blood, not just because we are under occupation, this is the natural of the human, that is why and because we are unarmed. There was before this struggle, a first intifada, there was a second intifada, many things were done, and it didn't work. And many people have this idea, because this is a new struggle for us and a new strategy, (...) because this is the most effective struggle than any struggle.

Palestinerne jeg snakket med forsvarte steinkastingen på ulike måter, ingen ville kalle det for vold. De forsvarte det blant annet med å illustrere den skjeve maktbalansen, ved å henvise til militærets bruk av vold. Hva er vel steinkasting mot soldatens våpen?

Det ble tydeligst uttalt av Omar:

¹⁹ I 1993 ble PLO anerkjent av Israel som representant for det palestinske folk, og PLO gikk bort fra den væpnede motstanden.

The throwing stones are nothing against the tanks and the M-16 and the bulldozers. Nothing! And this is the only way for us to show our motions our sadness, our anger (...) When I throw stones, it's a peaceful thing. And what does that stone mean when I throw the stone at the concrete wall? It doesn't make any sense, or doesn't hurt or destroy Israel.

Haneen: «They have planes, tanks, and all kind of weapons, so even if we throw stones its nothing near their weapons (...).»

Selv så jeg aldri at noen soldater ble skadet. Steinkastingen foregikk på lang avstand, og soldatene satt enten inni militære kjøretøy eller hadde på hjelm og annet beskyttelsesutstyr. Om palestinerne hadde vært interessert i å skade soldatene, kunne de kastet steiner på dem på kloss hold. Men det ble aldri gjort, selv om man mange ganger fikk mulighet til å komme helt frem til soldatene. Slik jeg tolket det, ble ikke steinene brukt som våpen for først og fremst å skade soldatene. Steinkastingen har andre funksjoner.

Sarah: Ok, we want to make it peaceful, but this is our idea from the beginning, it is a non-violent struggle. Every week, from the beginning we hold the olive trees, we just want to go down and plant the trees and as a sign this is our land we can take care of this land. But as you see from the beginning of the demonstration there are children, the Israeli began to attack us, to throw bombs, gas, to throw bullets and rubber bullets. So as I told you, it is just a symbol for our way of...it is our right. So we have to defend ourselves, I am not saying with throwing stones all the way, yeah it has to be non-violent. But in the same way when they throw at us we have to.... They must give us time to take the children to the houses, cos they are in the demonstration, but they begin suddenly to throw and they did not consider that there are children, small people and women. The stone is our way to replay for their actions.

Jeg opplevde selv flere ganger at steinkasting under demonstrasjonene ble brukt på en måte som jeg tolket som direkte selvforsvar. For eksempel var det en episode i Bilin; Demonstrasjonen hadde vart en liten time, de fleste hadde trukket seg tilbake for å komme unna gassen, vi stod på en bakketopp ved landsbyen der vi hadde utsikt mot soldatene som sperret veien for et titalls palestinske demonstranter, som var fulgt av en gruppe journalister. På begge sider av veien mellom soldatene og der vi stod var det tette olivenlunder. Plutselig så vi en gruppe soldater komme løpende inn fra høyre side, det så ut som de prøvde å fange den lille gruppen av demonstranter og journalister ved å omringe dem. Det ble ropt advarsler mot dem, og de begynte å løpe. De som ikke rakk å løpe ned veien, tok til venstre og løp gjennom olivenlunden, da kom det soldater løpende inn fra venstre også. Soldatene skjøt nå mengder med gass mot der vi stod, og både unge og voksne palestinere kastet steiner mot

soldatene for å holde dem på avstand. Alle journalistene og palestinerne klarte å komme seg unna, men en palestinere var blitt skutt med gummibelagt stålkule på 30 meters avstand. Jeg så hvordan kulen hadde penetrert inn i kneet.

Min israelske informant som har fulgt demonstrasjonene på Vestbredden gjennom flere år, beskriver også hvordan steinkastingen blant annet handler om selvforsvar:

Noah: sometimes it's really self-defense you know. When twelve jeeps, or even four jeeps, enters your village and are shooting all around and shooting inside houses and businesses destroy stuff, even if you try to be nonviolent they will stay there, so maybe if you try to make it uncomfortable and unwelcome, then it will be a good way to throw stones. This is the only way they can do it. (...) I think its self-defense, if you make the army stay outside your village its self-defense. In many times, the stone throwing won't come before the army attack.

I samme setning kunne palestinere si at ja vi er ikkevoldelige, og ja vi kaster stein. Dette kan være en forklaring på hvorfor jeg opplevde at palestinerne opererte med ulike diskurser samtidig, en slags dobbeltale. Det virket på meg som om palestinerne ofte sa det de trodde jeg ville høre, som kan være et resultat av hvordan denne arenaen som møteplass fungerer; utlendingene veksles stadig ut, palestinerne består og får de samme spørsmålene om og om igjen. Palestinerne jeg snakket med sa kanskje ting de trodde jeg ville høre, på grunn av de voldsdiskursene vi bærer med oss om legitim og illegitim vold og motstand, som de hver dag blir møtt med. Demonstrasjonene, og ønsket om å mediere ut at de organiserer fredelige demonstrasjoner, bærer preg av at de forholder seg til «utenfra» blikket, med de voldsdiskurser som regjerer der. Man kan kanskje tolke palestinerne uttalelser om ikkevoldelige demonstrasjoner som en delvis respons på den «vestlige» diskursen, samt israelske mediers hyppige bruk av ord som terrorister og voldelige opprørere når palestinerne omtales. Men samtidig kommer det frem at de ønsker å beholde sin egen diskurs når de forsvarer steinkastingen. Det er det jeg oppfatter som dobbeltalen. Men hva sier det om meg og mitt perspektiv?

6.2 Meg selv som mottaker og formidler

Utlendingene kommer fra hovedsakelig vestlige land, de fleste er unge, selv om aldersspennet er relativt bredt. Ut ifra de utlendingene jeg traff på demonstrasjonene fikk jeg inntrykk av at de fleste hadde erfaring fra politisk aktivisme i hjemlandet eller andre land. Palestinasaken var kanskje en av flere saker de engasjerte seg i. Fellesnevneren for utlendingene var at de alle var der på gjennomreise, på besøk, og kom fra det jeg her kaller rettsstater. De er privilegerte i den forstand at de har tid og penger til å komme til Palestina, det er et valg de har gjort. Frihet til å reise på denne måten er det bare de høyst privilegerte som har mulighet til, globalt sett. Mens israelerne kjører egne biler når de skal på demonstrasjon, drar utlendingene via Ramallah med buss eller taxi. Så «arenaen» jeg snakker om gjelder også selve bussturen til og fra landsbyene og demonstrasjonene. I den timen det tar å finne transport og å kjøre til landsbyen får man litt tid til å snakke. Det som forener utlendinger på denne turen er målet – demonstrasjonen. Det blir derfor naturlig å snakke om ulike aspekter ved nettopp demonstrasjonen. Hvem har vært der før? Hva kan vi vente oss? De mest «erfarne» forteller. Spesielt snakkes det om tidligere erfaringer og opplevelser. I ventetiden før demonstrasjonsstart er det også tid for samtale. Under demonstrasjonen har utlendingene en tendens til å holde litt sammen. Passe på hverandre, støtte hverandre, og dele informasjon fortløpende.

Som utlending har man ulike roller. En av dem kan være ønsket om å vise støtte, å komme til landsbyen og delta i demonstrasjonen kan forstås som en solidaritetshandling. En annen kan være rollen som observatør. Man er der som vitne for å dokumentere overgrep, og tar del i arbeidet med å mediere ut hva som skjer. En tredje rolle kan være å øke sikkerheten. Dette kan fungere todelt; det ene handler om funksjonen av å være vitne. Tanken er at utenlandske vitner reduserer graden av overgrep fra soldatenes side. Det andre handler om funksjonen av å være «levende skjold». De israelske og utenlandske aktivistene opplever å være «beskyttet» av israelsk lovgivning. Selv om vi oppholder oss på militært okkupert området er det sivil israelsk lovgivning som i praksis gjelder for oss (Weill 2011: 140). Det verste som kan skje, juridisk sett, for utlendingene, er at man blir utvist. Man løper en relativt minimal risiko sammenlignet med palestinerne. Tanken er at soldatene betenker seg før de skyter mot palestinske ungdommer hvis det står utlendinger eller israelere blant dem. Hvis utlendinger

eller israelere blir alvorlig skadet eller drept av en israelsk soldat, er det større mulighet for at dette kan få rettslige følger enn om offeret er palestiner.

I samtalene mellom utlendingene er fokuset hovedsakelig rettet mot soldatene. Man er spesielt opptatt av å dokumentere soldatenes brudd på egne regler. De israelske aktivistene snakker godt engelsk, og er derfor en viktig kilde for utlendingene når det gjelder forskjellig informasjon rundt demonstrasjonene. I Israel er militærtjenesten obligatorisk for både kvinner og menn, derfor har mange av de israelske aktivistene selv vært soldater og kjenner reglene. De konfronterer soldatene verbalt på hebraisk om legitimiteten ved deres tilstedeværelse, og spesielt om brudd på egne militære regler.

Palestinerne var sjelden opptatt av dette, kanskje fordi de på grunn av språkproblemer ikke hadde fått kjennskap til hva som var militærets regler, eller fordi de ikke så poenget; selv om soldatene hadde fulgt sine egne regler, hadde deres tilstedeværelse og handlinger ikke vært legitime i deres øyne. Men utlendingene var opptatt av reglene for hva militære kunne og ikke kunne gjøre, spesielt de som fungerte som observatører og dokumenterte gjennom foto og film. Når soldatene brukte gassprosjektile som våpen ved å skyte dem direkte mot personer istedenfor opp i luften, var det om å gjøre å få dette på tape. Eller også når de siktet med gevær på kloss hold, skjøt på kloss hold, arresterte fredelige demonstranter²⁰, gasset privathus eller slo og sparket demonstranter. Alt skulle på tape. Samtalene dreide seg altså mye rundt soldatenes handlinger, de mest ekstreme overgrepene ble ofte gjenfortalt og kunnskap om militærets egne regler ble videreformidlet. Man kan forstå at å dokumentere overgrep kan være viktig. Mange israelere vet ikke hva som skjer på Vestbredden. Derfor blir det viktig for de israelske aktivistene og organisasjonene som er mot okkupasjonen å få dokumentert hva som skjer, i håp om at det kan være med på å skape en holdningsendring blant vanlige israelere. Det samme kan man tenke seg er hensikten for utlendingene, de ønsker å vise verden utenfor et annet bilde av det som skjer på Vestbredden enn det som hovedsakelig dominerer i vestlige medier. Men en slik praksis har også en slagside. Hva er det som bestemmer hva som er et overgrep? Om det å skyte gummikuler mot et barn på 30 meters avstand er brudd på militære regler, og dermed illegitimt og blir definert som overgrep, hva skal man kalle det når soldaten skyter mot et barn på 40 meters avstand, som er innenfor reglene? Er det legitimt, og dermed ikke et overgrep? Og hva om soldatene hadde vært

²⁰ Militæret anholder også personer som ikke kaster stein. Utenlandske og israelske aktivister blir ofte arrestert sammen med palestinere, men slipper løs etter noen timer, mens palestinerne blir holdt lenger.

eksemplariske og alltid hadde fulgt egne regler, er det dermed ok med okkupasjonen? Ved å fokusere på soldatenes brudd på egne regler, kan det føre til at man indirekte legitimerer overgrep og okkupasjon, så lenge okkupanten følger egne militære regler.

Steinkastingen ble på ulike måter også et viktig tema i samtale mellom utlendingene. Om noen nylig hadde vært på demonstrasjon ble forløpet gjenfortalt, og det ble gjerne presisert hvem som «begynte». Når og hvordan foregikk steinkastingen og når og hvordan handlet soldatene? Kom steinkastingen eller gassen først? Denne måten å snakke på og fortelle om demonstrasjonene på, trengte ikke å bety at man nødvendigvis var i mot steinkastingen, men siden demonstrasjonene ble hevdet å være ikkevoldelige, så var mitt inntrykk at det for en del utlendinger var enklere å akseptere steinkastingen om den kom som «svar» på soldatenes handlinger. På en av de første demonstrasjonene jeg deltok i, var jeg sammen med to amerikanere, en brite og en italiener. Etterpå samtalte vi rundt det vi hadde opplevd. Vi kom inn på dette med hvem det var som begynte da Sarah, en ung amerikaner, uttalte at det var jo helt meningsløst å snakke om hvem som begynte; volden var jo for palestinerne noe som var til stede hele tiden og overalt gjennom den årelange okkupasjonen. Denne måten å snakke om demonstrasjonene på sier kanskje noe om hvilken kontekst mange utlendinger i hovedsak resonnerer ut fra.

De israelske og utenlandske aktivistene kommer med sin kulturelle bakgrunn og vestlige kontekst hvor forståelsen av voldelig og ikkevoldelig motstand er satt; og det inkluderer ofte en forståelse av at steinkasting er vold og ikke akseptert som en del av en ikkevoldelig demonstrasjon. Utlendingene klarer ikke umiddelbart å se det i en lokal kontekst, som her er okkupasjonen. Rettsstat som kontekst vil kunne prege måten utlendingene definerer vold på, ut ifra begrepsparet potestas og violentia. Det umiddelbare vil være å oppfatte statens vold, her representert ved soldatenes vold, som den legitime volden, en reaksjon mot demonstrantenes aksjon; den illegitime vold. Vi ser først bare violentia, den subjektive volden, alle de andre former for vold; potestas, som er tilstede overalt og hele tiden i tilstanden som okkupasjonen skaper, får man ikke umiddelbart øye på. Det blir ikke umiddelbart gjenkjent som vold. Med rettsstat som kontekst blir soldatenes handlinger forstått som en re-aksjon på demonstrantenes aksjon, her; steinkasting.

Jeg var på Vestbredden såpass lenge at det etter hvert ble meg som var den «erfarne», og jeg tok meg selv i å formidle demonstrasjonene på samme måte som jeg selv var blitt presentert det av andre utlendinger. Det ble viktig å beskrive forløpet, ut ifra hvem som «begynte». Altså hvorvidt det var soldatene som skjøt gass eller om det var ungdommene som kastet steiner først. Etter hvert så ble det viktigere for meg å få frem andre faktorer, for eksempel hvor mye landsbyen hadde lidd, hvor mange som var fengslet, skadet og drept. Men selv om jeg etter hvert ikke ønsket å kommentere mer «hvem som begynte», så var det, og er det fremdeles, noe som kommer av seg selv. Uten at man tenker over det så drar man frem steinkastingen hele tiden, og ved å dra det frem i lyset, blir følgene at man må mene noe om det. Jeg ville ikke fokusere på steinkasting av flere grunner. Temaet mitt var jo vold, og med okkupasjonen som kontekst, kunne ikke steinkastingen defineres som vold. Palestinerne kalte ikke steinkastingen for vold. Volden var til stede hele tiden og overalt gjennom tilstanden av okkupasjon, og dermed burde steinkastingen forstås som en reaksjon mot denne voldelige tilstanden, og spørsmålet om hvem som begynte bli irrelevant.

Allikevel fortsatte jeg å formidle videre ut fra hvem som «begynte», fordi jeg forholdt meg til den voldsdiskursen som utlendingene bærer med seg hvor vold blir definert ut fra aksjon-reaksjon tankegangen, der vold som reaksjon blir forstått som legitim.

Men hvorfor blir det slik? Utlendingene får mest informasjon om demonstrasjonene fra andre utlendinger. De som har vært der før, setter nykommerne inn i hva som skjer. Utlendingene blir dermed premissleverandører for hva det er som i første omgang formidles, og ikke palestinerne. Dette handler sannsynligvis litt om strategi og hva som er praktisk å vite for utlendingene, men samtidig formidles det perspektiver på volden som «praktiseres» under demonstrasjonene. Det første blikket utlendingene har på det som skjer, tolkes inn i en kontekst som den utenforstående bærer med seg. Vårt fokus på soldatenes brudd på egne regler og på steinkasting som aksjon eller reaksjon, bærer preg av at vi resonnerer ut fra samme premisser som israelske myndigheter; soldatenes handlinger forklares som en reaksjon, altså ut ifra palestinerne handlinger; her steinkasting som vold. Og med en forståelse av at myndighetenes vold er reaktiv og dermed legitim, ansvarliggjøres demonstrantene for den volden de selv blir utsatt for.

6.3 Israels krav om sikkerhet

De gangene soldatene ble konfrontert verbalt med sin tilstedeværelse og sine handlinger under demonstrasjonene svarte de alltid at det handlet om sikkerhet, og noen ganger henviste de til et dokument på hebraisk, hvor det ble erklært at demonstrasjonen foregikk på stengt militært området og derfor var ulovlig. Det israelske militæret bruker blant annet sosiale medier for å formidle ut hva som skjer på Vestbredden. Twittermeldingene under er hentet fra det israelske militærets offisielle twitterside, og er ganske representative for hvordan israelske myndigheter og medier opplever og beskriver den type demonstrasjoner som jeg var på.

«4 violent and illegal riots are taking place: approx. 50 rioters near Nizam²¹, 80 near Ni'lin, 50 near Bil'in and 120 near Kafr Qadu»

«The rioters are hurling rocks @ sec. forces and burning tires. Sec. forces are responding with riot dispersal means»

(IDFspokesperson, 30.09.11).

Israelske myndigheters måte å uttale seg på i forhold til fredagsdemonstrasjonene, bærer preg av en voldsdiskurs med utgangspunkt i den vestlige rettsstat som kontekst. Selv om palestinerne opplever at all motstand blir kriminalisert, er israelske myndigheter klare på at de tillater ikkevoldelige demonstrasjoner som en legitim form for protest.

We differentiate very clearly between a nonviolent demonstration, which is a legitimate form of protest, and a violent riot that involves the throwing of rocks and metal objects, physical harm and damage to the security fence (Alon 18.09.11).

For Israel handler det meste om sikkerhet, om retten til å forsvare seg, og om militærets plikt til å beskytte israelske liv. I følge israelske myndigheter er mer enn 900 mennesker drept av palestinere mellom 2000 og 2004 (Saving Lives, 01.01.04). Det presiseres ikke hvorvidt det er bare sivile, eller sivile og militære. B'Tselems tall ser annerledes ut. Fra 2000 frem til

²¹ Nizam er navnet på en nabolandsby til Nabi Saleh, men det er demonstrasjonen i Nabi Saleh de omtaler.

31.08.11 ble ifølge dem 751 israelske sivile drept av palestinere i Israel og i de okkuperte palestinske områdene, det inkluderer altså også bosettere (B'Tselem: Fatalities 2011).

Palestinere per definisjon blir i praksis behandlet som en sikkerhetstrussel. Baker og Matar (2011) skriver om hvordan palestinske politiske fanger blir omtalt som «security prisoners». Den behandling fangene får, er ikke basert på individuell vurdering av personen og den grad av farlighet han eller hun representerer, men er basert på at de som gruppe blir identifisert som en trussel. Uavhengig om palestinere blir fengslet for å ha organisert politiske demonstrasjoner eller planlagt selvmordsbombing kategoriseres de under samme bås; som «sikkerhetsfanger», som trussel «threats» (2011: viii).

En måte Israel forholder seg til demonstrasjonene på, er å kriminalisere. Det er særlig landsbykomiteens ledere og landsbyens ungdommer som blir straffeforfulgt. Noen blir arrestert under demonstrasjonene, mens de fleste blir arrestert utenom, gjerne om natten når militæret raider landsbyene. I Bilin og Nilin har landsbykomiteens ledere sittet i fengsel, og i Nabi Saleh sitter de i fengsel nå. Mange av ungdommene har enten sittet eller sitter i fengsel. Samtlige er dømt for steinkasting, de voksne blir gjerne dømt for organisering og oppvigleri i tillegg. Her må nevnes at de fleste sitter måneder før en eventuell domfellelse.

6.4 Demonstrasjonen – en arena for kommunikasjon

Fredagsdemonstrasjonene er en av måtene palestinerne prøver å yte motstand mot okkupasjonen på. Den har i noen av landsbyene blitt en arena for møte mellom mennesker fra ulike kulturer; palestinere, israelere og utlendinger fra hovedsakelig vestlige land; Europa og USA. Demonstrasjonen som arena er en viktig møteplass spesielt for palestinere og israelere. Etter at Israel begynte å bygge muren finnes det i dag nesten ingen naturlig møteplass. Mekanismer for fremmedgjøring og fiendtliggjøring av «den andre», får fritt spillerom. Samtlige av mine intervjuobjekter kom på ulike måter inn på betydningen muren og okkupasjonen har for samværet mellom palestinere og israelere. Arenaen jeg prøver å beskrive fungerer som en møteplass som åpner opp for ny kunnskap om «den fremmede», som muren og okkupasjonen forsøker hindre. Derfor er denne arenaen som møteplass viktig for de som bor der, for at fiendebilder kan rives ned og respekt og forståelse kan dominere

dialog og samhandlingen. Mange jeg snakket med uttrykte dette på en eller annen måte. En av mine informanter i Nabi Saleh fortalte hvordan møte har endret deres syn på israelere:

Amir: De som dreper våre kjære, eller dem som i avhør torturerer oss, det var bilde vi hadde av israelerne. Når det kommer israelere hit og støtter oss, forstår vi at det finnes menneskelighet der bak okkupasjonen.

Demonstrasjonene handler i stor grad om kommunikasjon. Palestinerne vil bli sett og hørt, ikke bare av Israel men av det internasjonale samfunn. De opplever at det internasjonale samfunnet er medansvarlig i opprettholdelsen av den okkupasjonen de lider under. Å møte utlendinger oppleves derfor som betydningsfullt. En av mine intervjuobjekter forteller:

Sarah: our thoughts about the west is that they always give support to Israel and always give Israel money to go through with these things, they always give Israel weapons, sell them everything. Is a bad image for the west, they give Israel weapons to kill us but when the foreigner, the internationals come here, all this image is changed, because we see how simple they are, and we know that the people are not the government, and there are many internationals who are ready to die for this principle and they believe in us and believe in our rights to fight and they believe....as Emely, she is American, she was injured and lost her eye, and Haneen was with her and her eye was bleeding and she just screamed: I love Palestine. And this just shows their humanity and how the people are different than the government, and there is Jonathan, he is an Israeli activist, today is his first day in jail for ten days because he participated in these things. This has changed our look to the west (...).

Min israelske informant er også opptatt av betydningen demonstrasjonen har for å øke kunnskapen og forståelsen for hverandre:

Noah: As an Israeli, as an occupier, I am responsible for what we are doing there, I want to change this situation, (...) I want that it will be able one day to have some coexisting solution, and I believe that being active with Palestinians in different ways, one of them is in the demonstrations, will make them understand, and for myself also, to make me understand, that there is a, you can have a different future here. And also to totally understand for me that they are right, they are occupied and have been destroyed for so many years and oppressed (...).

Okkupasjonen representerer alle tre voldsbegrepene. Okkupasjonen som et system kan ikke utføre subjektiv vold, men aktørene i systemet kan. Soldater, politi og fangevoktere utøver psykisk og fysisk mishandling når de invaderer landsbyene, gjennomfører arrestasjoner, utøver mobilitets kontroll og under avhør og fengselssoning. Et viktig rammeverk for okkupasjonen er selve organiseringen gjennom militæradministrasjonen. Det militære

rettssystem og domstol fengsler og bøtelegger palestinere, noe som medfører lidelse og nød, ikke bare på fangene, men også deres familier. Disse formene for makt og voldsutøvelse kan kategoriseres under strukturell vold. Rettssystemet som praktiseres på Vestbredden kan også kategoriseres under symbolsk vold, dette kommer jeg tilbake til. Det er flere rettssystemer i funksjon og hvilket system som gjelder for hvem avhenger av om du er palestiner eller ikke. Man blir tvunget inn i et komplisert rettssystem hvor man som palestiner er dømt til å tape. Men få ganger vinner man små seire, et gjerde eller en mur blir flyttet noen meter. Men i det man går inn og bruker retten, så anerkjenner man på en måte rettssystemets legitimitet og dermed dominansforholdet man i utgangspunktet ønsker å agere mot.

7 Makten til å definere

Hvordan ting fremstilles legger føringer for hvordan man handler. Når palestinerne velger å kalle det de gjør for motstand og ikke for vold, gir det oss mulighet til å forstå fenomenet på en annen måte. Motstand er et interaktivt begrep, en reaksjon. Denne inngangen gir oss mulighet til å trekke analysen i en annen retning. Den gir oss andre perspektiver på temaet enn om vi hadde brukt begrepet vold, som er en aksjon med negative konnotasjoner, enten forstått som en handling uten mening, eller som en egenskap ved individet. Ved å snakke om motstand åpner muligheten seg for at fokus rettes mot en tilstand utenfor individet og den situasjon det ytes motstand mot. Ved å kalle noe for vold, fører det oss ingen annen vei enn til fordømmelse. For vold oppfattes som umoralsk og illegitim, og når en handling identifiseres som vold forventes det at staten, i kraft av å inneha det legitime voldsmonopol, kommer med en form for re-aksjon.

7.1 Om makt og motstand

Makt

Makt er et meget anvendt begrep innenfor samfunnsvitenskapene, men det er et omdiskutert begrep og til dels vanskelig å definere. Webers definisjon av makt er en av de mest anvendte: «Ved «makt» vil vi her allment forstå et eller flere menneskers sjanse til å sette gjennom sin egen vilje i det sosiale samkvem, og det selv om andre deltakere i det kollektive liv skulle gjøre motstand» (Weber 1990: 53). Med utgangspunkt i denne definisjonen kan det se ut som om den tradisjonelle maktforståelsen oppfatter makten som lokalisert hos en person, gruppe eller institusjon. Makten er altså noe som kan eies eller besittes, og utøves ovenfra og ned. På denne måten sees makt som primært repressivt (Sawickis sitert i Lindgren 2000: 336). For Foucault er ikke makten lokalisert et spesielt sted; den er overalt; desentralisert og dynamisk til stede overalt i alle forhold. I stedet for å se makt som et privilegium man kunne være

innehaver av, mente han at den kunne sees som et nett av stadig spente og virksomme relasjoner. Eller som han også sier det; makten eies ikke, den utøves (Foucault 2001: 29).

Symbolsk makt

Bourdieu beskriver den symbolske makten som en usynlig makt, «som bare kan utøves med delaktighet av de som ikke vet at de ligger under for den, eller endatil ikke vet at de utøver den» (1996: 38). Han bruker begrepet «symbolske systemer» for å forklare hvordan symbolsk makt kan utøves. Symbolske systemer er strukturerte og strukturerende redskaper for kunnskap og kommunikasjon, og fungerer som instrumenter for å påtvinge eller legitimere et herredømme (ibid.: 42). Han skriver:

Det er i samsvaret mellom en struktur og en annen at den herskende diskursens rent ideologiske funksjon fylles. Ved å være et strukturert og strukturerende medium prøver denne diskursen å tvinge gjennom oppfatningen av den etablerte orden som naturlig ved hjelp av en tilslørt påtvingning av klassifikasjonssystemer og mentale strukturer som er objektivt tilpasset de sosiale strukturene (Bourdieu 1996: 44-5).

Den vestlige voldsdiskursen – hvor voldbegrepet er preget av rettsstat som kontekst og aktiv-reaktiv tankegangen definerer violentia – kan forstås som et strukturert og strukturerende medium. Voldsbegrepet er, som tidligere nevnt, sosialt og historisk konstruert. Samtidig virker det også konstruerende i kraft av at begrepet gir den sosiale verden mening; bruk av begrepet vold, eller violentia, forutsetter en definisjonsprosess hvor det binære begrepsparet legitim-illegitim har spilt inn. Vold kan ikke sees uavhengig av makt. Binærkoden legitim-illegitim ble helt avgjørende i prosessen med å definere noe som vold. Makten til å definere noe som illegitim vold (violentia), handler om å befeste sin maktposisjon, og forsterke forståelsen av sin egen vold som legitim; ved at den forklares som en re-aksjon (potestas). Prosesser som definerer noe som vold, violentia, handler om å legitimere andre former for vold, potestas. Prosessen der *noe* defineres som illegitimt, fører altså alltid med seg en indirekte forståelse av at *det andre* er legitimt.

Med Bourdieus definisjoner av symbolsk makt som en usynlig makt, kan min egen rolle beskrives som delaktig i kraft av at jeg ikke vet at jeg utøver den, og landsbyen Bilin kan sees som delaktig ved at de ikke vet at de ligger under for den, dette skal jeg komme tilbake til.

Motstand

Med den weberske forståelsen av hva makt er, blir det nødvendige motstykke til makten her avmakten. Dette perspektivet er nyttig når det handler om å beskrive hvem som har den legitime, legale makten i samfunnet. Men innenfor denne begrepsrammen er det vanskelig å analysere motstand. Ved hjelp av Foucaults tanker om hva makt er, får vi derimot mulighet til å forstå hva motstand er. For Foucault henger makt og motstand uløselig sammen, de forutsetter hverandre (Lauesen 1998: 34 og Foucault 1995: 106-7). Det finnes i følge Foucault et mangfold av motstandsformer (Foucault 1995: 107). Maktens motstykke blir derfor ikke avmakt som hos Weber, men motstand (Santelmann 2008).

To exist is to resist

Palestinerne har levd under okkupasjon i generasjoner, motstand er blitt en del av deres identitet, en skjebne de er født inn i. Flere av palestinerne beskrev motstand som en forpliktelse. Haneen: «I felt that I have a responsibility to Palestine and my duty is to go to the demonstration. (...) I want to participate in everything and do my duty».

Nader, en ung filmfotograf fra Nilin som blant annet har opplevde å bli skutt og arrestert under demonstrasjon, beskriver også sin deltakelse som en forpliktelse:

After I got released they thought that I get scared or stop, but I didn't stop because I saw that this is important and this is part of the struggle to show what they are doing, and also it is a duty for me, not just as a journalist but also as one of the Nil'in people. (...) I am not afraid, but it's a duty as I told you.

Nilin er en landsby som har møtt hard represjon. Motstanden har resultert i blant annet fem drepte. Til tross for risikoen de tydelig møter er følelsen av plikt sterk. Omar: «I am afraid of getting shot or arrested or die, or anything. But I will not stop, because this is our case. This is determinant for us as Palestinians»

Motstanden har mange former, både synlige og mindre synlige, og spesielt i Nabi Saleh var de opptatt av at alle har noe å bidra med. Represjonen oppleves ikke bare under demonstrasjonene eller i fengsel, den oppleves i det daglige livet under okkupasjonen. Alle tre landsbyene har opplevd å få store landområder konfiskert av enten israelske bosettere eller det israelske militæret. Palestinerne opplever dette som at Israel prøver å tvinge dem bort fra hjemmene sine, så en viktig del av motstanden handler rett og slett om å fortsette å eksistere der de er, å bli boende.

Figur 6

Slagordet; to exist is to resist, ser man skrevet på utallige vegger og murer på Vestbredden, og er for palestinerne et reelt faktum.

Amir: Vi tror at å eksistere her er en form for motstand. Vi vil yte andre former for motstand for å beskytte og kjempe for retten til å leve her. Vi prøver å leve normalt (...) Vi vil bringe tjenester til folk som bor her, så de har noe å bli her for – dette er en form for motstand! Vi skal bli – vi må få folk til å bli her.

Demonstrasjonene er en av måtene de viser motstand på. Selv om de i Nabi Saleh prøver å organisere demonstrasjonene slik at alle kan bli med, har represjonen de er blitt møtt med fått en del til å falle fra. Men de er klare på at det finnes andre måter å bidra på for dem som ikke kan være direkte med i demonstrasjonene. Sarah er mor til fire og har blant annet opplevd å bli banket opp og arrestert foran øynene på barna. Hun forteller om hvordan hun bidrar nå når hun ikke tør å være med i demonstrasjonene lenger:

For me, after that, I never go to the demonstration, not because I am afraid for myself, but because I am afraid about my children (...) we try to participate in other ways, not to be in the demonstration, but to help the injured, make food for the shabab²², anything we can do, but to be in the demonstration directly. We will do anything.

²² Shabab betyr ungdom, men brukes ofte om palestinske ungdommer som kaster stein.

7.2 Steinkasting som motstand

I vestlige rettsstater går gjerne resonnementet slik: så lenge det finnes legale måter å kjempe for sin sak på, er vold uakseptabelt. Bruk av vold defineres som et produkt av frustrasjon, desperasjon og tegn på svakhet. Det vil ikke være strategisk fordi det alltid slår tilbake på en selv (Gamson 1990: 73). Ordet vold har negative konnotasjoner som gjør at når noe kalles for vold fører det med seg at handlingen blir fordømt, forstått som meningsløs, og med etterfølgende påstander om at vold aldri lønner seg.

Della Porta (2006: 142) viser til hvordan globaliseringsaktivister oppfatter ikkevold på hovedsakelig to måter, enten som strategi eller som moralsk prinsipp. Et relativt vanlig resonnement er at vold ikke kan bekjempes med vold. Men en slik påstand kan være problematisk. Det er ikke et faktisk forhold, men avhenger av tid og sted. Det er sannsynligvis ikke riktig at vold som middel aldri kan være nyttig, at vold 'ikke virker'. Å si at vold aldri kan bekjempes med vold er sannsynligvis basert ut fra et moralsk prinsipp heller enn en strategisk sannhet. Når globaliseringsaktivister snakker om ikkevold som motstand, er det med utgangspunkt i en fredssituasjon. Det kan være problematisk å overføre denne filosofien til et okkupert område og forvente at den skal ha en direkte overføringsverdi.

Gamson har i sin bok «The Strategy of Social Protest» studert sosiale protester i USA. Her påpeker han at selv om vold som motstandsstrategi blir fordømt som umoralsk trenger ikke det bety at det ikke er effektivt. Hans data viser at volden faktisk kan være effektiv, men som han understreker, det betyr ikke det samme som at «vold virker». Volden kan heller forstås som et symptom på suksess i stedet for årsaken til suksessen, og den oppstår ikke av desperasjon men av utålmodighet (1990: 81). Han påpeker at man burde se på vold som en egenskap ved en interaksjon heller enn en bevisst strategi fra en utfordrer. Det blir mer nøyaktig å si at «bråk» (feistiness) virker heller enn at vold virker. «Bråk» inkluderer viljen til å bruke uro og forstyrrelse som en strategi for påvirkning. Strategien krever provokasjon kombinert med styrke (Gamson 1989: 459, Santelmann 2008)

Det at jeg tidligere beskriver palestinerne måte å snakke om demonstrasjonene og steinkastingen på som en dobbelt diskurs, trenger ikke bety at det er det. Det kan like godt si noe om meg og den konteksten jeg er «fanget» i. For palestinerne som sier ja vi er fredelige,

ja vi kaster stein, så trenger ikke det nødvendigvis være en motsigelse. Iallfall ikke om man ikke definerer steinkasting som vold. Palestinerne beskriver steinkastingen på mange måter, men sjelden som vold. De beskriver den på måter som handler mer om ulike former for motstand.

Steinkasting som symbolsk motstand

Demonstrasjonen er viktig på flere måter, det er en synlig protestform som kan gi utløp for følelser og har en sterk symbolsk funksjon. Når palestinerne jeg intervjuet snakket om steinkasting, ble spesielt dens symbolske betydning trukket frem.

Haneen: for us this stone is a symbol, it's our symbol for our rights, it is our symbol for that we refuse what you are doing to us, it is our symbol for fighting and we will defend our land, our houses and everything, but with this symbol thing.

På noen av demonstrasjonene var jeg vitne til at også kvinner og barn kastet steiner etter militære kjøretøy, men for det meste var det unge gutter som uttrykte seg på denne måten. Å møte en av verdens største militærmakter med steiner kan, med okkupasjonen som kontekst, ikke forstås som noe annet enn en symbolsk handling. Et symbol på den enorme ubalansen i maktforholdene, mellom det palestinske folket og Israels krigsmaskineri. Når ubevæpnede sivile palestinere kaster steiner mot hæren som okkuperer dem, er det en måte for dem å demonstrere at de fornekter okkupasjonen og dens undertrykkelse. Steinkastingen kan derfor ses som en viktig del av palestinernes symbolske motstand. Den fører til lite skade men demonstrerer fysisk og meget tydelig en motstand til okkupasjonen.

Steinkasting som betingelse for identitet og selvrespekt

Steinkastingen ble av flere også beskrevet som en måte å vise følelser på. Eller rettere sagt en måte å få utløp for følelser på. Det handler om å få kanalisert ut av kropp og sinn noe av den volden de selv opplever å være utsatt for.

Omar: And this is the only way for us to show our motions our sadness, our anger (...)
When I throw stones, it's a peaceful thing. And what does that stone mean when I throw the stone at the concrete wall? It doesn't make any sense, or doesn't hurt or destroy Israel. It's nothing, but it's just something...I feel better if I do it...

Det handler om følelser. Da jeg spurte kvinnene i Nabi Saleh om represjonen de ble møtt med under demonstrasjonene hadde endret deres måte å delta på, skilte Haneen seg ut med svaret

sitt. Volden og ydmykelsene hun var blitt utsatt for gjorde at hun var nødt til å fortsette, ellers ville de vonde opplevelsene ødelegge henne.

Haneen: this experience gave me more power, and the experience of the prison you know, how they tried to humiliate us, when they arrested us, they tried to take of our hijab, and they tried to take our clothes in front of all the men and all the prison. And this is something, in our culture, that is very humiliating for women and during when they took us to the jail, in the jeep, they tried to beat us and try to say some words that are very difficult for women to hear from a man, you know. So this thing, this humiliation gives me power to go through this. It's like... we say, the revenge is burning inside you. This affected me a lot and now I want to participate in everything. I will do whatever it takes, because I feel there is a fire inside me, and if I just stand by it will burn me, so this is a way to take it out.

Vi utlendinger er vant med at steinkasting ofte blir beskrevet som et utløp for sinne og frustrasjon, og med det weberske maktperspektiv vil man kunne forstå det som et symptom på avmakt. Foucaults tilnærming viser oss noe annet, nemlig at steinkasting kan forstås som motstand. Palestinerne beskriver som nevnt demonstrasjonene og steinkastingen på ulike måter. Det finnes i følge Foucault et mangfold av motstandsformer; «mulige, nødvendige, usannsynlige, spontane, ville, ensomme, samordnende, krypende, voldelige, uforsonlige, kompromissvillige, egoistiske eller offervillige» (Foucault 1995: 107). Palestinerne beskriver motstanden som en skjebne. De har levd under okkupasjon i generasjoner. Foucault teorier om makt, hvor maktens motsats er motstand og derav betinger hverandre, kan brukes for å forstå hvordan palestinerne definerer et så bredt spekter av handlinger som motstand.

Foucault mener at en tradisjonell tilnærming til makt, det vil si der man prøver å lokalisere maktens sentrum som for eksempel staten, regjering eller storting, som har vært tendensen innen juridisk og til dels samfunnsvitenskapelig tenkemåte, vil tilsløre maktens virkelige forhold. Han mener vi må frigjøre oss fra en slik maktforståelse for å kunne forstå maktens mange forgreininger og bli bevisst også dens skjulte virksomhet (Mathiesens forord i Foucault 2001: XVIII). Motstand og makt er gjensidig avhengige av hverandre. Den ene kan ikke eksistere uten den andre. «Motstand er ikke først og fremst noe som gir uttrykk for håp og alternativer, men noe som tilhører maktens virkemåte» (Schaannings etterord i Foucault 1995: 197). Motstand hos Foucault forstås altså ikke som et alternativ til makten, men som en del av makten (Santelmann 2008). Slik jeg tolker det, er det dette vi ser utspiller seg spesielt i Nabi Saleh. Overalt hvor der er makt, ser palestinerne mulighet for handling og motstand.

Netlands (1992) distinksjon mellom vold og politisk vold gir oss en mulighet til å forstå hvordan palestinerne møter okkupasjonens vold, da særlig soldatenes subjektive vold. Offer og gjerningsperson blir begge avpersonifisert. Det kan føre til at offer får styrket sin kollektive identitet. Den politiske volden fører ikke til skyld og skam, men gir offer en følelse av makt og handlingskraft. For palestinerne er det å sitte i israelsk fengsel å få betegnelsen politisk fange forbundet med motstand og standhaftighet, det gir en slags stolthet. Netland (1992: 145) beskriver hvordan de palestinske barna lider alvorlig som følge av de traumatiske opplevelsene de har med politisk vold. Til tross for dette opplever de ikke seg selv som maktesløse eller hjelpeløse i forhold til okkupasjonsmakten. Det er en sterk følelse av makt blant disse barna, hevder hun, som konfronterer tungt bevæpnede soldater med steiner.

Palestinerne er opptatt av at alle som vil må få delta i motstanden. Da jeg spurte gamle Mustafa og kona hans i Nilin om familier kunne hindre barna sine i å delta på demonstrasjonene, ble de opprørt over spørsmålet. Mustafas kone: «of course not, we will never prevent anyone».

Mustafa: I can't prevent anyone of my children or the families can't prevent anyone from going to protest, because we have to defend our land, or they will stop us from living on our land (...) We know that it is dangerous, and we are also afraid, but we have to stop them, we have to do something.

Det er viktig at barna også får delta, de er offer for samme okkupasjon og opplever på kroppen hver uke konsekvensene av soldatenes angrep og invasjon i landsbyene. Dette er spesielt tydelig i Nabi Saleh, både fordi landsbyen er så liten, men og fordi det er her represjonen er sterkest. På en demonstrasjon jeg var på i Nabi Saleh hadde akkurat militærjeepene kjørt ut av landsbyen etter en runde med skyting av gass og gummikuler inne i landsbyen, da en gjeng unger kom frem og satte i gang med å bygge barrikader i veien. Store steiner ble dyttet og løftet opp på veibanen og gamle bildekk ble rullet ut. En liten gutt, han kan ikke ha vært mer enn 10 år, kom løpende med en flaske bensin som ble helt over dekkene og tent på. Dette var én av måtene barna deltok på. I stedet for å bare se på at landsbyen ble invadert, at soldatene plaget og skadet familier og venner, fikk de her være med i forsøket på å beskytte landsbyen. Følelsen av handlekraft ser ut til å ha betydning for å overvinne frykt, avmakt og ydmykelser.

Å leve under okkupasjon blir av palestinerne beskrevet som å bo i et stort fengsel. Omar: «Most of the land in the Westbank, (...) is surrounded by the wall, we are living in a jail under occupation and there are jails inside the jail. We are now in a jail».

I sitt arbeid om makt og motmakt i fengsel har Lauesen sett på hvordan ulydighet og regelbrudd fra fangenes side kan forstås som motmakt og strategi for motstand.

Vanligvis blir fangenes handlinger oppfattet og definert på en måte som nettopp rettferdiggjør at de sitter i fengsel (Lauesen 1998: 171). Undersøkelser har vist at de fanger som ikke innretter seg etter de formelle regler i fengselet og som er opprørske, virker mer «normale» og klarer seg bedre ved løslatelse enn den såkalte mønsterfangen. Dette forklarer Lauesen med at handlingene er reaksjoner på fengselets ulike maktteknikker som kontroll og disiplinering (ibid.: 171-172). Når man nekter å gå tilbake til cellen sin kan det sees som en motstandsstrategi mot disiplineringen, man nekter å adlyde ordre. Barnslige og opprørske handlinger i fengsel blir straffet hardt (ibid.: 175). Konflikt i fengsel har vist seg å styrke selvrespekten og fangenes felleskap. Motstand og konflikt i fengsel er, i følge Lauesen (ibid.: 204), en betingelse for å bevare fangenes identitet og selvrespekt (Santelmann 2008).

Steinkastingen kan, med Lauesens perspektiver, sees som en form for motstandsstrategi. Om man lar seg true til taushet og disiplin har man tapt, tapt seg selv som menneske, tapt selvrespekten. Dette blir illustrert av Haneens uttalelse²³ når hun beskriver hvordan fortsatt aktiv motstand under demonstrasjonene er en betingelse for at hun ikke skal la seg knekke/ bli ødelagt.

Kollektiv avstraffelse som politisk vold handler blant annet om kommunikasjon: budbringerne er de mer eller mindre tilfeldige palestinerne som blir skadet, arrestert eller drept. Budskapet er tydelig: organiserer dere motstand er dette konsekvensen. Israel forsvarer sine handlinger som reaksjon på palestinerne vold. Ikke bare overfor det internasjonale samfunnet og egne innbyggere men også overfor palestinerne. Den gamle bonden Mustafa fikk høre at han ikke fikk tillatelse til å passere muren fordi han kom fra en landsby som kastet stein.

I boken «Occupation of the Territories» utgitt av den israelske organisasjonen Breaking the Silence, kommer det frem at soldatene har ordre om å plage og trakassere sivile palestinere på

²³ Se side 91.

Gaza og Vestbredden. «Hvis landsbyen produserer aktivitet, produserer du søvnløshet i landsbyen», forteller en soldat (le monde diplomatique 01.09.11).

(å) innta en landsby eller by med store styrker, kaste sjokkgranater, sette opp midlertidige kontrollposter, ransake tilfeldige hus, slå leir i et par timer eller dager, «å produsere [hos palestinerne] en følelse av å bli forfulgt, slik at de aldri slapper av,» siterer Stoler fra ordrene han fikk (le monde diplomatique 01.09.11).

Palestinerne jeg snakket med hadde ofte en opplevelse av arrestasjoner som hevn, men med Netlands beskrivelse av politisk vold, kan denne typen arrestasjoner også sees som et forsøk på å kommunisere ut et budskap til andre palestinere: «dette kan også skje med deg og dine om du viser politisk motstand».

En konsekvens av politisk vold er som tidligere nevnt avpersonifiseringen. Dette kan føre med seg flere ting for palestinerne. De opplever å bli kriminalisert som gruppe, de blir per definisjon behandlet som en sikkerhetsrisiko. Men samtidig fører det til at palestinerne ikke opplever seg som individuelle ofre i tradisjonell forstand, men oppfatter seg som del av en kollektiv felles kamp. Represjonen kommer ikke som følge av vold og kriminalitet men som følge av den illegitime okkupasjonen, og palestinerne steinkasting forstås i lys av dette som en symbolsk viktig del av en legitim felles motstandskamp.

7.3 Påvirker voldsbegrepet motstanden?

Om legitimitet og rett

Hver part definerer sine handlinger som legitime og 'den andre' sine handlinger som illegitime, og begge parter lener seg på jussen. Israelerne henviser til folkeretten om retten til selvforsvar, og palestinerne henviser til folkeretten om retten til å yte motstand mot okkupasjonen.

Folkeretten er et forhold mellom stater som er rettslig regulert. Staters interne forhold blir regulert gjennom hver stats egne rettssystem. Skillet mellom interne og eksterne forhold er grunnleggende i folkeretten (Overrein 2005: 16). En definisjon kan være: «en rettsordning som regulerer forbindelsene mellom statene og andre enheter som statene, gjennom å anerkjenne dem, gir rettslig eksistens og inngår rettslige forbindelser med» (ibid.: 16-17).

Med andre enheter menes her for eksempel FN eller frigjørings-bevegelser som PLO.

Folkerettskildene skapes ikke av kun et organ slik for eksempel norske lover skapes gjennom

Stortinget. Det er gjennom staters beslutninger og domsslutninger ved internasjonale domstoler, slik den i Haag, at folkerett kan skapes og endres (ibid.: 17). I Haagkonvensjonen om landkrig av 1907 og i Genèvekonvensjonene av 1949, finner vi de folkerettslige reglene som gjelder for okkupasjon (ibid.: 195).

I følge folkeretten har befolkningen i et land som er okkupert av en fremmed makt rett til å yte væpnet motstand i kampen for å befri seg fra okkupasjonen. Denne retten er blant annet bygget på retningslinjer satt av domstolen i Nürnberg i oppgjøret etter 2.verdenskrig (Qumsiyeh 2011: 20-21, Overrein 2003: 52).

I følge Genèvekonvensjonen har okkupantmakten det hele og fulle ansvar for matforsyning og legemidler til sivilbefolkningen som lever under okkupasjon. I den 4. Genèvekonvensjonen blir det presisert at okkupanten ikke har lov til å endre rettssystemet eller eiendomsforholdene – verken privat eller offentlig – i de okkuperte områdene, eller til å flytte egen sivilbefolkning til det okkuperte område (Overrein 2005: 196 og 202). Men artikkel 64, i den 4.

Genèvekonvensjonen, gir okkupantmakten unntak om det er tiltak som er militært nødvendig for å opprettholde sikkerheten (ibid.). Overrein problematiserer dette:

Begrepet militær nødvendighet er svært tøyelig og inviterer til misbruk. Dette er tydelig i Israels tilfelle, hvor alle former for motstand fra palestinerne side slås ned og straffes, og uten at straffen står i forhold til forseelsen og prinsippet om proporsjonalitet (2005: 202).

Israel oppfatter seg selv som en rettsstat og et demokrati, men på Vestbredden overfor palestinerne fungerer ikke Israel som et demokrati. På Vestbredden eksisterer en tilstand av okkupasjon. Og som Overrein (ibid.: 203) poengterer er en okkupasjon ifølge folkeretten en faktisk makttilstand, ikke en legal anerkjent tilstand.

Israel er opptatt av å legitimere sine handlinger utad, og henviser til folkeretten (bl.a. 4. Genèvekonv. Art. 64) og kravet om sikkerhet. Alt blir begrunnet ut fra sikkerhet og beskyttelse av sivile israelske liv. Og palestinere blir definert som en trussel mot Israels sikkerhet. Bakar&Matar (2011: ix) beskriver hva en slik definisjon kan føre til:

The term «security threat» combines two benefits for the Israeli authorities and public opinion: it enables Palestinian political prisoners to be stripped of their basic rights as diverse individuals, as they all belong to this large collective of «threats», and simultaneously it enables the depoliticization of their acts and the blurring of their political aims.

Om man klarer å sette merkelappen vold, eller enda bedre; terror, på politiske handlinger man ikke liker, legitimerer det et mangfold av motreaksjoner. Det er ikke noe nytt at stater som ønsker slå ned egen opposisjon eller motstandsbevegelser bruker en slik terminologi, slik som i Colombia, Tsjetsjenia, Sri Lanka og Afghanistan for å nevne noen.

Høigård (2002: 186) skriver om hvordan handlinger som kriminaliseres må naturaliseres for at straffen skal kunne legitimeres. Med det menes at det som «dypest sett er et maktforhold – noen har makt til å straffe andre – (blir) skjult og tildekket av det symbolske univers som tilskrives handlingen» (ibid.). Den militære domstolen definerer palestinerne steinkasting på Vestbredden som vold og kriminalitet.

Kriminalitet omformes fra å være et institusjonalisert svar basert på ulikhet i makt til å være en naturlig egenskap ved handlingen (...) Et forhold mellom mennesker – handling og fortolkning og svar på handlingen – isoleres, tildekkes og fetisjeres til en egenskap ved handlingen. Sosiale maktforhold naturaliseres og størkner (Høigård 2002: 186).

Israel presenterer problemet som om det handler om sikkerhet, hvor palestinerne er trusselen mot denne sikkerheten. Soldatenes tilstedeværelse blir presentert som en konsekvens av volden, det vil si palestinerne steinkasting, og ikke på grunn av okkupasjonen. Altså maktforholdet okkupert og okkupant tildekkes, og soldatenes handlinger fremstilles som et naturlig svar på forstyrrelsen av ro og orden. Israel fremstiller okkupasjonstilstanden som en normaltilstand og deres reaksjoner mot privataktørenes voldelige handlinger fremstår som en måte å igjen innrette denne normaltilstanden, til et ikkevoldelig nullplan i Israels øyne. Palestinerne handlinger blir lest som vold og oppfattet som en trussel mot israelske liv, og må naturligvis ageres mot.

Dersom straff skal oppfattes som legitim, må den balansere mot meningen som tilskrives handlingen, som beskrevet ovenfor. *Uten* en viss balanse mellom de to vektskålene – straff og handlingens symbolske univers – kalles straffen for maktmisbruk. Da trer det ulike maktforholdet tydelig fram. (...) Det skaffes ryggdekning i befolkningen for maktbruken, det er naturlig å straffe skadelig kriminalitet (Høigård 2002: 187).

Denne prosessen hvor kriminaliteten naturaliseres for at straffen skal kunne legitimeres, beskriver Høigård som en balanse mellom to vektskåler. Den ene skålen er straffens omfang

og den andre er de kategorier og symboler som kan knyttes til den kriminaliserte handlingen (ibid.: 186).

Israels retorikk kan sees som et forsøk på å legitimere seg selv ved å skape denne balansen mellom to vektskåler som Høigård skisserer. Palestinerne blir definert som gruppe: en trussel, en sikkerhetstrussel, deres evt motstand er vold og terror. En israelsk minister skal en gang ha uttalt: «Semantics do not interest me. Terror must be denounced even if one calls it resistance» (Baker&Matar 2011: viii)

Den volden de utøver overfor palestinerne kan beskrives som både statlig subjektiv vold; soldater som fysisk mishandler og dreper, strukturell vold; konfiskering av palestinsk land og restriksjoner på mobilitet gjennom tillatelsesregime samt militærdomstolen, og symbolsk vold; når de omdefinerer motstanden til illegitim vold og terrorisme – *violentia*. Ved å begrunne det de gjør med sikkerhet, kan det defineres som en re-aksjon, handlingene kan forstås som legitime, som potestas.

Palestinerne fordømmer ikke steinkastingen, hvorfor skulle de det? De beskriver demonstrasjonene sine som popular resistance. I denne konteksten; okkupasjonen som en konstant makttilstand og okkupasjonsmaktens soldater som invaderer landsbyene med makt og vold uten noen legal status, blir det for palestinerne umulig å kalle steinkastingen for vold.

Flere palestinere uttrykte at de var frustrerte og oppgitte. De lider under okkupasjon, men opplever at utlendinger som kommer for å vise solidaritet, fokuserer og kritiserer steinkastingen deres. Folkeretten anerkjenner ikke Israels militære okkupasjon av Vestbredden som en legal tilstand. Men den anerkjenner de okkuperte palestinernes rett til å yte motstand mot okkupasjonsmakten, med de midler de selv velger. Allikevel opplever palestinerne det som at det internasjonale samfunnet, verden der ute, har en større aksept for Israels illegitime voldsbruk enn for palestinernes legitime motstandskamp.

Blikket

Palestinerne er avhengig av hvordan det internasjonale samfunn oppfatter deres kamp. Israel er en av verdens største militærmakter, palestinerne har ingen egen stat og ingen hær, de

klarer ikke overvinne okkupasjonen alene. De trenger internasjonal oppmerksomhet og støtte, de vil at deres motstand skal bli anerkjent og de ønsker hjelp.

Palestinerne opplever at voldsbegrepet blir brukt av Israel til å legitimere kriminaliseringen av motstanden. De har et ønske om å fremstå som fredelige, nettopp som et svar på Israel definisjoner av palestinerne og deres motstand som vold og kriminalitet.

Omar: (...) the Israeli government is showing something not the truth about us, they show that we are criminals, and we are not criminals, we are peaceful. So we have to show the world we are not criminals, we are peaceful (...).

Palestinerne opplever altså at konsekvensene av hvordan den vestlige voldsdiskursen brukes gjør det vanskeligere for dem å nå ut og få aksept for sin legitime motstandskamp. De befinner seg i en posisjon som den svakeste part, hvor de må forsvare sin ikkevæpnede folkelige motstandskamp, sin popular resistance, fordi ungdommene kaster stein.

Palestinerne opplever at israelske og internasjonale mainstreammedier avviser deres status som politiske aktivister og deres budskap om å få slutt på okkupasjonen, ved å tegne et bilde av dem som farlige og voldelige terrorister. Palestinerne prøver å motsette seg denne forestillingen hvor de selv blir presentert som trussel og Israel blir presentert som offer. Å organisere fredagsdemonstrasjonene kan tolkes som en måte å prøve å endre dette bildet. Det å være tilstede på demonstrasjonene kan oppleves som å være tilskuer til en forestilling. En forestilling hvor det er en viktig ting som blir lagt merke til av oss som kommer med utenfrablikket, og det er uproporsjonaliteten i maktanvendelsen. Det er en sterk symbolikk i scenen man blir møtt med; ung gutt med stein i hånden mot soldaten som sikter på ham med geværet.

Demonstrasjonene er en form for kommunikasjon og ved å ha utlendingene til stede håper de på å få mediert ut sitt budskap. De ønsker å vise at det ikke er de som er voldelige, det er soldatene. Ved å få utlendinger til å komme til landsbyene for å oppleve dette selv, oppleve ens egen sikkerhet truet av soldater, oppleve å se sårede ungdommer og barn, kan det være med på å skape støttespillere. Eller som en informant uttalte:

Omar: The international and the israeli activists are (our) witness, so they see and they show people in their countries what is happening here in Nilin, (...) as I tell everyone every week, I want everyone to be our ambassador. To show what is happening in Nilin, (...) telling about the truth what is happening here, we are not criminals, we are under occupation.

Palestinerne ønsker åpenhet og vil ha utlendinger tilstede, men ved å åpne opp for blikket utenfra rettes oppmerksomheten også mot dem selv og deres måte å demonstrere på. Jeg opplevde at en del utlendinger hadde problemer med at ungdommene kastet stein siden demonstrasjonene ble uttalt å være ikkevoldelige. Og palestinerne jeg snakket med ga uttrykk for frustrasjon over at utlendinger kom og kritiserte steinkastingen deres. For palestinerne er steinkastingen en del av den ikkevoldelige motstanden, en del av popular resistance. Ordet ikkevold har som nevnt ikke direkte overføringsverdi til den formen for motstand som palestineren oppfatter som fredelig fordi den er uten våpen og ikke tar liv.

Bilin

Under feltarbeidet mitt registrerte jeg forskjeller mellom landsbyene når det kom til hvordan de forholdt seg til utlendingene. I Bilin er utlendingene en meget sentral del av demonstrasjonen. Landsbyen har etablert et bredt internasjonalt nettverk av støttespillere. Mitt inntrykk var at de var opptatt av å dekke utlendingenes behov så langt det lot seg gjøre. Demonstrasjonene i alle landsbyene blir omtalt som ikkevoldelig motstand, men det blir praktisert ulikt i for eksempel Bilin og Nabi Saleh. I Bilin ble det ropt i megafon; «this is a peaceful, nonviolent demonstration», og ungdommer som prøvde å kaste stein før soldatene hadde gjort noe, fikk beskjed om å holde opp. Jeg oppfattet det som at det var viktig for palestinerne å vise utlendingene at soldater angrep deres ikkevoldelige demonstrasjoner, og da ikkevoldelig forstått ut ifra en vestlig kontekst. Det virket som at de på en måte hadde tatt til seg utlendingenes forståelse av steinkasting som vold. Det kan tolkes som at de i Bilin, for å få sårt tiltrengt oppmerksomhet og støtte internasjonalt, har sett det som nyttig å godta utlendingenes agenda for hvordan man driver «riktig» ikkevoldelig motstand.

Fokus på ikkevoldelig motstand som den eneste «riktige» måten å vise motstand på, kan føre til at palestinerne kun blir kjent verdig retten til frihet og selvbestemmelse om de viser nok vilje til «riktig» motstand; det vil si ikkevoldelig motstand. På denne måten betinges støtten til palestinerne av deres valg av motstandsformer.

Man kan beskrive det å yte hjelp som en form for maktutøvelse. Den situasjonen som oppstår når hjelp skal overføres fra en part til en annen, kan bare skje når den som skal ta imot hjelpen godtar premissene for denne maktutøvelse til hjelperne. Hvis ikke kan, eller vil, ikke

hjelperen hjelpe deg. Det er dette man kan se utspille seg særlig i Bilin. De trenger internasjonal støtte og det må de gjøre seg fortjent til. Palestinerne har erfart at for å få anerkjennelse må ikke bare saken være legitim, men metodene de bruker må også godkjennes som legitime, i henhold til en vestlig ikkevoldsforståelse. For å illustrere hvordan maktforholdet mellom utlendingene og palestinerne kan fungere, vil jeg bruke en studie om maktforhold mellom ansatte og klienter i en rusbehandlingsinstitusjon. I «Samhandlingens Monolog» (2003) beskrives møte mellom innvandrere med rusproblemer og hjelpeapparatet. Ansatte tolker klienters problemer gjennom å lete etter noe *i* klienten, mens klientene selv mener problemene handler om ytre forhold, slik som mangel på arbeid og bolig, eller det å være adskilt fra familien (ibid.: 47).

Ved å problematisere palestinerne motstandsformer, gjør man på en måte dem ansvarlig for den situasjonen de befinner seg i. Indirekte sier man at motstand som ikke kan defineres om ikkevoldelig er umoralsk og illegitim, og fortjener dermed ikke støtte. Mens for palestinerne er det Israel som er ansvarlig og okkupasjonen problemet.

Klientene og de ansatte i «Samhandlingens monolog» har forskjellige forståelser av hva som er problemet. Derfor har de også ulike forventninger knyttet til problemløsningen. Når klientene ikke godtar problemdefinisjonene, godtas heller ikke premissene for behandlingen. På behandlingsinstitusjonen dreier en del av terapien seg rundt samtale, de ansatte skal hjelpe klienten gjennom å få han/hun til å snakke om problemene. På arabisk er det et uttrykk som sier at problemene må man kaste på sjøen for å kunne leve videre i nåtid (ibid.: 58). Når klientene ikke godtar premissene for behandlingen – å snakke om problemene – blir de ansatte hjelpeløse (ibid.: 38), og altså ute av stand til å kunne hjelpe.

Maktforholdet mellom de ansatte og klientene kan på denne måten overføres til maktforholdet mellom utlendingene og palestinerne. De ønsker og trenger vår solidaritet, men vi definerer hva som skal til for at vi kan støtte, les hjelpe, dem. For at de skal få hjelp, må de godta premissene for hjelpen, altså premissene for maktutøvelsen som ligger i å måtte godta våre definisjoner for hva som er ikkevoldelig motstand.

Nabi Saleh

I Nabi Saleh opplevde jeg det annerledes. Her godtok de ikke «hjelperens» premisser. Palestinerne jeg snakket med var tydelige på at de ikke ville godta noen utenfra-agenda. Etter min første demonstrasjon her ble jeg invitert hjem til Amirs familie for å spise. Jeg hadde tidligere på dagen rukket å si noen ord om hvem jeg var og om prosjektet mitt. Han satte seg

ned ved siden av meg, og før jeg rakk å stille noen spørsmål så han strengt på meg og sa; «this is not a theater for people like you».

Inntrykket jeg hadde fra demonstrasjonen i Bilin og Nilin, var at det i stor grad var iscenesatt for oss utlendinger. Det førte til at de var opptatt av hva utlendingene som publikum mente om dem; om forestillingen. De lot seg til en viss grad forme av utlendingenes premisser for hvordan å yte «riktig» motstand. Det var spesielt i Bilin jeg fikk dette inntrykket. I Nabi Saleh var de bevisste på at det ikke skulle være en forestilling basert på utlendingenes agenda, de ville beholde sin egen agenda. Amir: «Vi har vår egen agenda, vi vil ikke ha noen andres agenda. Vi identifiserer oss med motstanden på vår egen måte. Vi vil beholde det, legge premissene selv».

Firebarnsmoren Haneen påpeker det samme:

Haneen: I appreciate that internationals come here but anywhere in the world in the demonstration you see they throw stones, so if they want to come and go with my agenda and what I am doing, they are welcome but if they want to try to change me or...they can stay at home.

De ønsket min støtte og solidaritet, men på egne premisser. Aktiv-reaktiv mekanismen er i funksjon hos oss alle, i betydning at vi selv oppfatter våre handlinger som en reaksjon på andres aksjon. Rettsstat som kontekst har kanskje en relevans for hvorfor vi andre i motsetning til palestinerne automatisk oppfatter myndighetenes vold som en form for reaksjon. Derav vårt fokus på steinkasting. Noen har en forestilling om at soldatene kanskje ikke vil angripe om ingen kaster stein, og om de allikevel skulle bli angrepet så «avsløres» soldatenes vold som illegitim, som violentia.

Når Nabi Saleh velger en annen strategi enn Bilin, oppnår de ikke den samme formen for støtte som Bilin. De er som klienten, de godtar ikke premissene for hjelpen, de utenlandskes agenda, men tviholder på sin egen. Måten Bilin oppnår anerkjennelse og støtte på er viktig, men det trenger ikke bety at det er den eneste måten å gjøre det på. Det som skjer i Bilin kan analyseres ut ifra Bourdieus teorier om symbolsk makt. Hvis man kan forstå den vestlige voldsdiskursen som et strukturerende system, kan man se at det som utspiller seg i Bilin, når de forsøker å «adoptere» utlendingenes forståelse av ikkevoldelig motstand, er en form for symbolsk maktutøvelse.

I Nabi Saleh godtar de ikke at utlendingene skal legge premissene for støtten, og mister kanskje muligheten til å få den type «hjelp» som Bilin har klart å oppnå. Men samtidig så

betyr denne formen for motstand at de heller ikke lar seg utsette av den symbolske maktutøvelsen, altså at den symbolske makten ikke kan utøves i Nabi Saleh.

Det som skjer i Nabi Saleh er at de tvinger oss utlendinger til å endre vår måte å tenke på, de gir oss forutsetningene vi trenger for å klare å bryte ut av vår kontekst.

We are not criminals, we are under occupation

Hva Israel gjør er det samme som alle okkupanter og kolonistater alltid har gjort, de straffer dem som motsetter seg koloniseringen. Hva det kommer ned til er en konflikt om narrativer, basert på hvem som forteller historien, de militære okkupantene eller dem som motsetter seg okkupasjonen.

Palestinerne fra landsbyen befinner seg på denne arenaen som demonstrasjonen representerer hele tiden, hver uke, år etter år. En del av israelerne kommer jevnlig, om ikke hver uke, mens noen kommer bare kort innom. De aller fleste utlendingene er også bare kort innom, på gjennomreise. Dette gjør at det blir vanskelig å ha de lengre samtalene og diskusjonene som går over lengre tid, og som kan gjøre det mulig å opparbeide seg større innsikt og forståelse for hverandres perspektiv. Utlendingene kommer med de samme spørsmålene hver uke, de kommer gjerne rett fra hjemlandet sitt, og tenker innenfor en kontekst som er fjern fra den palestinerne lever i. Mens palestinerne må begynne på nytt hver uke, å forklare, forsvare og argumentere for sin posisjon og sine handlinger. Dette fører til at diskursene om vold på denne arenaen, blir relativt statiske, vanskelig å endre eller bytte ut. Mange utlendinger bærer med seg en fortolkningsramme hvor ikkevoldelig motstand blir forstått som den eneste tillatte formen for motstand, og der den naturlige motsatsen blir definert som voldelig, umoralsk og illegitimt.

Palestinerne ønsker å få frem sitt perspektiv; det er ikke de som er voldelige, det er soldatene og okkupasjonen. Så når utlendingen kommer med utenfrablikket sitt og stiller spørsmål om motstanden er ikkevoldelig, svarer palestinerne selvfølgelig bekreftende. Alternativt hadde jo motstanden vært voldelig, og med de negative konnotasjoner som ordet voldelig fører med seg, som illegitimt og umoralsk, er det ingen som tjener å ha på seg den merkelappen om man ønsker anerkjennelse utenfra. Palestinerne oppfatter seg selvfølgelig heller ikke voldelige, de har jo lagt ned våpnene, stoppet selvmordsangrepene, og satser nå kun på det de kaller popular resistance, en bred folkelig sivil motstand.

Mathiesen (1973) minner om hvordan ord og begreper, i kraft av å kunne definere maktens interesser som allmenninteresser og naturgitt, kan være problematisk: «Myndighetene – makthaverne – har et tilnærmet monopol på å presentere «sannheten» eller «virkeligheten», noe som allerede i utgangspunktet vanskeliggjør motstandsarbeid» (ibid.: 167). Israel er en sterk motpart. Ikke bare militært, men også når det gjelder makten til å definere og legge premisser for hvordan det internasjonale samfunnet skal forstå, handle og forholde seg til det som skjer der.

Israelske og utenlandske aktivister er særlig opptatt med å dokumentere soldatenes brudd på egne regler. Men hva vil et slikt perspektiv føre med seg? Hva om soldatene hadde fulgt sine egne regler? Hadde deres tilstedeværelse da vært legitim? Hva har soldatene i det hele tatt her å gjøre, spør palestinerne; i landsbyene, på takene, i husene våre? Indirekte kan et slikt fokus føre til en legitimering av okkupasjonen, siden blikket rettes mot reguleringen og administreringen av okkupasjonen og bort fra selve dens legitimitet. Det er ikke palestinerne som først og fremst fremmer dette fokuset, men de israelske og utenlandske aktivistene. Palestinerne har ikke latt seg «avlede» til å godta okkupantenes premisser for diskusjonen.

Hva som kalles vold er politisk. Israel bruker voldsbegrepet aktivt for å legitimere vold og overgrep mot palestinerne. Det israelske militære rettssystemet kriminaliserer motstanden ved å kalle den for illegal og voldelig. Palestinske barn helt ned til 12 år kan arresteres og fengsles av israelske myndigheter. De anklages alltid for steinkasting. Steinkasting blir av IDF definert som vold, og er sentralt i sakene hvor Israel prøver å dømme palestinske politiske aktivister til fengselsstraffer. Det er viktig å påpeke her at de fleste palestinere sitter opptil flere måneder i fengsel før dom i en rettssak. Om de skulle bli frikjent, noe som meget sjelden forekommer, så får de ingen kompensasjon for tiden de alt har sonet (no legal frontiers 2011). I tillegg idømmes palestinerne relativt høye bøter, som må sones i tillegg om ikke familiene klarer å betale.

En grunn til at rettssystemet kan fokusere på steinkasting, er at diskursen om aktiv- reaktiv vold er så sterk. All statlig vold kan legitimeres så lenge det kan beskrives som re-aksjon; staten blir uten skyld, den måtte handle i forhold til en privat aktørs illegale handlinger.

Når begrepet vold bare brukes når det er snakk om privat fysisk vold, legitimerer staten seg selv, i følge Schinkel (2010: 32), eller om ikke annet unngås spørsmålet om legitimering. Bruk av binærkoden aktiv-reaktiv bidrar til at maktstrukturene, status quo, opprettholdes.

Denne semantikken fører til at statens aktive vold, samt spørsmålet om dens legitimering, forblir ute av synet. Den vanligste måten å forstå vold på, som subjektiv vold, er helt enkelt den moderne statens definisjon på vold, hevder Schinkel (ibid.).

Zizek (2009: 8) beskriver hvordan subjektiv vold oppfattes som abnormal; den tolkes opp mot en bakgrunn som er et ikke-voldelig nullplan, en normaltilstand. Men den objektive volden²⁴ er nettopp innebygd i denne normaltilstanden. Den er usynlig, fordi den opprettholder det nullplan som den subjektive volden måles oppimot. For å kunne gi mening til den tilsynelatende «irrasjonelle» volden, er man nødt til å ta den objektive volden, eller den strukturelle volden som han også kaller den, med i betraktning (ibid.).

Israel legitimerer sin bruk av vold med «sikkerhet» og «forsvar» mot den andres; palestinernes, bruk av vold; steinkasting. Dette er et spesielt tilfelle men kan være til hjelp for å poengtere noe viktig. At når protester blir avpolitisert og kritisert som voldelig og kriminelt, er det flere ting som skjer eller har skjedd: for det første legitimeres politiets eller soldatenes handlinger som reaksjon, for det andre flyttes fokuset bort fra det det protesterer mot over på demonstrantenes handlinger, som vanskelig lar seg forstå som noe annet enn vold og kriminalitet. For det tredje manifesteres og reproduseres voldsbegrepet som noe subjektivt. Andre former for vold tilsløres: politiets vold, maktens symbolske vold, krigens vold og den strukturelle vold.

Hvordan man definerer vold er politisk, samtidig som det avpolitiserer. Med det mener jeg at prosessen som ligger forut en voldsdefinisjon søker direkte eller indirekte å skape en viss form for virkelighetsforståelse. Dette har visse konsekvenser, blant annet muliggjør det at eksisterende maktforhold kan opprettholdes. Samtidig vil jeg hevde at måten man vanligvis definerer vold er med på å avpolitisere konteksten hvor «volden» utøves ved at man individualiserer volden, og dermed unngår å forstå andre former for vold og unngår å forstå fenomenet i en større kontekst. Det kan se ut som at den vestlige voldsdiskursen har en betydelig maktfaktor som bidrar til å opprettholde eksisterende maktforhold. Derfor må det «avsløres» for å kunne nå muligheter for forandring, noe som jeg anser som essensielt i et motstandsperspektiv.

²⁴ Det Zizek her kaller objektiv vold, vil også kunne forstås som subjektiv og symbolsk vold.

8 Oppsummering

Denne avhandlingen er en studie av voldsdiskurser. Jeg har ønsket å vise hvordan ulike forståelser av voldsbegrepet legger føringer for hvordan vi handler. Med utgangspunkt i tre landsbyer på Vestbredden har jeg undersøkt hvordan palestinere, utlendinger og israelere forstår steinkasting.

Jeg har beskrevet de ulike kontekstene aktørene forstår og handler ut ifra. Konteksten som utlendingene bærer med seg springer ut i fra en statlig definisjon av vold, hvor statens vold er den legitime; potestas, og subjektiv vold er den illegitime; violentia. Denne vestlige diskursen kan forklares ut i fra et historisk perspektiv hvor opprettelsen av staten som voldsmonopol er førende for hvordan voldsbegrepet blir forstått. Fellesnevner for utlendingene er at de kommer fra relativt stabile demokratier med rettsstaten som et sentralt element, med en aksept for at det er staten som regulerer volden.

Palestinerne i landsbyene jeg har besøkt har aldri opplevd å leve i en rettsstat. Deres kontekst er okkupasjon. Derfor blir også deres perspektiv på hva som er vold nødvendigvis annerledes.

Den subjektive volden; violentia, som oftest er i fokus når man snakker om vold, kan skape mye skade, død og lidelse, men kan aldri måle seg med de fatale ødeleggelsene som myndigheter og stater står bak (Aas 2007: 183.184).

Makten til å definere legger premisser for hvordan vi snakker og handler. Kriminologien har tradisjonelt hatt sitt forskningsfelt innenfor nasjonalstatens rammer, eller det Morrison kaller den «siviliserte sfæren». Med dette menes det regulerte sivile samfunn som befinner seg innenfor et avgrenset territorium, under beskyttelse og kontroll av staten; Leviathan (Morrison 2006: 18-19). Strafferetten og dens virkemåte er sentrale i hvordan fokus på den subjektive volden opprettholdes. Rettsstaten som metodologisk ramme gjør oss dermed blind for global urettferdighet (Aas 2007: 176-9).

Avhandlingen er et forsøk på å bryte ut av denne tradisjonen ved å belyse fenomenet vold. Tradisjonelt sett oppfatter vi vold som illegitimt, siden det umiddelbart bare er den subjektive volden som blir gjenkjent som vold. Derav følger at når vi definerer noe som vold, forventes det at samfunnet agerer, ved blant annet å stemple det som kriminalitet. Når man ser på et fenomen som vold utenfor denne siviliserte sfæren, utenfor statens territoriale, vil man oppdage at våre vanlige definisjoner og måter å handle på, vanskelig kan være gjeldende lenger. Ved å studere vold ut fra palestinerne perspektiv, trer det frem mange ulike former for vold, men steinkasting er ikke en av dem. Konteksten er okkupasjonen og for palestinerne handler det om ulike typer av overgrep og vold. Okkupasjonen er i seg selv en voldelig tilstand, men okkupasjonsmaktens handlinger blir ikke stemplet som kriminalitet av to årsaker; stater vil aldri kriminalisere egne handlinger, og de opererer utenfor den siviliserte sfæren.

Dermed klarer Israel å opprettholde en diskurs om seg selv som sivilisert. Israel er en fungerende rettsstat innenfor sine egne «grenser», det som Morrison kaller den siviliserte sfæren. Men det som befinner seg utenfor statens territoriale grenser; de palestinske okkuperte områdene, blir ikke nødvendigvis oppfattet som kriminologisk relevant.

Skillet mellom det som er innenfor og utenfor statens territorium betinger statens legale voldsmonopol, hevder Morrison (2006: 31-2). Volden i den siviliserte sfæren defineres som kriminalitet, volden utenfor defineres som krig. Hvordan vi definerer vold er politisk og det som bestemmer hva som kan kalles kriminalitet eller krig, handler om makt.

If the terms and distinctions between war and crime come out of the modernist legal monopoly on armed force enjoyed by what has been labeled as the nation state, the collapse of control over the internal-external spatial division rendered these discourses porous and unstable (Morrison 2006: 31).

9 Litteraturliste

- Aas, Katja Franko (2007): *Globalization and Crime*. Sage Publications Ltd.
- Backmann, René (2010): *A Wall in Palestine*. New York: Picador.
- Baker, Abeer and Anat Matar (2011): «Preface. The Palestinian Prisons: Politicization and Depoliticization». I: *Threat. Palestinian Political Prisoners in Israel*. Abeer Baker og Anat Matar (red.). PlutoPress.
- Bauman, Zygmunt (1995): *Life in Fragments. Essays in Postmodern Morality*. Blackwell Publishers.
- Berda, Yael (2011): «4. The Security Risk as a Security Risk: Notes on the Classification Practices of the Israeli Security Services». I: *Threat. Palestinian Political Prisoners in Israel*. Abeer Baker og Anat Matar (red.). PlutoPress.
- Berg, Elin (2003): *Samhandlingens monolog. En studie av interaksjon mellom klienter med innvandrerbakgrunn og ansatte i tiltaksapparatet for rusmiddelmisbrukere*. SIRUS rapport nr. 1/2003. Statens institutt for rusmiddelforskning. Oslo 2003.
- Bourdieu, Pierre (1996): *Symbolisk makt*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Bourdieu og Wacquant (2004): «Symbolic Violence». I: *Violence in War and Peace*. Scheper-Hughes og Bourgois (red.). Blackwell Publishing.
- Bourdieu, Pierre (2006): «Kapitalens former». I: *Pierre Bourdieu*. Agora nr. 1-2, 2006. Aschehoug.
- Brown, Wendy (2010): *Walled States, Waning Sovereignty*. New York: Zone Books.
- Christie, Nils (1974): *Hvor tett et samfunn?* 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christie, Nils (2009): *Små ord for store spørsmål*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Della Porta, Donatella (2006): *Globalization from below. Transnational Activists and Protest Networks*. Donatella della Porta, Massimiliano Andretta, Lorenzo Mosca og Herbert Reiter (red.). University of Minnesota Press.
- Dolphin, Ray (2006): *The West Bank Wall. Unmaking Palestine*. London: Pluto Press.
- Duesund, Liv (1995): *Kropp, kunnskap og selvopppfatning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Elias, Norbert (1988): «Violence and Civilization». I: *Civil Society and the State*. John Keane (red.). London: Verso.
- Fletcher, Jonathan (1997): *Violence and Civilization. An introduction to the work of Norbert Elias*. Polity Press, Blackwell Publishers Ltd.

- Foucault, Michel (1995): *Seksualitetens historie 1: Viljen til viten*. Oslo: Exil.
- Foucault, Michel (2001): *Overvåkning og straff: det moderne fengsels historie*. 3.utg. 2.opplag. Oslo: Gyldendal.
- Gamson, William (1989): «Review Essays. Reflections on the Strategy of Social Protest». I: *Sociological Forum*, vol. 4, nr. 3, s. 455-467.
- Gamson, William (1990): *The Strategy of Social Protest*. 2.utg. Belmont California: Wadsworth Publishing Company.
- Garland, David (1990): *Punishment and modern society. A study in Social Theory*. The University of Chicago Press.
- Giertsen, Hedda (1997): «Kapittel 11. Vold». I: *Kriminologi*. Cecilie Høigård og Liv Finstad (red.). Oslo: Pax Forlag A/S.
- Gilbert, Mads og Erik Fosse (2009): *Øyne I Gaza*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Hobbes, Thomas (2008): *Leviathan*. BiblioBazaar.
- Høigård, Cecilie (2002): *Gategallerier*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Khalidi, Rashid (2009): *The Iron Cage. The Story of the Palestinian Struggle for Statehood*. Oxford: Oneworld Publications.
- Lauesen, Torkil (1998): *Fra forbedringshus til parkeringshus : magt og modmagt i Vridsløselille statsfængsel*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Le monde diplomatique, september 2010: 28: *Skyter tilbake med kamera*.
- Le monde diplomatique, september 2011: 13-14: *Soldatene som bryter tausheten*.
- Lindgren, Sven Åke (2000): «Kapittel 19. Michel Foucault». I: *Klassisk og moderne samfundsteori*. Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen (red.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Litteraturhuset (29.04.11): «The Struggle for Palestine». Foredrag av Sheerin Alaraj.
- Løkken, Gunvor (1996): *Når små barn møtes*. Cappelen Akademiske Forlag AS.
- Mathiesen, Thomas (1973): *Pressgruppe og samfunnsstruktur*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Mathiesen, Thomas (1975): *Løsgjengerkrigen*. Oslo: Sosionomen.
- Mathiesen, Thomas (2011): «Kritisk Sosiologi – en invitasjon». I: *Kritisk Sosiologi – en invitasjon*. Oslo: Novus Forlag.
- Merleau-Ponty, Maurice (1994): *Kroppens fenomenologi*. Oslo: Pax Forlag A/S.

- Morrison, Wayne (2006): *Criminology, Civilisation & the New World Order*. Routledge-Cavendish.
- Netland, Marit (1992): *Children and Political Violence. Palestinian Children's Psychological Reactions to Political Violence during the Intifada on the Occupied West Bank*. Cand. Psychol. Thesis. Faculty of Psychology. University of Bergen.
- Overrein, Arne (2003): «Kampen om folkeretten – FN og folkerettens krise under det amerikanske hegemoniet». I: *Vardøger* 28 03: Ny militarisme – nye kriger.
- Overrein, Arne (2005): *Kampen om Folkeretten. Krig, makt og rett I verdenssamfunnet*. Oslo: Abstrakt Forlag A/S.
- Prieur, Annick og Carsten Sestoft (2006): «Bourdieu's epistemologi og sosiologiens håndverk». I: *Pierre Bourdieu: En Introduktion*. Annick Prieur og Carsten Sestoft (red.). København: Hans Reitzel.
- Qumsiyeh, Mazin B. (2011): *Popular Resistance in Palestine. A History of Hope and Empowerment*. PlutoPress.
- Riches, David (1986): «The Phenomenon of Violence». I: *The Anthropology of Violence*. David Riches (red.). Oxford: Basil Blackwell.
- Santelmann, Kaja (2008): *Vi er alle Ungdomshuset!* Fordypningsoppgave i Kriminologi, vår 2008. Institutt for kriminologi og rettssosiologi. Universitetet i Oslo.
- Sandmo, Erling (1999): *Voldssamfunnets undergang. Om disiplineringen av Norge på 1600-tallet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Scheper-Hughes, Nancy og Philippe Bourgois (2004): «Introduction: Making Sense of Violence». I: *Violence in War and Peace*. Scheper-Hughes og Bourgois (red.). Blackwell Publishing.
- Schinkel, Willem (2010): *Aspects of Violence. A Critical Theory*. Palgrave Macmillan.
- Shlaim, Avi (2000): *The Iron Wall, Israel and the Arab world*. Penguin Books.
- Skjørten, Kristin (1994): *Voldsbilder I hverdagen. Om menns forståelse av kvinnemishandling*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Thagaard, Tove (2003): *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget.
- Tawil-Souri, Helga (2011): «11. Orange, green and blue: color-coded paperwork for Palestinian population control». I: *Surveillance and Control in Israel/Palestine. Population, territory, and power*. Elia Zureik, David Lyon og Yasmeen Abu-Laban (red.). Routledge.
- Vegheim, Berit (1997): «Kapittel 6. Kjønn og Kriminalitet». I: *Kriminologi*. Cecilie Høigård og Liv Finstad (red.). Oslo: Pax Forlag A/S.

Weber, Max (1948): *From Max Weber: Essays in Sociology*. London: Lowe and Brydone Printers, Ltd.

Weber, Max (1990): *Makt og byråkrati*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Weill, Sharon (2011): «13. Reframing the Legality of the Israeli Military Courts in the West Bank: Military Occupation or Apartheid?» I: *Threat. Palestinian Political Prisoners in Israel*. Abeer Baker og Anat Matar (red.). PlutoPress.

Zizek, Slavoj (2009): *Vold. Seks skæve refleksjoner*. Forlaget Philosophia.

Nettkilder

- ACRI, The Association for Civil Rights in Israel, 25.02.11: *Qalandiya Checkpoint: Human Rights fact sheet*. URL: <http://www.acri.org.il/en/?p=1489> [Lesedato: 18.05.2011]
- Alon, Nitzan, Brigadier General, 18.09.2011: *A Weekend of Violent Riots Despite Pledges of Nonviolence*. Israel Defence Force. URL: <http://tinyurl.com/c43ty5a> [Lesedato: 22.09.2011]
- Art 49, IV Geneva Convention. ICRC, International Humanitarian Law. URL: <http://tinyurl.com/3bwgby> [Lesedato: 17.10.2011]
- BBC, 05.06.09: *Palestinian killed in West Bank protest*. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8085858.stm> [Lesedato: 18.05.2011]
- Bilin-village.org: Other villages. URL: <http://www.bilin-village.org/english/other-villages/> [Lesedato: 12.04.2011]
- Bilin-village.org: Discover Bil'in. URL: <http://www.bilin-village.org/english/discover-bilin/> [Lesedato: 12.04.2011]
- B'tselem: *Land Expropriation and Settlements*. URL: <http://www.btselem.org/English/Settlements/Index.asp> [Lesedato: 18.05.2011]
- B'tselem: *Restrictions on Movement*. URL: http://www.btselem.org/English/Freedom_of_Movement/ [Lesedato: 18.05.2011]
- B'tselem: *Separation Barrier*. URL: http://www.btselem.org/separation_barrier [Lesedato: 15.09.2011]
- B'tselem, 20.07.08, Press Release: *Prosecute soldier who fired 'rubber' bullet at Palestinian detainee, Investigate the involvement of an officer in the event and suspected cover-up* http://www.btselem.org/press_releases/20080720 URL: [Lesedato: 15.09.2011]
- B'tselem 2010: *Checkpoints, Physical Obstructions, and Forbidden Roads*. URL: <http://tinyurl.com/63nemk> [Lesedato: 18.05.2011]
- B'tselem: Fatalities 2011. URL: <http://old.btselem.org/statistics/english/Casualties.asp> [Lesedato: 26.09.2011]
- B'tselem, 2011: *Statistics on Palestinian minors in the custody of the Israeli security forces*. URL: http://www.btselem.org/English/Statistics/Minors_in_Custody.asp#Notes [Lesedato: 16.05.2011]
- B'tselem, 29.06.11: *Separation Barrier moved, but some 1,300 dunams of Bil'in land remain on other side*. URL: <http://www.btselem.org/topic-page/29611-1300> [Lesedato: 02.11.2011]
- Dana, Joseph, 01.01.11: *Female protester killed by Israeli teargas in Bil'in*. I: +972Magazine. URL: <http://tinyurl.com/25n9rdx> [Lesedato: 05.01.2011]

Dana, Joseph, 26.01.11: *Nabi Saleh teen arrested, denied due process*. I: +972Magazine. URL: <http://tinyurl.com/bn29388> [Lesedato: 16.05.2011]

Dana, Joseph, 09.02.11: *Israeli army represses Palestinian dissent by arresting children at 3am*. URL: <http://tinyurl.com/42adw7p> [Lesedato: 16.05.2011]

Dana, Joseph, 10.02.11: *Exclusive video: Israeli army arrests 11-year-old in broad daylight*. URL: <http://tinyurl.com/4zrh5yw> [Lesedato: 16.05.2011]

Dana, Joseph, 15.02.11: *A palestinian boy's kafkaesque trial in israel's military court*. URL: <http://tinyurl.com/4clfqzo> [Lesedato: 16.05.2011]

Dana, Joseph, 11.05.11: *UN special rapporteur on torture to address nabi saleh trial*. URL: <http://tinyurl.com/capsfkz> [Lesedato: 16.05.2011]

Electronic Intifada, 16.07.10: *Israel imprisoned my father for nonviolently resisting occupation*. URL: <http://tinyurl.com/c25jmqa> [Lesedato: 18.05.2011]

Hass, Amira, 25.10.10: *IDF prosecutors chided for using testimony of mentally disabled palestinian witness*. I: Haaretz. URL: <http://tinyurl.com/cze9rpn> [Lesedato: 16.05.2011]

Hass, Amira, 28.03.11: *Mighty israel and its quest to quash palestinian popular protest*. I: Haaretz. URL: <http://tinyurl.com/ctv95aw> [Lesedato: 16.05.2011]

ICJ, 09.07.04: *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory*. URL: <http://tinyurl.com/ch46dcw> [Lesedato: 04.08.2011]

IDFspokesperson, 30.09.11: *Twitter melding fra @IDFSpokesperson*. URL: <https://twitter.com/#!/IDFSpokesperson> [Lesedato: 06.11.2011]

IMEU, 11.08.11: *Backgrounder on Ni'lin, land loss, and the wall*. URL: <http://imeu.net/news/article0013888.shtml> [Lesedato: 10.05.2011]

ISM, 05.09.10: *West Bank protests against Israel's many crimes violently dispersed by military: ten arrested*. URL: <http://palsolidarity.org/2010/09/14267/> [Lesedato: 30.05.2011]

Landau, Idan, 19.04.11: *Nabi saleh a tiny villages struggle against the occupation*. I: +972Magazine. URL: <http://tinyurl.com/6kl5ojr> [Lesedato: 16.05.2011]

MFA, Israel Ministry of Foreign Affairs, 01.01.04: *Saving lives: Israels anti-terrorist fence*. URL: <http://tinyurl.com/994akc> [Lesedato: 20.09.2011]

MOD, Israeli Ministry of Defence, 22.02.04: *Israeli Security Fence*. URL: <http://www.seamzone.mod.gov.il/pages/eng/questions.htm> [Lesedato: 03.11.2011]

Nilin Wordpress: *The Palestinian Village of Ni'lin*. URL: <http://nilin.wordpress.com/nilin-village/> [Lesedato: 10.05.2011]

- No Legal Frontiers, 2011: *All Guilty! Observations in the Military Juvenile Court 2010-11*. URL: <http://nolegalfrontiers.org/en/reports/77-report-juvenile-court> [Lesedato: 15.10.2011]
- OCHA, FNs kontor for koordinering av humanitære saker: *Movement and Access in the West Bank*, September 2011. URL: <http://tinyurl.com/bux3pz9> [Lesedato: 11.10.2011]
- Palestine Monitor, 17.12.08: *Prisoners*. URL: <http://www.palestinemonitor.org/spip/spip.php?article9> [Lesedato: 16.05.2011]
- Palestine Monitor, 15.03.10: *Israeli Settlements*. URL: <http://www.palestinemonitor.org/spip/spip.php?article7> [Lesedato: 18.05.2011]
- Palestine Monitor, 20.03.10: *Two Palestinian Teenagers Killed In Iraq Burin: Army Denies Using Live Ammunition*. URL: <http://www.palestinemonitor.org/spip/spip.php?article1309> [Lesedato: 21.06.2011]
- Stewart, Catrina, 26.08.11: *How Israel takes its revenge on boys who throw stones*. I: The Independent. URL: <http://tinyurl.com/3krm4bc> [Lesedato: 15.09.2011]
- Stop the Wall 2010: *The Apartheid Wall. Fact Sheet*. URL: <http://www.stopthewall.org/downloads/pdf/2010wallfactsheet.pdf> [Lesedato: 18.05.2011]
- The New York Times, 27.08.09: *In village, Palestinians see model for their cause*. Av: Ethan Bronner. URL: <http://tinyurl.com/co8t7xg> [Lesedato 28.10.2011]
- UNESCO, 20.04.10: *Investigative Summary Report*. URL: <http://stopthewall.org/enginefileuploads/content/iraq-burin-r.pdf> [Lesedato: 07.05.2011]
- United Against Racism, Annual Report 2008. URL: <http://www.unitedagainstracism.org/pdfs/AnnualReport2008.pdf> [Lesedato: 03.09.2011]

10 Lister over tabeller og figurer m v

Figur 1

Kart over historiske Palestina frem til i dag. Palestine Monitor. URL:
<http://www.palestinemonitor.org/spip/spip.php?article7> [Lesedato: 18.05.2011]

Figur 2

The security fence system. Israeli Ministry of Defence. URL:
<http://www.seamzone.mod.gov.il/pages/eng/operational.htm> [Lesedato: 09.10.2011]

Figur 3

The Separation Barrier in the West Bank. B'Tselem, April 2006.

Figur 4

Kart fra OCHA over kontrollposter i Ramallahdistriktet (2010). URL:
http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_opt_closure_maps_booklet_july_2010_a3.pdf [Lesedato: 18.05.2011]

Figur 5

Bilde som illustrerer fysiske hindre.
Sophie Ristelhueber (2005): *Westbank*. London: Thames & Hudson.

Figur 6

Bilde av graffiti på muren i Vestbredden.

Tabell 1

Tabell over demonstrasjonene og bruk av «dispersal means».

Antall ord: 39 283